

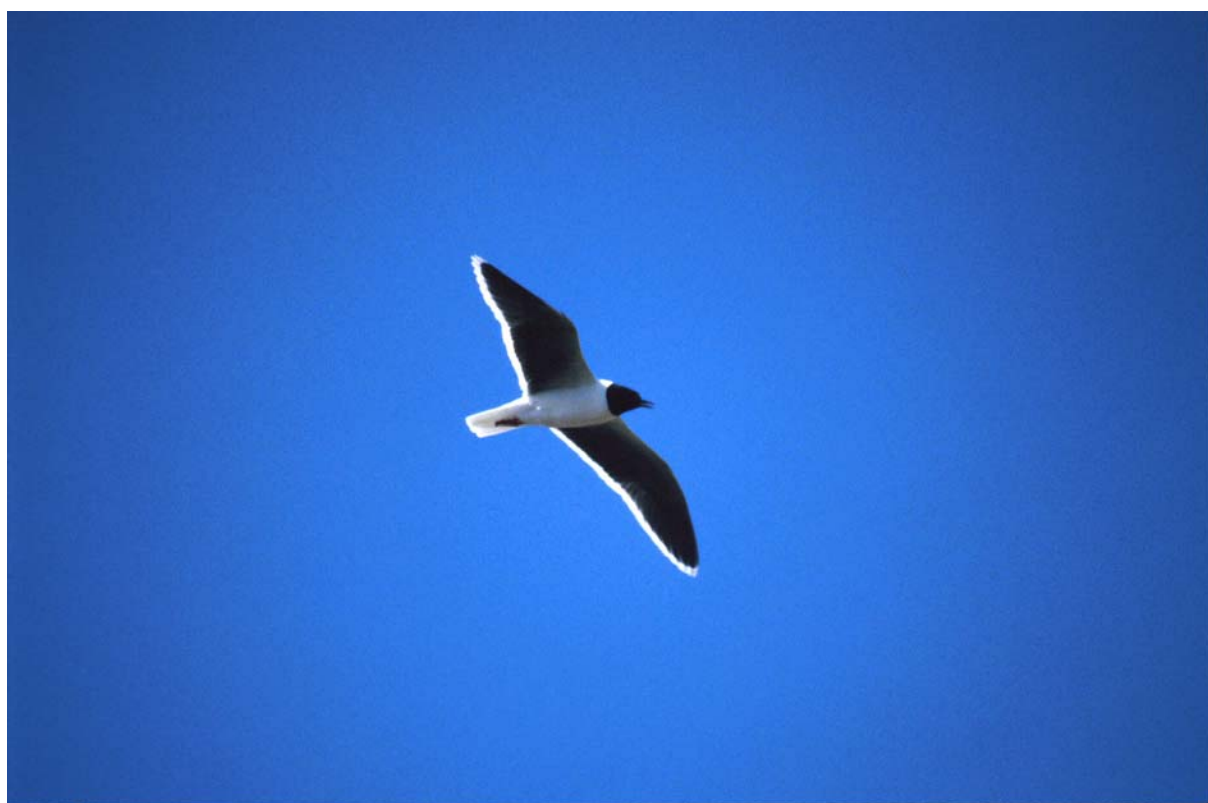
VANNFUGLREGISTRERINGER I PASVIK NATURRESERVAT

OG OMKRINGLIGGENDE VÅTMARKSOMRÅDER
RESULTATER FRA 2000 OG 2001

*OPPSUMMERING AV PROSJEKTARBEIDET I PERIODEN 1996 – 2001
SAMT STATUSOVERSIKT OVER VANNFUGLFAUNAEN I PASVIK*

av

Morten Günther og Per Gustav Thingstad

Svanhovd miljøsent
NTNU, Vitenskapsmuseet,
Trondheim

 **Svanhovd
miljøsent**
Planteforsk-Norsk institutt for planteforskning

Forsidebilde: Dvergmåke (*Larus minutus*) på hekkeplass i Pasvik 1999. Foto: M. Günther.

SAMMENDRAG

Günther, M. & Thingstad, P.G. 2001. Vannfuglregistreringer i Pasvik naturreservat og omkringliggende våtmarksområder. Resultater fra 2000 og 2001. Oppsummering av prosjektarbeidet i perioden 1996 – 2001 samt statusoversikt for vannfuglfaunaen i Pasvik. Side 1-68.

Denne rapporten presenterer resultatene fra vannfugltellingene i Øvre Pasvik 2000 og 2001. Undersøkelsene er gjort i og omkring Pasvik naturreservat – et våtmarksområde som på grunn av sin rike og spesielle vannfuglfauna fikk internasjonal vernestatus som Ramsarområde i mars 1996. Vannfuglfaunaen ble kartlagt etter samme metode som de fire foregående årene, noe som også innbefatter supplerende registreringer i de tilgrensende myrområdene til naturreservatet på norsk side.

I rapporten presenteres også resultatene fra en taksering av våtmarkskomplekset langs Lille Mennika på russisk side lengst nord i Pasvik zapovednik våren 2000, samt registreringer fra området ved Lille Skogøy (Mennikaholmen) på norsk side i 2001.

For første gang siden Wikan (1987), gir denne rapporten en samlet oversikt over status for alle vannfugler som er påtruffet i Pasvikdalen sør for Skrukkebukt. For hver art gis opplysninger om forekomst og trekkforhold. Videre presenteres ekstremumsobservasjoner vår og høst, spesielle observasjoner, samt observasjoner av store antall.

Vårtellingene av vannfugl i Øvre Pasvik har nå foregått kontinuerlig i seks år. Hvert år, i overgangen mai-juni, har området blitt undersøkt fra båt, en på russisk og en på norsk side. To tellinger har blitt gjennomført med noen dagers mellomrom. I 1996, 1997 og 2000 deltok både norske og russiske ornitologer under vårregistreringene, mens vi fra norsk side hadde eneansvaret de øvrige årene. Ved høsttellingene i september har man kun registrert en dag og kun fra norsk side.

Rapporten gir en oppsummering etter seks år med faste registreringer. Resultatene fra vårtellingene ultimo mai/primo juni har avdekket stor variasjon i antall vannfugl. Det største registrerte totalantallet var drøyt 1450 individer i 1996 og det minste registrerte antallet var omlag 725 året etter. De reelle antallene er nok vesentlig større ettersom det er en stadig gjennomstrømming av vannfugl på trekk gjennom området. Blant annet foregår hovedtrekket av sangsvaner og gjess like etter at de første råkene har åpnet seg i elva, dvs vanligvis i begynnelsen av mai. I 2000 ble det i Fjærvannområdet, inklusive den norske delen av Hestefossdammen og myrlokalitetene nord og vest for Hestefossdammen, til sammen registrert om lag 1300 vannfugler. De fire tidligere årene har største registrerte antall variert mellom omlag 770 og 1470 individer. Disse store variasjonene skyldes trolig ulike fenologiske forhold. På grunn av manglende finansiering ble det ikke foretatt opptellinger av myrområdene i 2001, slik at vi mangler et totalantall for dette siste året. Antall registrerte vannfugler i Fjærvannområdet under høsttrekket (opptalt i midten av september) har variert enda mer, med 324 individer i 1999 som det minste antallet og vel 800 individer de to første årene som det største. I 2000 ble det talt opp 758 individer på denne høstopptellingen, og siste år 549. I våtmarksområdet rundt Lille Mennika på russisk side av reservatet ble det opptalt 160 vannfugl under besøket her den 6.6.2000. og ved Lille Skogøy på norsk side ble det opptalt henholdsvis 238+ og 215+ vannfugl ved registreringene 5. og 6.8.2001.

Nøkkelord: vannfugl – internasjonalt vernet våtmarksområde - monitoring – Øvre Pasvik – Pasvik naturreservat

Morten Günther, Svanhovd miljøsenior, N-9925 Svanvik

Per Gustav Thingstad; Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Vitenskapsmuseet, N-7491 Trondheim

ABSTRACT

Günther, M & Thingstad, P.G. 2001. Registrations of waterbirds in Pasvik nature reserve and surrounding wetlands. Results from 2000 and 2001. Summary of the registrations 1996-2001 and status for the waterbird species in Pasvik. Page 1-68.

This report presents the results from the waterbird registrations in Øvre Pasvik in 2000 and 2001. Main efforts were concentrated to the Pasvik Nature Reserve – since 1996 a Ramsar wetland area of international ornithological importance. The waterbird fauna has been surveyed using the same methods as during the investigations the four previous years.

The report further presents the results from a survey in the wetland complex along the river Little Mennika on the Russian side in spring 2000, and also some registrations in the adjacent areas on the Norwegian side (Lille Skogøy/Mennikaholmen) in 2001.

For the first time since Wikan (1987), this report offers a comprehensive presentation of all species of waterbirds recorded in the Pasvik valley south of Skrukkebukt: occurrence, breeding status, migration, earliest spring- and latest autumn observations, highest numbers and so on.

The waterbird registrations in the Pasvik Nature Reserve have been conducted continuously for six years since 1996, in late May/early June. They are carried out as a Russian-Norwegian bilateral project. In 1996, 1997 and 2000 both Russian and Norwegian ornithologists were involved in the spring registrations. The other registrations were carried out by Norwegian scientists only.

This report gives a summary after six years of monitoring the waterbird populations. The results from the spring survey in late May/early June have disclosed a great annual variation in the number of waterbirds present in the area. The greatest number was counted to be approximately 1450 specimens in 1996, the lowest approximately 725 in 1997. The real numbers are surely greater, as the through-put of migrating birds are quite high, and swans and geese migrate through the area somewhat earlier than the rest of the waterbirds (at the beginning of May). In 2000 there was registered 1300 specimens of waterbirds in the Fjærvann-area included the Hestefossdammen and some bogs on the Norwegian side. The four previous years their numbers have varied between 770 and 1470 specimens. This variation can probably be explained by some phenological factors. Due to lacking financial support the bog areas and Hestefossdammen were not surveyed in 2001, and therefore we are lacking the total estimate for this last year. During the autumn migration the registered numbers of waterbirds in the Fjærvann-area have varied even more, with only 324 specimens counted in 1999 while more than 800 were registered in 1996 and 1997. In 2000 758 specimens were registered during this autumn survey, and the last year 549. In the wetland complex along Little Mennika 160 specimens of waterbirds were registered during the survey here the 6th of June 2000, and near Lille Skogøy on the Norwegian side of Mennika respectively 238+ and 215+ specimens of waterbirds were registered on the 5th and 6th of August 2001.

Key Words:

waterbirds - international important wetland area - monitoring - Øvre Pasvik - Pasvik nature reserve

*Morten Günther, Svanhovd Environmental Centre, N-9925 Svanvik
Per Gustav Thingstad, Norwegian University of Science and Technology,
Museum of Natural History and Archaeology, N-7491 Trondheim*

INNHold

SAMMENDRAG.....	3
ABSTRACT.....	4
INNHold	5
FORORD	7
1. INNLEDNING.....	8
2. METODIKK.....	9
3. PASVIKDALENS FUGLEFAUNA.....	9
4. VANNFUGL I PASVIK – EN STATUSOVERSIKT.....	11
5. RESULTATER FRA 2000 OG 2001	27
5.1. Vårtrekk- og hekkeregistreringer	27
5.1.1. Fjærvannområdet.....	27
5.1.1.1. Tidlige vårregistreringer før isen går på Pasvikelva.....	27
5.1.1.2. Regulære tellinger i overgangen mai-juni	28
5.1.2. Andre våtmarkslokaliteter i Øvre Pasvik	33
5.1.4. Registreringer ved Lille Mennika på russisk side	37
5.1.4. Registreringer ved Lille Skogøy (Mennikaholmen).....	38
5.2. Høsttrekkregistreringer	40
6. OPPSUMMERING OG DISKUSJON	42
6.1. Vårtrekkregistreringer	42
6.2. Hekkerregistreringer.....	44
6.3. Høsttrekkregistreringer	51
6.4. Årlige variasjoner i bestandsstørrelsene.....	53
6.4.1. Vannstanden i Pasvikelva og andre fenologiske påvirkninger	53
6.4.2. Kommentarer til resultatene for de enkelte artene.....	57
6.4.3. Variasjon i bestanden av bisamrotte.....	58
6.5. Oppfølgende undersøkelser.....	62
7. LITTERATUR	63

FORORD

Etter at Pasvik naturreservat/Pasvik zapovednik ble opprettet (russisk del i 1992 og norsk del i 1993), har Miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Finnmark ønsket at det ble initiert bilaterale forskningsprosjekter i tilknytning til reservatet. Spesielt har det vært etterspurt norske initiativ med hensyn til prosjekter der forskning og overvåkning av de rike vannfuglforekomstene i området kunne stå sentralt. Svanhovd miljøsender og Vitenskapsmuseet, NTNU har bidratt i denne prosessen med å få i gang relevante bilaterale prosjekter på vannfugl. Arbeidet ble påbegynt i regi av Fylkesmannen i Finnmark i 1991, men ble utvidet i 1996. Tidligere er det utarbeidet flere statusrapporter fra disse vannfugltellingene.

Denne rapporten presenterer resultatene fra 2000 og 2001. Rapporten oppsummerer dessuten resultatene fra hele perioden 1996-2001. Disse dataene er ment å skulle danne basis for et fast overvåkingsprogram. Det blir lagt spesiell vekt på å få samlet gode bestandsdata for de vannfuglartene som benytter Fjærvannområdet og omkringliggende våtmarksområder som trekk- og hekkelokalitet.

For første gang siden Wikan (1987), gir denne rapporten en samlet oversikt over status for alle vannfugler som er påtruffet i Pasvikdalen sør for Skrukkebukt. For hver art gis opplysninger om forekomst og trekkforhold. Videre presenteres ekstremumsobservasjoner vår og høst, spesielle observasjoner, samt observasjoner av store antall.

I tillegg til resultatene fra Fjærvannområdet og de omkringliggende myrområdene, presenterer denne rapporten resultater fra registreringer på norsk og russisk side ved Mennika i den sørvestlige delen av Svanvannet.

Vi vil spesielt få takke Olga Makarova, Anatolij Khokhlov og de russiske og norske grensekommissariatene for samarbeidet under vannfugltellingene. Videre vil vi få takke alle som har bidratt i felt, spesielt Geir E. Vie og Steinar Wikan. Kartet over undersøkelsesområdet er tegnet av Randi Krogh.

Arbeidet er finansiert av Miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Finnmark og ved hjelp av egne FoU-midler ved de deltagende institusjonene.

1. INNLEDNING

Schaanning (1916) beskriver de store ornitologiske kvalitetene som var knyttet til Fjærvannområdet først på dette århundre. Etter den tid har det skjedd en god del forandringer også i øvre deler av Pasvik, med vassdragsreguleringene i selve Pasvikelva som det største miljøinngrepet (Wikan et al. 1994). Elvepartiet ved Fjærvann har imidlertid fortsatt mye av sitt opprinnelige preg, og denne lokaliteten har derfor opprettholdt sin meget store betydning for vannfugl, selv om en også her sannsynlig merker fraværet av vårflommen. Flommene i elva førte til oversvømmelser av elvestrendene, noe som ga grunnlag for en rik elvekantvegetasjon med gode nærings- og hekkebetingelser for områdets fuglefauna. Denne strandvegetasjonen forsvant med reguleringen av vassdraget (Wikan 1987). Fortsatt er likevel våtmarkene som finnes knyttet til selve elva og myrviddene omkring så intakte at øvre deler av Pasvik representerer ett av Nordens rikeste våtmarkssystemer for vadere, ender, gjess og svaner (Wikan 1987, Wikan et al. 1994), noe som også er dokumentert i utallige tidligere faunistiske rapporter fra området (Pethon 1966, Wrånes 1968, Røv 1971, Wikan 1972, Bollingmo & Breiehagen 1977, Lorentzen 1980a,b, Bangjord 1982, Rolstad et al. 1983, Størkersen 1983, Lindgaard 1995, Thingstad et al. 1997, 2000, Günther 1999a,b,c,d).

På grunn av de faunistiske kvalitetene som er blitt avdekket for denne "klassiske" ornitologiske lokaliteten, ble tanken om et bilateralt naturreservat første gang drøftet i 1989. Denne tanken slo raskt rot, og den russiske delen av reservatet, Pasvik zapovednik, ble fredet allerede i september 1992, mens det på norsk side ble vedtatt fredning i oktober 1993. Ettersom en på russisk side også ønsket å bevare noe av den gamle furuskogen i området ble hele 147 km² innlemmet i reservatet, mens det vernede arealet på norsk side utgjør 19 km². Parallelt med bestrebelsene med å få opprettet dette bilaterale reservatet, ble det også tatt initiativ til å få internasjonal vernestatus på Fjærvannområdet (som Ramsar-område). En slik status oppnådde Pasvik naturreservat (norsk del) å få ved Ramsarkonvensjonens 25-års jubileum den 19.3.1996 (Størkersen 1996). Det er foreslått at også russisk del skal gis samme status.

Selv om området lenge har vært kjent for sine store ornitologiske kvaliteter har det inntil nylig manglet en mer systematisk kvantitativ kartlegging av vannfuglbestandene i området, dette gjelder så vel under hekkesesongen som i løpet av vår- og høsttrekket. Wikan (1987) presenterer imidlertid noen kvantitative data fra ulike naturtyper i området, og de første mer systematiske registreringer av vannfugl i Fjærvannområdet skjedde ultimo mai i årene 1991-93 (Bianki 1991, 1992, 1993, Wikan 1991, 1992).

I 1996 innledet Vitenskapsmuseet, NTNU og Svanhovd miljøsender et samarbeid med våre russiske kolleger ved Pasvik zapovednik, der kartleggingene fra først på 90-tallet ble noe mer standardiserte og mer omfattende. Denne rapporten presenterer resultatene fra vannfugl-tellingene i 2000 og 2001, og den gir også den første statusen fra det overvåkingsprogrammet som nå kjøres i forhold til trekk- og hekkebestandene av vannfugl i dette meget interessante området. Det vil være av særlig verdi å følge bestandsutviklingen for de artene som her opptrer på grensen av sitt utbredelsesområde.

I den russiske delen av reservatet er kun Fjærvannområdet inkludert i dette overvåkingsprogrammet. Deler av Pasvik zapovednik øst for elva er tidligere overflatisk undersøkt (Thingstad 1995), men de beste vannfugllokalitetene ligger trolig nord for det området som ble befart i 1995. I 1999 og 2000 søkte vi derfor russiske myndigheter om å få foreta en registrering av hekkende vannfugl i myrområdene ved Lille Mennika helt nord i Pasvik zapovednik, noe som lot seg gjennomføre den 6.6. 2000.

2. METODIKK

Under tellingene ultimo mai/primus juni telles alle vannfugler på strekningen Hestefoss – Jordanfoss fra elvebåter, én på russisk og én på norsk side av elva. Denne strekningen er inndelt i ulike soner (jf Figur 1). Under registreringene blir det vanligvis tatt jevnlig kontakt mellom mannskapene i de to båtene for å eliminere dobbeltregistreringer. Dette fikk vi imidlertid ikke tillatelse til fra de russiske grensemyndighetene i 1998. For bedre å kunne estimere de totale bestandene av vannfugl som benytter området, blir det hver vår foretatt to slike tellinger, og da med noen dagers mellomrom. Under høsttrekket blir det gjennomført en telling, og da kun fra norsk side.

Videre blir de mest aktuelle myrområdene på norsk side gått systematisk over av to personer en eller to ganger i tidsrommet mellom de to tellingene ute på elva. Takseringsrutene er lagt opp slikt at flest mulig av de vannfuglene som måtte sitte gjemt i myrvegetasjonen skal bli støkket opp. Alle større ansamlinger av vann på disse lokalitetene blir dessuten kontrollert.

3. PASVIKDALENS FUGLEFAUNA

Ettersom det primært er den rike forekomsten av vannfugl som har berettiget opprettelsen av Pasvik naturreservat, synes det naturlig å konsentrere overvåkingen omkring dette artskomplekset. Fra norsk side foreligger det relativt sikre indikasjoner på hekking av 48 ulike arter vannfugl (lommer, dykkere, andefugler, traner, og vade- og måkefugler). Dessuten har reservatet og omkringliggende våtmarker stor betydning som rasteplass for vannfugl under trekket, slik at det totalt er registrert 95 arter av vannfugl i området (jf Tabell 1).

Videre forekommer det i tilknytning til de ulike habitattypene i dette grenseområdet, også mange interessante arter innen andre fuglefamilier. Her kan spesielt trekkes fram østlige innslag som lappugle (*Strix nebulosa*), sidensvans (*Bombycilla garrulus*), lappsanger (*Phylloscopus borealis*), lappmeis (*Parus cinctus*), konglebit (*Pinicola enucator*) og dvergspurv (*Emberiza pusilla*) som alle inngår i områdets hekkefauna. Til sammen er det i følge Wikan (1987) påvist så mange som 218 fuglearter i Pasvik sør for Svanvik. Av disse hekket minimum 98 i området på den tiden og ytterligere 14 arter var tidligere påvist hekkende. Dessuten var 10 andre arter registrert under forhold som kunne tyde på hekking. Siden 1987 er flere nye arter registrert i Pasvik. Det nyeste tilskuddet til områdets hekkefuglfauna er dvergmåke (*Larus minutus*) som første gang ble påvist hekkende ved Svanvik i 1999 (Günther 2000). For sammenligninger med forholdene lenger øst, på russisk side, henvises til Bianki et al. (1993) som presenterer komplette artslistene fra ulike områder på Kolahalvøya.

4. VANNFUGL I PASVIK – EN STATUSOVERSIKT

I det følgende gis en statusoversikt over alle arter av vannfugl som er påvist på norsk side i Pasvikdalen.

Tabell 1. Statusliste for registrerte arter av vannfugl på norsk side i Pasvikdalen, fra Skrukkebukt og sørover. Lista viser de ulike artenes forekomst til ulike årstider. *List of waterbird species found in the Pasvik valley (Norwegian side from Skrukkebukt and southwards). Seasonal occurrence shown.*

R	Vanlig hekkefugl	<i>Common breeder</i>	V	Vår (15.3.-14.6.)	<i>Spring</i>
r	Fåttallig hekkefugl	<i>Scarce breeder</i>	S	Sommer (15.6.-14.8.)	<i>Summer</i>
(r)	Sjelden hekkefugl (1-3 funn)	<i>Rare breeder</i>	H	Høst (15.8.-30.11.)	<i>Autumn</i>
-	Ikke påvist hekkende	<i>Non breeder</i>	W	Vinter (1.12.-14.3.)	<i>Winter</i>

X	Vanlig i perioden	<i>Common</i>	x	Fåttallig i perioden	<i>Scarce</i>
(x)	Sjelden i perioden	<i>Rare</i>	-	Ikke påvist i perioden	<i>Not recorded</i>

Art	Species (<i>Scientific name</i>)	Hekke status		V	S	H	W
Smålom	<i>(Gavia stellata)</i>	r		V	S	H	-
Storlom	<i>(Gavia arctica)</i>	R		V	S	H	-
Islom	<i>(Gavia immer)</i>	-		(v)	(s)	-	-
Gråstrupedykker	<i>(Podiceps griseigena)</i>	-		(v)	(s)	-	-
Horndykker	<i>(Podiceps auritus)</i>	-		-	-	(h)	-
Storskarv	<i>(Phalacrocorax carbo)</i>	-		v	s	h	-
Toppskarv	<i>(Phalacrocorax auritus)</i>	-		(v)	-	-	-
Gråhegre	<i>(Ardea cinerea)</i>	-		(v)	(s)	(h)	-
Stork	<i>(Ciconia ciconia)</i>	-		(v)	-	-	-
Knoppsvane	<i>(Cygnus olor)</i>	-		(v)	(s)	-	-
Dvergsvane	<i>(Cygnus columbianus)</i>	-		(v)	-	-	-
Sangsvane	<i>(Cygnus cygnus)</i>	r		V	S	H	-
Sædgås	<i>(Anser fabalis)</i>	r		V	S	H	-
Kortnebbgås	<i>(Anser brachyrhynchus)</i>	-		(v)	(s)	(h)	-
Tundragås	<i>(Anser albifrons)</i>	-		(v)	-	-	-
Dverggås	<i>(Anser erythropus)</i>	R†		v†	s†	h†	-
Grågås	<i>(Anser anser)</i>	-		(v)	-	-	-
Stripegås	<i>(Anser indicus)</i>	-		(v)	(s)	-	-
Snøgås	<i>(Anser anser)</i>	-		(v)	-	-	-
Kanadagås	<i>(Branta canadensis)</i>	-		(v)	-	-	-
Hvitkinngås	<i>(Branta leucopsis)</i>	-		-	-	(h)	-
Ringgås	<i>(Branta bernicla)</i>	-		(v)	(s)	-	-
Rustand	<i>(Tadorna ferruginea)</i>	-		(v)	-	-	-
Gravand	<i>(Tadorna tadorna)</i>	-		(v)	-	(h)	-
Brunnakke	<i>(Anas penelope)</i>	R		V	S	H	-
Snadderand	<i>(Anas strepera)</i>	-		(v)	(s)	-	-
Krikkand	<i>(Anas crecca)</i>	R		V	S	H	-
Stokkand	<i>(Anas platyrhynchos)</i>	R		V	S	H	w
Stjertand	<i>(Anas acuta)</i>	r		V	S	h	-
Knekkand	<i>(Anas querquedula)</i>	(r)?		v	s	(h)	-
Skjeand	<i>(Anas clypeata)</i>	(r)		v	s	h	-
Taffeland	<i>(Aythya ferina)</i>	-		(v)	-	-	-
Toppand	<i>(Aythya fuligula)</i>	R		V	S	H	-
Bergand	<i>(Aythya marila)</i>	(r)?		v	(s)	-	-
Ærfugl	<i>(Somateria mollissima)</i>	-		(v)	-	-	-
Praktærfugl	<i>(Somateria spectabilis)</i>	-		(v)	-	-	-
Havelle	<i>(Clangula hyemalis)</i>	r		v	-	h	-

Svartand	<i>(Melanitta nigra)</i>	(r)		v	s	h	-
Sjøorre	<i>(Melanitta fusca)</i>	-		v	-	(h)	-
Kvinand	<i>(Bucephala clangula)</i>	R		V	S	H	(w)
Lappfiskand	<i>(Mergus albellus)</i>	r		V	S	H	-
Siland	<i>(Mergus serrator)</i>	R		V	S	H	-
Laksand	<i>(Mergus merganser)</i>	R		V	S	H	-
Sivhøne	<i>(Gallinula chloropus)</i>	-		(v)	-	-	-
Trane	<i>(Grus grus)</i>	r		v	s	h	-
Tjeld	<i>(Haematopus ostralegus)</i>	-		(v)	(s)	-	-
Sandlo	<i>(Charadrius hiaticula)</i>	r		v	s	-	-
Boltit	<i>(Charadrius morinellus)</i>	-		(v)	-	-	-
Kanada-/Sibirlo	<i>(Pluvialis dominica/fulva)</i>	-		-	-	(h)	-
Heilo	<i>(Pluvialis apricaria)</i>	R		V	S	H	-
Tundralo	<i>(Pluvialis squatarola)</i>	-		-	(s)	h	-
Vipe	<i>(Vanellus vanellus)</i>	r†		(v)	(s)	-	-
Polarsnipe	<i>(Calidris canutus)</i>	-		(v)	(s)	-	-
Sandløper	<i>(Calidris alba)</i>	-		-	-	(h)	-
Dvergsnipe	<i>(Calidris minuta)</i>	(r)		v	s	-	-
Temmincksnipe	<i>(Calidris temmincki)</i>	r		v	s	-	-
Tundrasnipe	<i>(Calidris ferruginea)</i>	-		-	(s)	-	-
Fjæreplytt	<i>(Calidris maritima)</i>	-		(v)	-	-	-
Myrsnipe	<i>(Calidris alpina)</i>	(r)		v	(s)	h	-
Fjellmyrløper	<i>(Limicola falcinellus)</i>	r		v	s	-	-
Brushane	<i>(Philomachus pugnax)</i>	R		V	S	H	-
Kvartbekkasin	<i>(Lymnocyptes minimus)</i>	r		v	s	(h)	-
Enkeltebekkasin	<i>(Gallinago gallinago)</i>	R		V	S	h	-
Dobbeltbekkasin	<i>(Gallinago media)</i>	-		-	(s)	-	-
Langnebbekkasinsnipe	<i>(Limnodromus scolopaceus)</i>	-		(v)	-	-	-
Rugde	<i>(Scolopax rusticola)</i>	r		v	s	-	-
Svarthalespove	<i>(Limosa limosa)</i>	-		(v)	-	-	-
Lappspove	<i>(Limosa lapponica)</i>	r		V	S	-	-
Småspove	<i>(Numenius phaeopus)</i>	R		V	S	H	-
Storspove	<i>(Numenius arquata)</i>	(r)		v	s	-	-
Sotsnipe	<i>(Tringa erythropus)</i>	R		V	S	h	-
Rødstilk	<i>(Tringa totanus)</i>	(r)		v	s	-	-
Gluttsnipe	<i>(Tringa nebularia)</i>	R		V	S	h	-
Skogsnipe	<i>(Tringa ochropus)</i>	(r)		(v)	(s)	-	-
Grønnstilk	<i>(Tringa glareola)</i>	R		V	S	h	-
Tereksnipe	<i>(Xenus cinereus)</i>	(r)		-	(s)	-	-
Strandsnipe	<i>(Actitis hypoleuca)</i>	R		V	S	-	-
Steinvender	<i>(Arenaria interpres)</i>	-		(v)	-	-	-
Svømmesnipe	<i>(Phalaropus lobatus)</i>	R		V	S	-	-
Polarjo	<i>(Stercorarius pomarinus)</i>	-		(v)	-	-	-
Tyvjo	<i>(Stercorarius parasiticus)</i>	-		(v)	s	(h)	-
Fjelljo	<i>(Stercorarius longicaudus)</i>	-		v	(s)	-	-
Storjo	<i>(Catharacta skua)</i>	-		-	(s)	-	-
Dvergmåke	<i>(Larus minutus)</i>	r		v	s	-	-
Hettemåke	<i>(Larus ridibundus)</i>	r		v	s	h	-
Fiskemåke	<i>(Larus canus)</i>	R		V	S	H	-
Sildemåke	<i>(Larus fuscus)</i>	-		v†	-	-	-
Gråmåke	<i>(Larus argentatus)</i>	-		v	s	h	-
Polarmåke	<i>(Larus hyperboreus)</i>	-		(v)	(s)	-	-
Svartbak	<i>(Larus marinus)</i>	r		V	S	H	-
Krykkje	<i>(Rissa tridactyla)</i>	-		(v)	-	-	-
Ismåke	<i>(Pagophila eburnea)</i>	-		(v)	-	-	-
Makrellterne	<i>(Sterna hirundo)</i>	r		v	s	h	-
Rødnebbterne	<i>(Sterna paradisaea)</i>	R		V	S	h	-
Lomvi	<i>(Uria aalge)</i>	-		(v)	-	(h)	(w)

Smålom (*Gavia stellata*)

Status: Fåttallig hekkefugl i de nordlige og høyereliggende delene av Pasvikdalen. Vanlig hekkefugl i de kystnære delene av Sør-Varanger.
Trekking: Vanlig i lite antall på vårtrekk i mai-juni og høsttrekk i august-september.
Tidligste vår: 1 ind. ble observert ved Hestefoss 03.05.1905 (Schaanning 1907) og 1 ind. ble observert ved Melkefoss 03.05.2000 (Günther upubl.).
Seneste høst: 1 ind. ble observert på Fjærvannet 16.09.1996 (Thingstad et al 1997).

Storlom (*Gavia arctica*)

Status: Vanlig hekkefugl i de fleste større vann i Pasvikdalen, samt mange steder ved Pasvikelva.
Trekking: Ankommer i midten av mai og forlater området i begynnelsen av oktober.
Tidligste vår: 1 ind. ble observert i Øvre Pasvik 09.05.1905 (Schaanning 1907).
Seneste høst: 1 ind. ble observert utenfor Kjerringneset 27.10.1987 (Lindgaard 1995).
Største antall: Flokker på opptil 200 ind. er observert på trekk (Wikan 1987).

Islom (*Gavia immer*)

Status: Meget sjelden. Kun en vår- og en sommerobservasjon. Registreres årlig på trekk langs Finnmarkskysten.
Spes. obs.: 1 ind. i sommerdrakt skal være observert ved Jordanfoss i juli 1987 (Lindgaard 1995).
1 ind. trakk mot øst ved Grenseberget 29.05.1993 (Noddeland 1993).

Gråstrupedykker (*Podiceps griseigena*)

Status: Sjelden gjest. Syntes å være i ekspansjon i 1960- og 70-årene, men kun et par observasjoner er kjent siden den gang. Nærmest oss hekker gråstrupedykkeren i Norrbotten.
Spes. obs.: Arten ble bl.a. observert flere ganger ved Skogfoss i 1976 og 1977 (Wikan 1987).
1 ind. ble sett ved Spurvann 12.07.1984 (Wikan 1987).
2 ind. ble observert ved Skrøytnes 19.05.2001 (Günther upubl.).

Horndykker (*Podiceps auritus*)

Status: Meget sjelden. Kun to høstobservasjoner. Nærmeste hekkeplasser ligger i Porsanger.
Spes. obs.: 1 ind. ble skutt på Fjærvann i oktober 1904 (Schaanning 1907). Dessuten ble et kull muligens sett ved Svanvik i august 1968 (Haftorn 1971).

Storskarv (*Phalacrocorax carbo*)

Status: Fåttallig, men regelmessig gjest i trekketidene vår og høst. De fleste observasjonene gjøres i mai og august-september, men enkeltindivider er også observert om sommeren og sent på høsten.
Storskarven er en vanlig hekkefugl langs kysten av Sør-Varanger.
Tidligste vår: 1 ind. funnet skadet ved Svanvik 28.04.1996 (Günther & Heggland 2000).
Seneste høst: 1 ind. oppholdt seg ved Myrset 21.-23.11.2000 (Günther upubl.).
Største antall: Hele 57 ind. ble observert 20.08.1978 (Rolstad et al. 1983).
55 ind. trakk mot VNV ved Grenseberget 30.05.1993 (Noddeland 1993).

Toppskarv (*Phalacrocorax auritus*)

Status: Meget sjelden. Kun to vårobservasjoner. Arten hekker spredt langs kysten av Sør-Varanger.
Spes. obs.: 2 ind. ble observert i Hestefossdammen 28.05.1974 (Bollingmo & Breiehagen 1977).
1 ind. ble observert i Fjærvann 26.04.1983 (Haugskott 1993).

Gråhegre (*Ardea cinerea*)

- Status: Sjelden gjest. Streifindivider ble observert ved Pasvikelva nesten årlig på 1970- og 80-tallet. Arten er imidlertid ikke observert i de senere år. De nærmeste hekkeplassene for gråhegre ligger i Vesterålen.
- Spes. obs.: 2 ind. ble observert ved Noatun 14.04.1974 (Olsen 1997).
1 ind. ble observert ved Noatun 16.06.1982 (Olsen 1997).

Stork (*Ciconia ciconia*)

- Status: Meget sjelden. Kun en vårobservasjon er kjent. De nærmeste hekkeplassene ligger i Estland.
- Spes.obs.: 1 ind. ved Hestefoss 30.05.1976 (Wikan 1977).

Knoppsvane (*Cygnus olor*)

- Status: Meget sjelden. Kun en vår- og en sommerobservasjon fra Pasvik. Tilfeldige observasjoner gjøres så godt som årlig i kystområdene i Øst-Finnmark.
- Spes.obs.: 4 subadulte fugler ble observert i Fjærvann 01.08.1983 (LRSK).
1 ind. ble observert ved Skogfoss 17.04.1990 (Olsen 1997).

Dvergsvane (*Cygnus columbianus*)

- Status: Meget sjelden. Kun en vårobservasjon. Nærmest oss hekker dvergsvanen i Nenets A.O.
- Spes.obs.: 1 ind. ble sett ved Hestefossdammen og Nyrud 22.-30.05.1975 (Lappmeisen 1976).

Sangsvane (*Cygnus cygnus*)

- Status: Vanlig hekkefugl i ødemarksområdene i Øvre Pasvik. 5-10 par hekker årlig i Pasvikdalen.
- Trekk: Ankommer Pasvik så snart det er åpne råker i elva og flytter vekk når isen legger seg.
- Tidligste vår: Ankom Øvre Pasvik allerede 25.03.1923 (Schaanning 1924).
- Seneste høst: 8 ind. ble observert ved Lille Skogøy 26.10.1997 (Günther upubl.).
- Største antall: 127 ind. ble observert ved Noatun 04.05.2000 (denne rapporten).

Sædgås (*Anser fabalis*)

- Status: Vanlig hekkefugl i skogområdene i Pasvik. Flokker påtreffes dessuten regelmessig i trekketidene vår og høst. Underarten tundrasædgås, *A. f. rossicus*, er ikke påvist i Pasvik til tross for at den synes å forekomme regelmessig under vårtrekket på nordsiden av Varangerfjorden.
- Trekk: Sædgåsa ankommer i slutten av april og trekker sørover i løpet av september.
- Tidligste vår: 1 ind. ved Vaggatem 23.04.1979 og 3 ind. ved Nyrud 23.04.1982 (Olsen 1997).
- Seneste høst: 65 ind. ble observert ved Hestefossdammen 15.09.1987 (Lindgaard 1995).
- Største antall: Flokker på 2-300 ind. forekommer regelmessig i råker i Pasvikelva i begynnelsen av mai.

Kortnebbgås (*Anser brachyrhynchus*)

- Status: Sjelden gjest. Kun et fåtall observasjoner fra vår, sommer og høst. Hekker på Svalbard.
- Spes.obs.: 4 ind. ble observert ved Nyrud 14.05.1974 (Olsen 1997).
3 ind. ble observert ved Svanvik 02.05.1982 (LRSK).
2 ind. ble sett ved Hestefossdammen 10.09.1983 (LRSK).
2 ind. ble observert ved Bjørkåsen fellesbeite 25.06.1997 (Günther & Heggland 2000).
1 ind. sammen med andre gjess på et jorde ved Vaggatem 14.05.1999 (LRSK 2000).

Tundragås (*Anser albifrons*)

- Status: Meget sjelden. Kun en vårobservasjon. Hekker nærmest på Grønland og i Nenets A.O.
- Spes.obs.: 1 ind. ble observert ved Fjærvann 09.04.1973 (Bollingmo & Breiehagen 1977).

Dverggås (*Anser erythropus*)

Status: Meget sjelden. Arten hekket tidligere i fjellområdene mot kysten og årlig ble det gjort observasjoner av trekkende fugler i Pasvikdalen i slutten av mai. I dag er dessverre dverggåsa i Fennoskandia direkte truet av utryddelse.

Spes.obs.: Siste kjente observasjon ble gjort ved Ødevann 11.08.1978 (Rolstad et al. 1983).

Grågås (*Anser anser*)

Status: Meget sjelden. Kun tre observasjoner. Grågåsa hekker i dag fåtallig i Alta og Porsanger.

Spes.obs.: 1 ind. ble observert ved Nyrud 23.-25.05.1980 (Lorentsen 1980).
1 ind. trakk mot SV ved Grenseberget 30.04.1993 (Noddeland 1993).
1 ind. ble observert sammen med andre gjess ved Vaggatem 14.05.1999 (Günther upubl.).

Stripegås (*Anser indicus*)

Status: Meget sjelden. Kun to observasjoner er kjent. Trolig dreier dette seg om forvillede fugler.

Spes.obs.: 1 adult ble observert ved Svanvik 14.06.1998 (Günther & Heggland 2000).
1 adult ble observert ved Lille Skogøy 30.06.2001 (denne rapporten).

Snøgås (*Anser anser*)

Status: Meget sjelden. Kun en vårobobservasjon. Hekker i NØ-Sibir, Nord-Amerika og på Grønland.

Spes.obs.: 2 ind. ved Fjærvann 09.04.1967 (Schaanning 1968).

Kanadagås (*Branta canadensis*)

Status: Meget sjelden. Kun to vårobobservasjoner er kjent. Nærmest oss hekker arten ved Bottenvika.

Spes.obs.: Ca. 20 ind. ble observert ved Fjærvann 02.05.1983 (LRSK).
1 ind. ble observert ved Noatun 19.05.1997 (Günther & Heggland 2000).

Hvitkinngås (*Branta leucopsis*)

Status: Meget sjelden. Kun en høstobservasjon. Hekker nærmest på Svalbard.

Spes.obs.: En flokk bestående av 2 ad. og 4 juv. trakk sørover ved Nyrud 24.10.1987 (Lindgaard 1995).

Ringgås (*Branta bernicla*)

Status: Meget sjelden. Kun en vår- og to sommerobservasjoner er kjent. Hekker på Svalbard.

Spes.obs.: 1 F ble skutt ved Vaggatem 25.06.1904 (Schaanning 1907).
6 ind. trakk forbi Hestefossdammen 16.06.1973 (Bollingmo & Breichagen 1977).
6 ind. ble observert ved Noatun 26.05.1995 (Olsen 1997).

Rustand (*Tadorna ferruginea*)

Status: Meget sjelden. Kun en vårobobservasjon. De nærmeste hekkeplassene ligger ved det Kaspiske hav i Sentral-Asia. Mange funn i Europa dreier seg imidlertid om rømte parkfugler.

Spes.obs.: 1 M ble sett i Fjærvann 11.05.1970 (Hildonen 1971).

Gravand (*Tadorna tadorna*)

Status: Meget sjelden. Kun to observasjoner. Gravanda hekker lokalt i Nesseby.

Spes.obs.: 9 ind. ble observert ved Fjærvann 19.09.1972 (Olsen 1997).
3 ind. ble observert ved Svanvik i mai-juni 1993 (Günther & Heggland 2000).

Brunnakke (*Anas penelope*)

Status: Vanlig hekkefugl ved Pasvikelva og ved mange av vannene. Den mest tallrike av gressendene.
Trek: Ankommer i midten av mai; forlater Pasvik fram til midten av oktober. Høsttrekket foregår således betydelig senere enn hos både stjertand og krikkand.
Tidligste vår: Observert i Øvre Pasvik 07.05.1910 (Schaanning 1926).
Seneste høst: 10 ind. ble observert i Gjøkbukta 19.10.1987 (Lindgaard 1995).
Største antall: 339 ind. ble registrert på strekningen Jordanfoss-Hestefoss 10.09.1997 (Thingstad et al 1997).
340 ind. ble registrert på strekningen Jordanfoss-Hestefoss 07.09.2000 (denne rapporten).

Snadderand (*Anas strepera*)

Status: Meget sjelden. Kun tre observasjoner er kjent. Nærmeste hekkeplasser i Sør-Sverige.
Spes.obs.: 1 M 1 F ble observert ved Noatun 03.06.1994 (Günther & Heggland 2000).
1 M 1 F ble observert i Gjøkbukta 31.05.1999 (Günther & Heggland 2000).
1 F (trolig samme) ble observert ved Nyrud 19.06.1999 (Günther & Heggland 2000).

Krikkand (*Anas crecca*)

Status: Vanlig hekkefugl ved småpytter og tjern i hele Pasvik; også ved Pasvikelva.
Trek: Ankommer i midten av mai; forlater Pasvik fram til slutten av september.
Tidligste vår: Ankom Øvre Pasvik allerede 03.05.1906 (Schaanning 1907).
Seneste høst: 1 ind. ble observert i Gjøkbukta 28.09.1996 (Günther upubl.).
Største antall: Ca. 105 ind. ble observert ved Noatun 19.06.1999 (Günther upubl.).

Stokkand (*Anas platyrhynchos*)

Status: Vanlig hekkefugl i kulturlandskapet langs Pasvikelva; sjeldnere i skogsområdene. I begynnelsen av forrige århundre var imidlertid stokkanda svært sjelden, og kun to observasjoner ble gjort i perioden 1900-1906 (Schaanning 1907).
Trek: De første ankommer så snart det er åpne råker i elveisen; gjerne allerede i februar. De seneste årene har stokkanda overvintret på havna i Kirkenes.
Tidligste vår: 5 ind. ved Skogfoss 09.02.1975 (Wikan 1987).
Seneste høst: 2 ind. ble observert i Gjøkbukta 25.10.1987 (Lindgaard 1995).
Størst antall: 40+ ind. i Gjøkbukta 11.09.1997 og 40+ ind. ved Lille Skogøy 12.09.1997 (Günther upubl.).
Spes.obs.: En delvis albino ble observert ved Hestefosdammen 26.08.1985 (Aune 1995).

Stjertand (*Anas acuta*)

Status: Vanlig hekkefugl i Pasvikdalen; dog ikke så tallrik som f.eks. brunnakke og krikkand.
Trek: Vanlig på vårtrek; mindre tallrik om høsten. Ankommer Øvre Pasvik noe tidligere enn krikkand og brunnakke; gjerne allerede i overgangen april-mai. Også høsttrekket foregår tilsynelatende tidligere enn for de andre gressendene og allerede i begynnelsen av september er det meste av trekket over.
Tidligste vår: Observert i Øvre Pasvik allerede 27.04.1904 (Schaanning 1907).
Seneste høst: 2 ind. ble observert ved Lyngmo 21.09.2000 (denne rapporten.).
Største antall: 12 ind. på strekningen Jordanfoss-Hestefoss 03.06.1999 og 31.05.2001 (denne rapporten).

Knekkand (*Anas querquedula*)

Status: Tilfeldig gjest vår og sommer. Kun en høstobservasjon. Første observasjon ble gjort i 1973. Det er mulig at et par hekket ved Fjærvann i 1979. Dessuten ble et par observert i Gjøkbukta 03.06.1999 (Thingstad et al 2000).
Tidligste vår: 1 M 1 F ble observert i Gjøkbukta 15.05.1976 (Wikan 1987).
Høstobs.: 1 F ble observert i Gjøkbukta 16.09.1996 (Günther & Heggland 2000).

Skjeand (*Anas clypeata*)

Status: Fåtallig hekkefugl i de mest vegetasjonsrike delene av Pasvikelva. Første observasjon ble gjort i 1933. Hekking ble første gang påvist i 1969. Arten har vært årvisst i de senere år.
Trekking: Ankommer i midten av mai; forsvinner før midten av september.
Tidligste vår: 4 M 1 F ble observert på Fjærvannet fra 11.05.1983 (Haugskott 1993).
Seneste høst: Et par ble observert ved Noatun 16.09.1996 (Günther & Heggland 2000).
Største antall: 4 M 3 F ble observert i Gjøkbukta 21.05.-02.06.1974 (Olsen 1997).

Taffeland (*Aythya ferina*)

Status: Meget sjelden. Kun en vårobobservasjon. Nærmeste hekkeplasser er i Bottenvika.
Spes.obs.: 1 M ble observert ved Noatun 04.06.1994 (Günther & Heggland 2000).

Toppand (*Aythya fuligula*)

Status: Vanlig hekkefugl ved Pasvikelva og i en del vegetasjonsrike vann.
Trekking: Ankommer i midten av mai; forsvinner i løpet av september.
Tidligste vår: Observert ved Hestefoss 12.05.1905 (Schaanning 1907).
Seneste høst: 15 ind. ble observert i Gjøkbukta 24.10.1987 (Lindgaard 1995).
Største antall: 136 ind. ble observert på strekningen Jordanfoss-Hestefoss 14.09.2001 (denne rapporten).

Bergand (*Aythya marila*)

Status: Sjelden gjest om våren. En observasjon av en hunn og en ungfugl ved Hestefosdammen 21.07.1977 antyder at hekking kan ha funnet sted. Berganda hekker ellers spredt og fåtallig både på Finnmarksvidda og på Varangerhalvøya.
Trekking: Arten ankommer sent; vanligvis helt i slutten av mai. De fleste observasjonene er gjort i overgangen mai-juni.
Tidligste vår: 6 ind. ble observert mellom Sauholmen og Hestefosdammen 18.05.1987 (Lindgaard 1995).

Ærfugl (*Somateria mollissima*)

Status: Meget sjelden. Kun to vårobobservasjoner. Vanlig hekkefugl langs kysten av Sør-Varanger.
Spes.obs.: 3 M ble observert på Hestefosdammen 19.05.1973 (Bollingmo & Breiehagen 1977).
2 M ble observert på Fjærvann 23.05.1973 (Bollingmo & Breiehagen 1977).

Praktærfugl (*Somateria spectabilis*)

Status: Meget sjelden. Kun en sen vårobobservasjon. Hekker nærmest på Svalbard, men flere tusen ind. overvintrer i Varangerfjorden og inntil 250 ind. kan sees ved Kirkenes fra desember til april.
Spes.obs.: 1 M og 1 F ble observert ved Kobbfoss 11.06.1962 (Fjeldså 1969).

Havelle (*Clangula hyemalis*)

Status: Regelmessig hekkefugl i fjellvann nord og vest i Pasvik. Sees dessuten fåtallig på elva under trekket vår og høst.
Trekking: Ankommer Øvre Pasvik vanligvis den tredje uka i mai. Høsttrekket skjer i september.
Tidligste vår: 4 ind. ved Kløvereng og 2 ind. ved Melkefoss 15.05.1998 (Günther upubl.).
Seneste høst: 1 ind. ved Lyngmo 03.11.2001 (Wikan pers. med.).
Største antall: 30 ind. sang i Gjøkbukta 25.05.1987 (Lindgaard 1995).

Svartand (*Melanitta nigra*)

Status: Fåttallig hekkefugl. Sees relativt vanlig på vårtrekket; mer sporadisk om høsten.
Trekking: Ankommer i løpet av mai og forlater oss igjen i løpet av oktober.
Tidligste vår: 1 F ble observert ved Sauholmen 01.05.1987 (Lindgaard 1995).
Seneste høst: Noen ind. ble observert i Øvre Pasvik 26.10.1905 (Schaanning 1907).
Største antall: 300 ind. ble registrert på strekningen Jordanfoss-Hestefoss 30.05.2000 (denne rapporten).

Sjørre (*Melanitta fusca*)

Status: Sees regelmessig i Pasvik under vårtrekket, men arten er sjelden om høsten. Sjørren hekker imidlertid i fjellområdene lenger nord i Sør-Varanger.
Tidligste vår: Observert i Fjærvannet 14.05.1971 (Grastveit 1971).
Seneste høst: 1 F ble observert i Gjokbukta 21.10.1987 (Lindgaard 1995).
Største antall: 28 ind. ble observert ved Jordanfoss 24.05.1987 (Lindgaard 1995).
29 ind. ble registrert på strekningen Jordanfoss-Hestefoss 08.06.1996 (Thingstad et al 1997).

Kvinand (*Bucephala clangula*)

Status: Vanlig hekkefugl i hele Pasvik; både langs elva og i skogtraktene. Kvinanda benytter seg av de mange andeholkene som lokalbefolkningen har satt opp rundt omkring i dalen. Arten sees også i betydelig antall under trekket vår og høst.
Trekking: Ankommer Øvre Pasvik i overgangen april-mai; forlater oss igjen i midten av oktober.
Tidligste vår: Observert ved Hestefoss 24.04.1904 (Schaanning 1907). Dessuten ble et par observert ved Nyrud 24.04.1999 (Günther & Heggland 2000).
Seneste høst: 1 ind. ble observert ved Brattli 16.11.2000 (Günther upubl.).
Vinterobs.: 1 M ble observert ved Skogfoss 20.02.1976 (Olsen 1997).
Største antall: 250 ind. ble registrert på strekningen Jordanfoss-Hestefoss 05.06.2000 (denne rapporten).

Lappfiskand (*Mergus albellus*)

Status: Fåttallig hekkefugl langs Pasvikelva og i skogtraktene. Hekkebestanden er tidligere anslått til 5-10 par (Wikan 1987).
Trekking: Ankommer vanligvis i siste halvdel av mai og forlater området i første del av oktober. Flokker på opptil 50 ind. raster på Fjærvannet i september.
Tidligste vår: 1 M ble observert ved Sauholmen 05.05.1987 (Lindgaard 1995).
Seneste høst: 1 F ble observert ved Nyrud 25.10.1987 (Lindgaard 1995).
Største antall: En flokk på 150 ind. slo seg ned ved Skogfoss høsten 1974 (Wikan 1987).

Siland (*Mergus serrator*)

Status: Vanlig hekkefugl. Silanda er trolig en av de mest tallrike andefuglene i urskogsområdene.
Trekking: Arten opptrer regelmessig, men fåttallig på Pasvikelva under trekket vår og høst. Ankommer i midten av mai og forsvinner i løpet av oktober.
Tidligste vår: 2 M ble observert ved Salmijärvi 23.04.2001 (Wikan pers. med.).
Seneste høst: 1 ind. ble observert i Øvre Pasvik 01.11.1901 (Schaanning 1907).
Største antall: 39 ind. ble registrert på strekningen Jordanfoss-Hestefoss 03.06.1996 (Thingstad et al 1997).
39 ind. ble registrert på strekningen Jordanfoss-Hestefoss 05.06.2001 (denne rapporten).

Laksand (*Mergus merganser*)

Status: Fåttallig hekkefugl i holker og hule trær. Vanlig i varierende antall under trekket vår og høst.
Trekking: Ankommer i første halvdel av mai, noe tidligere enn silanda, og forsvinner i slutten av oktober. Om høsten kan store flokker observeres i fiskerike områder, f.eks. i Ruskebukta.
Tidligste vår: 1 M ble observert ved Hestefoss 28.04.1906 (Schaanning 1907).
Seneste høst: 1 F ble observert ved Tangenfjell 09.11.1987 (Lindgaard 1995).
Største antall: Ca. 300 ind. på elva langs Kjerringneset 27.10.1987 (Lindgaard 1995).

Sivhøne (*Gallinula chloropus*)

Status: Meget sjelden. Kun en vårobservasjon. Hekker nærmest i Sør-Sverige og Sør-Finland.
Spes.obs.: 1 ind. ble observert ved Skogfoss 24.05.1977 (Wikan 1987).

Trane (*Grus grus*)

Status: Fåttallig hekkefugl på de større skogsmyrene i Pasvik. Inntil 10 par hekker trolig årlig.
Trekk: Flokker på mer enn 20 ind. observeres regelmessig nær Svanvik-Skrøytnes i september.
Tidligste vår: 3 ind. ved Toppåsen 01.05.1982 (Olsen 1997) og 1 ind. ved Sauholmen 01.05.1987 (Lindgaard 1995).
Seneste høst: 2 ad. 1 juv. ble observert ved Skrøytnes 01.10.2001 (Günther upubl.).
Størst antall: 21 ind. ble observert ved Skrøytnes 14.09.2001 (Günther upubl.).

Tjeld (*Haematopus ostralegus*)

Status: Sjelden vårgjest. Arten dukker opp tilfeldig og med flere års mellomrom langs Pasvikelva. Tjelden er en vanlig hekkefugl i kysttraktene lenger nord i Sør-Varanger.
Spes.obs.: 1 ind. ble observert i Øvre Pasvik 25.05.1911 (Schaanning 1926).
7 ind. ble observert ved Gjøkbukta 23.05.1973 (Bollingmo & Breiehagen 1977).
2 ind. ved Pasvikelva 16.05.1993 (Noddeland 1993).
1 ind. ble observert ved Kløvereng 12.05.1998 (Günther upubl.).
2 ind. ble observert ved Fjærvannet 03.06.1999 (Thingstad et al 2000).
1 ind. ble observert ved Nyrud 31.05.2001 (denne rapporten).
1 ind. ble observert ved Lille Skogøy 31.05.2001 (denne rapporten).
Største antall: Ca. 35 ind. ble observert ved Toppåsen 08.08.1986 (Frantzen 1989).

Sandlo (*Charadrius hiaticula*)

Status: Vanlig hekkefugl på egnede lokaliteter i hele Pasvik. Sees regelmessig, men fåttallig på trekk.
Tidligste vår: 1 ind. ved Hestefoss 16.05.1904 (Schaanning 1907) og 1 ind. ved Noatun 16.05.1987 (Lindgaard 1995).
Seneste høst: 2 ad. 2 juv. ble observert ved Lille Skogøy 14.08.2001 (denne rapporten).
Største antall: 22 ind. ble registrert på strekningen Jordanfoss-Hestefoss 31.05.1999 (Thingstad et al 2000).

Boltit (*Charadrius morinellus*)

Status: Meget sjelden. Siden 1980 er det kun kjent et par observasjoner fra Pasvik. Boltiten hekker nærmest i de høyereliggende delene av Varangerhalvøya.
Spes.obs.: 1 M 1 F ble observert i Øvre Pasvik 06.06.1902 (Schaanning 1907).
1 ind. ble observert i Øvre Pasvik 22.05.1906 (Schaanning 1907).
2 ind. ble observert i et grustak ved Blankvann 11.06.1982 (Bangjord 1982).
Et par ble registrert ved Hestefosdammen 30.05.1982 (Wikan 1987).

Kanada-/Sibirlo (*Pluvialis dominica/fulva*)

Status: Meget sjelden. Kun en høstobservasjon. Disse to artene ble tidligere betraktet som underarter av samme, og gikk under navnet "beringlo". Hekker henholdsvis i Nord-Amerika og i Sibir.
Spes.obs.: 2 juv. F ble skutt i Øvre Pasvik 26.09.1937 (Haftorn 1971). Det er ikke kjent om disse fuglene senere er blitt underartsbestemt.

Heilo (*Pluvialis apricaria*)

Status: Vanlig hekkefugl på myrer og i fjellterreng i hele Pasvik. Heiloen hekker også på Tommamoen, hogstflater og lignende områder. Påtreffes ofte på dyrket mark under trekket.

Trekk: Ankommer vanligvis den andre uka i mai; forlater oss i løpet av september.

Tidligste vår: Observert i Øvre Pasvik 03.05.1906 (Schaanning 1907). Dessuten ble 4 ind. observert ved Grenseberget 03.05.1993 (Noddeland 1993).

Seneste høst: 2 ind. ble observert ved Svanvik 13.10.1999 (Günther & Heggland 2000).

Største antall: 14 ind. ble observert ved Skrøytnes 24.05.2000 (Günther unpubl.).

Tundralo (*Pluvialis squatarola*)

Status: Sjelden gjest. De fleste observasjonene er gjort ved Hestefoss under høsttrekket. Hekker på høyarktisk tundra, nærmest oss i Nenets A.O.

Spes.obs.: 1 ind. ble skutt ved Hestefoss 10.10.1901 (Schaanning 1907).
31 ind. ble observert på Hestefossdammen 11.08.1982 (Bangjord 1982).
1 ind. ble observert ved Hestefossdammen 30.08.1982 (Bangjord 1982).
1 ind. ble observert ved Hestefossdammen 26.09.1982 (Bangjord 1982).
10 ind. ble observert ved Hestefossdammen 27.09.1982 (Bangjord 1982).
1 ind. ble observert ved Hestefossdammen 04.10.1982 (Bangjord 1982).
5 ind. ble observert ved Hestefossdammen 07.09.1983 (Haugskott 1983).
7 ind. ble observert ved Hestefossdammen 11.09.1983 (Haugskott 1983).
1 ind. ble observert ved Hestefossdammen 14.09.1983 (Haugskott 1983).
1 ind. trakk forbi Råkoppsari 16.09.1996 (Thingstad et al 1997).

Vipe (*Vanellus vanellus*)

Status: Fåttallig hekkefugl. På 1970- og 80-tallet var vipa mer eller mindre vanlig på dyrket mark over det meste av Pasvikdalen. Bestanden har imidlertid gått kraftig tilbake og i de senere år er det kun gjort noen få observasjoner. Muligens kan det fortsatt hekke 1-2 par på Tommamoen.

Etter 1990: 1 ind. ved Grenseberget 15.04.1993 og 21.04.1993 (Noddeland 1993).
1 ind. ble observert ved Nyrud 28.04.1995 (Günther & Heggland 2000).
1 ind. ved Elgryggen 04.07.1995 (Günther & Heggland 2000).
2 ind. ble observert ved Tommamyra 02.-05.06.1996 (Günther & Heggland 2000).
1 ind. ble observert ved Hestefossdammen 25.07.1996 (Günther & Heggland 2000).
1 ind. ble observert ved Elvestad 29.05.1997 (Günther & Heggland 2000).
Minst 3 ind. ved Tommamyra 04.07.1997 (Günther & Heggland 2000).
1 ind. ble observert ved Birrivara jængæ 26.-31.05.1998 (Günther & Heggland 2000).
1 ind. på Tommamyra 26.-31.05.1998 og 22.07.1998 (Günther & Heggland 2000).
2 ind. ble observert ved Loken 14.05.1999 (Günther & Heggland 2000).
2 ind. ble observert på Tommamyra 30.05.-02.06.1999 (Günther & Heggland 2000).
2 ind. ble observert på Tommamyra 30.05.-03.06.2000 (denne rapporten).

Polarsnipe (*Calidris canutus*)

Status: Sjelden gjest under trekket vår og høst. Hekker nærmest oss på Grønland og Svalbard.

Spes.obs.: 1 ind. ble observert ved Hestefoss 21.05.1975 (Bangjord 1982).
3 ind. ble observert ved Hestefoss 11.08.1982 (Bangjord 1982).
2 ind. ble observert ved Hestefossdammen 25.05.1984 (Wikan 1987).
3 ind. ble observert ved Toppåsen 11.08.1986 (LRSK).

Sandløper (*Calidris alba*)

Status: Meget sjelden. Kun en høstobservasjon er kjent. Hekker på Svalbard.

Spes.obs.: 1 ind. observert ved Hestefossdammen 11.09.1983 (Haugskott 1993).

Dvergsnipe (*Calidris minuta*)

Status: Fåttallig hekkefugl. Første hekkefunn ble gjort ved Vaggatem i 1901 (Schaanning 1907).
Dvergsnipe sees fåttallig, men regelmessig på trekk vår og høst.
Seneste høst: 3 ind. ble observert ved Lille Skogøy 06.08.2001 (denne rapporten).
Største antall: 45 ind. ble observert ved Fjærvann 01.06.1983 (Wikan 1987).

Temmincksnipe (*Calidris temmincki*)

Status: Vanlig hekkefugl. Arten sees også relativt vanlig under vårtrekket.
Trekking: Ankommer vanligvis Pasvik helt i slutten av mai og forlater oss i juli-august.
Tidligste vår: 2 ind. ble observert ved Noatun 16.05.1987 (Lindgaard 1995).
Seneste høst: 2 ind. ble observert ved Hestefosdammen 04.08.1987 (Lindgaard 1995).
Største antall: 10 ind. på strekningen Jordanfoss-Hestefoss 31.05.1999 og 03.06.1999 (Thingstad et al 1999).

Tundrasnipe (*Calidris ferruginea*)

Status: Meget sjelden. Kun en sommerobservasjon er kjent. Hekker i Sibir, men opptrer regelmessig langs Norskekysten under høsttrekket.
Spes.obs.: 1 ind. i en flokk med myrsnipen ved Hestefoss 24.07.1973 (Bollingmo & Breiehagen 1977).

Fjæreplytt (*Calidris maritima*)

Status: Meget sjelden. Kun registrert ved et par anledninger. Vanlig langs kysten i vinterhalvåret.
Spes.obs.: 1 M ble skutt ved Hestefoss 18.05.1905 (Schaanning 1907). Dessuten ble arten sett flere ganger ved Hestefosdammen i 1973 (Bollingmo & Breiehagen 1977).

Myrsnipe (*Calidris alpina*)

Status: Fåttallig hekkefugl i den nordlige delen av Pasvik. Sees regelmessig under trekket vår og høst.
Tidligste vår: Observert på trekk ved Hestefoss 24.05.1902 (Schaanning 1907).
Seneste høst: Observert ved Hestefoss fram til 10.10.1901 (Schaanning 1907).
Største antall: 72 ind. ble observert ved Hestefosdammen 31.05.1983 (Haugskott 1993).

Fjellmyrloper (*Limicola falcinellus*)

Status: Fåttallig hekkefugl på blautmyrer i Øvre Pasvik og i Svanvik-Skrøytnes-området.
Spes.obs.: Reir med fire egg ble funnet på Tommamyra 17.06.1987 (Lindgaard 1995).
Minst to par. 4 unger ringmerket ved Skrøytnesmyra 30.06.1995 (Günther & Heggland 2000).
Tidligste vår: 1 ind. observert i Pasvik 23.05.1999 (Günther & Heggland 2000).
Største antall: Minst 9 ind. på Tommamyra 06.06.1997 (Günther & Heggland 2000).
Minst 9 ind. på Tommamyra 30.05.-03.06.2000 (denne rapporten).

Brushane (*Philomachus pugnax*)

Status: Vanlig hekkefugl i hele området. Arten er også en av de mest tallrike vaderartene på trekk.
Trekking: Ankommer vanligvis tredje uke i mai og forsvinner fra området i begynnelsen av september.
Tidligste vår: Observert ved Vaggatem 09.05.1970 (Grastveit 1970).
Seneste høst: 2 ind. ble observert ved Rødsand 09.09.1996 (Günther upubl.).
Største antall: Ca. 130 ind. ble observert ved Lille Skogøy 19.06.2001 (denne rapporten).

Kvartbekkasin (*Lymnocyrtus minimus*)

Status: Fåttallig hekkefugl ved sumpmyrer i Øvre Pasvik. I 1920-årene ble arten funnet hekkende i Svanvik-området, men arten er ikke registrert her i nyere tid.

Trekk: Var i begynnelsen av forrige århundre tallrik ved Hestefoss under høsttrekket i siste halvdel av august og begynnelsen av september (Schaanning 1907).

Tidligste vår: 1 ind. spillende ved Nilamyra 27.05.1998 (Günther upubl.).

Seneste høst: 1 ind. ble observert ved Fjærvannet 01.10.1905 (Schaanning 1907).

Største antall: 7 ind. i området Toppåsen-Tommavatn-Nyrud 01.06.1987 (Lindgaard 1995).

Enkeltebekkasin (*Gallinago gallinago*)

Status: Vanlig hekkefugl på gressmyrer i hele Pasvikdalen.

Trekk: Ankommer vanligvis Pasvik den tredje uka i mai og forlater oss i september.

Tidligste vår: Observert ved Hestefoss 12.05.1901 (Schaanning 1907).

Seneste høst: 1 ind. ved Tangenfos 20.09.1987 (Lindgaard 1995).

Største antall: 9 ind. ble registrert på strekningen Jordanfos-Hestefoss 03.06.1999 (Thingstad et al 1999).

Dobbeltbekkasin (*Gallinago media*)

Status: Meget sjelden. Kun en sommerobservasjon er kjent. Hekker spredt og fåttallig i fjellområder over det meste av landet.

Spes.obs.: Ett ind. observert ved Svanvik 23.06.1923 (Haftorn 1971).

Langnebbekkasinsnipe (*Limnodromus scolopaceus*)

Status: Meget sjelden. Kun en vårobobservasjon er kjent. Hekker i Nord-Amerika og Øst-Sibir.

Spes.obs.: Ett ind. ved Hestefosdammen 30.-31.05.1974 (Ree 1976, Bollingmo & Breichagen 1977).

Rugde (*Scolopax rusticola*)

Status: Fåttallig hekkefugl, hovedsaklig i de nordlige delene av Pasvik. Rugda synes å ha blitt noe vanligere i de senere år. Nesten samtlige observasjoner er gjort i juni og juli.

Tidligste vår: 1 ind. ble observert ved Langvasseid 14.05.2001 (Randa pers. med.).

Seneste obs.: 1 ind. ble observert ved Bekkevold 05.08.2001 (Aspholm pers. med.).

Svarthalespove (*Limosa limosa*)

Status: Meget sjelden. Kun en vårobobservasjon er kjent. Nærmeste hekkeplasser ligger i Vesterålen.

Spes.obs.: 1 ind. fløy forbi ved Fjærvann 25.05.1982 (Bangjord 1982).

Lappspove (*Limosa lapponica*)

Status: Regelmessig hekkefugl både i Øvre Pasvik og i høyereliggende myrområder lenger nord. Lappspova sees også relativt vanlig under vårtrekket.

Trekk: Ankommer vanligvis i midten av mai og trekker ut mot kysten allerede i juli.

Tidligste vår: 1 ind. ved Grenseberget 07.05.1993 (Noddeland 1993).

Seneste høst: 40 ind. raster på flyteøyer i Hestefosdammen 29.07.1987 (Lindgaard 1995).

Største antall: Hele 40 ind. ble sett på Hestefosdammen 15.05.1979 (Størkersen 1983).

Småspove (*Numenius phaeopus*)

Status: Vanlig hekkefugl i myrområder over hele Pasvik.

Trekk: Ankommer området fra midten av mai og forsvinner i midten av august.

Tidligste vår: 10 ind. på trekk ved Grenseberget 09.05.1993 (Noddeland 1993).

Seneste høst: 2 ind. ble observert ved Hestefosdammen 13.09.1987 (Lindgaard 1995).

Største antall: 10 ind. er observert ved flere anledninger.

Storspove (*Numenius arquata*)

Status: Sjelden hekkefugl. Flere par viste hekkeadferd og ett reir ble funnet ved Svanvik i 1982.
I dag sees storspoven fåtallig på trekk, fortrinnsvis om våren.
Spes.obs.: Første kjente observasjon ble gjort ved Svanvik 10.06.1966 (Pethon 1966).
1 ind. trakk over Noatun mot sør 10.08.1987 (Lindgaard 1995).
1 ind. ble observert på Skrøytnesmyra 25.06.1997 (Günther upubl.).
1 ind. ble observert ved Nyrud 14.05.1999 (Günther upubl.).

Sotsnipe (*Tringa erythropus*)

Status: Vanlig hekkefugl på skogsmyrer. Sees også regelmessig på trekk vår og høst.
Trekk: Ankommer Pasvik omkring midten av mai; forlater området i løpet av august.
Tidligste vår: Observert ved Hestefoss 09.05.1905 (Schaanning 1907).
Seneste høst: 1 ind. ble observert ved Lille Skogøy 12.09.1997 (Günther upubl.).
Største antall: 60 ind. ble observert i Gjøkbukta 18.05.1979 (Olsen 1998).
57 ind. ble registrert på strekningen Jordanfoss-Hestefoss 03.06.1999 (Thingstad et al 1999).

Rødstilk (*Tringa totanus*)

Status: Fåtallig, men regelmessig i Pasvik under vårtrekket. Hekker muligens i høyereliggende områder, men konkrete hekkefunn mangler. Sjelden under høsttrekket.
Tidligste vår: 1 ind. ble observert ved Hestefoss 18.05.1906 (Schaanning 1907).
Seneste høst: 2 ind. ble observert ved Hestefoss 05.08.1905 (Schaanning 1907).
Største antall: De fleste observasjonene gjelder enkeltindivider.

Gluttsnipe (*Tringa nebularia*)

Status: Vanlig hekkefugl i Pasvikdalens skogområder. Relativt vanlig på trekk.
Trekk: Ankommer Pasvik vanligvis den andre uka i mai; forlater oss i løpet av august.
Tidligste vår: 1 ind. ved Grenseberget 03.05.1993 (Noddeland 1993).
Seneste høst: 1 ind. ble observert ved Skogfoss 25.08.1996 (Günther upubl.).
Største antall: 26 ind. ble registrert på strekningen Jordanfoss-Hestefoss 05.06.2001 (denne rapporten.)
Spes. obs.: I juni 2001 ble det funnet et gluttsnipereir med seks egg på en furumo i Øvre Pasvik (Randa pers. med.). Dette er svært uvanlig hos vadere generelt og er aldri tidligere beskrevet hos gluttsnipe.

Skogsnipe (*Tringa ochropus*)

Status: Meget sjelden gjest i Pasvik til tross for at arten hekker spredt nord til Enaresjøen.
Spes.obs.: 1 ind. ble observert ved Noatun 11.06.1961 og 05.07.1962 (Krogh 1964). Mulig hekkeadferd.
1 ind. observert vest for Nordvestbukta 11.07.1962 (Krogh 1964).

Grønnstilk (*Tringa glareola*)

Status: Vanlig hekkefugl i hele Pasvik. Trolig den mest tallrike vadefuglen i området.
Trekk: Ankommer vanligvis den tredje uka i mai og forlater oss i løpet av august.
Tidligste vår: Observert i Øvre Pasvik 12.05.1905 (Schaanning 1907).
Seneste høst: 1 ind. trakk mot sør ved Tangenfoss 01.09.1987 (Lindgaard 1995).
Største antall: 77 ind. ble registrert på strekningen Jordanfoss-Hestefoss 03.06.1999 (Thingstad et al 1999).

Tereksnipe (*Xenus cinereus*)

Status: Meget sjelden. Kun en observasjon er kjent. Tereksnipa hekker i Sibir og det nordlige Russland. Noen få par hekker også regelmessig i Oulu og Kemi i Nord-Finland.
Spes.obs.: 2 adulte og minst 2 juvenile fugler skal angivelig være sett i Øvre Pasvik 24.07.1967 (Haftorn 1971).

Strandsnipe (*Actitis hypoleuca*)

Status: Vanlig hekkefugl langs elver og ved større vann i hele Pasvik.
Trek: Ankommer normalt Pasvik i slutten av mai og forsvinner i løpet av august.
Tidligste vår: 2 ind. ved Nyrud 05.05.1993 (Noddeland 1993).
Seneste høst: 1 ind. ble observert ved Hestefosdammen 03.09.1987 (Lindgaard 1995).
Største antall: 18 ind. ble registrert på strekningen Jordanfoss-Hestefoss 30.05.2000 (denne rapporten).

Steinvender (*Arenaria interpres*)

Status: Uregelmessig gjest under vårtrekket.
Trek: Ankommer vanligvis hekkeplassene langs kysten av Sør-Varanger i midten av mai.
Spes.obs.: 4 ind. ble observert ved Fjærvannet våren 1968 (Wikan 1987).
1 ind. ble observert ved Fjærvannet våren 1974 (Wikan 1987).
1 ind. ble observert ved Fjærvannet 30.05.2000 (denne rapporten).

Svømmesnipe (*Phalaropus lobatus*)

Status: Hekker relativt vanlig ved tjern og småpytter i det meste av Pasvik.
Trek: Ankommer i begynnelsen av juni og trekker sørover i siste halvdel av juli.
Tidligste vår: 2 ind. ved Fjærvannet 29.05.1998 (Thingstad et al 2000).
7 ind. ble observert ved Dalheim 29.05.2000 (Günther upubl.).
1 ind. ble observert ved Skrøytnes 29.05.2000 (Günther upubl.).
Seneste høst: 2 ind. ble observert i Hestefosdammen 29.07.1987 (Lindgaard 1995).
Største antall: 28 ind. ble registrert på strekningen Jordanfoss-Hestefoss 04.06.1997 (Thingstad et al 1997).
28 ind. ble registrert på strekningen Jordanfoss-Hestefoss 30.05.2000 (denne rapporten).

Polarjo (*Stercorarius pomarinus*)

Status: Meget sjelden. Kun en vårobservasjon. Hekker nærmest på tundraen i Nenets A.O.
Spes.obs.: 7 ind. ble observert ved Hestefosdammen 09.05.1979 (Rolstad et al 1983).

Tyvjo (*Stercorarius parasiticus*)

Status: Sjelden gjest vår, sommer og høst. Kun et fåtall observasjoner. Vanlig hekkefugl ved kysten.
Spes.obs.: 1 ind. ved Hestefosdammen 22.07.1979 (Størkersen 1983).
1 ind. (lys form) ved Hestefosdammen 15.06.1982 (Bangjord 1982).
1 ind. (mørk form) ved Hestefosdammen 14.07.1982 (Bangjord 1982).
1 ind. (mørk form) ved Hestefosdammen 14.06.1983 (Haugskott 1983).
1 ind. (mørk fase) trakk over Toppåsen 08.06.1987 (Lindgaard 1995).
1 ind. (lys fase) fløy mot nord over Hestefosdammen 23.07.1987 (Lindgaard 1995).
1 ind. (mørk fase) ved Fjærvannet 05.09.1987 (Lindgaard 1995).
1 ind. trakk forbi Utnes 10.06.1999 (Günther upubl.).
2 ind. (begge faser) ble observert ved Fjærvannet 05.06.2000 (denne rapporten).
1 ind. ble observert ved Fjærvannet 16.06.2000 (Birkeland et al 2000).

Fjelljo (*Stercorarius longicaudus*)

Status: Hekker muligens fåtallig i de høyereliggende delene av Pasvik i gode smågnagerår. Hekking er imidlertid så langt ikke dokumentert. Uregelmessig på vårtrekk langs Pasvikelva.
Spes.obs.: 3 ind. ble observert ved Vaggatun 21.06.1901 (Schaanning 1907).
68 ind. fordelt på småflokker trakk forbi Hestefosdammen 24.-25.05.1983. (Haugskott 1993).
1 ind. trakk nordover ved Gjøkåsen 29.05.1987 (Lindgaard 1995).
1 ind. ble observert ved Fjærvannet 11.05.1996 (Günther & Heggland 2000).
6 ind. trakk mot nordøst forbi Svanvik 25.05.1999 (Günther upubl.).
2 ind. trakk mot øst forbi Utnes 28.05.2000 (Günther upubl.).

Storjo (*Catharacta skua*)

Status: Meget sjelden. Kun to observasjoner. Hekker spredt og fåtallig på kysten av Vest-Finnmark.
Spes.obs.: 1 ind. ble observert ved Hestefossdammen 15.06.1983 (Olsen 1998).
1 ind. ble observert ved Hestefossdammen 24.07.1983 (Olsen 1998).

Dvergmåke (*Larus minutus*)

Status: Fåtallig hekkefugl i Svanvik-Skrøytnes-området siden 1999. Inntil for få år siden var dvergmåke meget sjelden i Pasvik. Trolig har fuglene ekspandert nordover fra hekkekolonier i Nord-Finland.
Trekking: Ankommer fra midten av mai og forsvinner i juli-august. De adulte fuglene forsvinner først.
Spes.obs.: Første kjente observasjon ble gjort ved Fjærvann 22.07.1986 (Günther 2000).
Tidligste vår: 40 ind. ved Skrøytnes og ytterligere 40 ind. ved Lille Skogøy 19.05.2001 (denne rapporten).
Seneste høst: 1 juv. ble observert ved Lille Skogøy 14.08.2001 (denne rapporten).
Stort antall: 52 ind. ble observert 850 m nord for Skogfoss 12.07.2001 (Casslén pers. med.).

Hettemåke (*Larus ridibundus*)

Status: Fåtallig hekkefugl. Arten begynte å dukke opp i Pasvik på 1960-tallet og første hekkefunn ble gjort i 1967 (Haftorn 1971). Hettemåke har imidlertid forsvunnet igjen fra Abbotjern på Nilamyra der den hekket fram til 1996. Minst 15 par hekket på en holme utenfor Utnes i 1999.
Trekking: Relativt vanlig på vårtrekk langs Pasvikelva.
Tidligste vår: 7 ind. ved Sauholmen 01.05.1987 (Lindgaard 1995).
Seneste høst: 1 ad. trakk mot sør ved Hestefossdammen 03.10.1987 (Lindgaard 1995).
Stort antall: 70 ind. observert 850 m nord for Skogfoss 12.07.2001 (Casslén pers. med.).

Fiskemåke (*Larus canus*)

Status: Vanlig hekkefugl langs Pasvikelva og ved større og mindre vann i området. Vanlig på trekk.
Tidligste vår: 20 ind. ble observert ved Salmijärvi 24.04.2001 (Wikan pers. med.).
Seneste høst: 1 ind. ved Hestefossdammen 01.11.1987 (Lindgaard 1995).
Største antall: 37 ind. ble registrert på strekningen Jordanfoss-Hestefoss 31.05.1999 (Thingstad et al 1999).

Sildemåke (*Larus fuscus*)

Status: Sjelden. Arten ble tidligere observert årlig i lite antall på vårtrekk langs Pasvikelva. Den nordlige sildemåke, *L. f. fuscus*, har gått kraftig tilbake som hekkefugl i Nord-Norge og de siste årene er det ikke gjort noen trekkobservasjoner i Pasvik. I Kvitsjøen hekker *L. f. heuglini*, og det er ikke utenkelig at streifindivider av denne underarten kan dukke opp i Pasvikdalen.
Etter 1990: 1 ind. ble observert ved Noatun 26.05.1995 (Olsen 1998).

Gråmåke (*Larus argentatus*)

Status: Fåtallig hekkefugl. Enkeltindivider opptrer i Pasvik hele sommeren.
Trekking: Vanlig på næringstrekk mellom Bøkfjorden og avfallsplassen i Nikel.
Seneste høst: 1 ind. på Fjærvannet 02.11.1987 (Lindgaard 1995).
Største antall: 25 ind. ble observert ved Rødsand 09.04.1998 (Günther upubl.).

Polarmåke (*Larus hyperboreus*)

Status: Meget sjelden. Kun to observasjoner. Vanlig hekkefugl på Svalbard. Flere hundre individer overvintrer enkelte år ved Kiberg og Vardø på nordsiden av Varangerfjorden.
Spes.obs.: 1 ind. ble observert ved Svanvik 07.08.1982 (Skarsto 1982).
1 ind. ble observert ved Hestefossdammen 03.06.1983 (Olsen 1998).

Svartbak (*Larus marinus*)

Status: Vanlig, men fåtallig hekkefugl ved Pasvikelva og de største vannene i området.
Trekking: Sees vanlig på vortrekk fra februar og utover. En del individer sees også på næringstrekk mellom Bøkfjorden og avfallsplassen i Nikel.
Seneste høst: 1 ind. ved Fjærvannet 24.10.1987 (Lindgaard 1995).

Krykkje (*Rissa tridactyla*)

Status: Sjelden gjest om våren. Kun tre observasjoner. Nærmeste hekkekoloni (100-200 par) er å finne i Kjerringstupet ved Kirkenes.
Spes.obs.: 4 ind. trakk mot sør i stor høyde over Fjærvann 28.05.1973 (Wikan 1987).
8 ind. (6 ad., 1 subad., 1 juv.) ved Hestefosdammen 27.-28.05.1982 (Bangjord 1982).
1 juv. ble observert ved Hestefosdammen 24.05.1983 (Haugskott 1993).

Ismåke (*Pagophila eburnea*)

Status: Meget sjelden. Kun en vårobservasjon er kjent. Hekker på Svalbard og enkeltindivider kan dukke opp på Finnmarkskysten vinterstid.
Spes.obs.: 1 ind. ble skutt ved Svanvik i april 1903 (Schaanning 1907).

Makrellterne (*Sterna hirundo*)

Status: Fåttallig hekkefugl ved Fjærvann og ved Svanvik. Tre par ble funnet hekkende ved Ellentjern allerede i 1906 (Schaanning 1907). 2-3 par hekket på flyteøyer i Hestefosdammen i 1987 (Lindgaard 1995).
Trekking: Ankommer i slutten av mai og forsvinner i overgangen august-september; tilsynelatende noe senere enn rødnebbterna.
Tidligste vår: 4 ind. ble observert ved Utnes 24.05.2000 (Günther upubl.).
Seneste høst: 1 ind. ble observert ved Lille Skogøy 12.09.1997 (Günther upubl.).
Største antall: 10 ind. ble observert ved Utnes 20.07.1999 (Casslén pers. med.).

Rødnebbterne (*Sterna paradisaea*)

Status: Vanlig hekkefugl ved Pasvikelva og ved myrer og vann i skogtraktene.
Trekking: Ankommer vanligvis i slutten av mai og forsvinner i løpet av august.
Tidligste vår: 1 ind. ved Nyrud 18.05.1987 (Lindgaard 1995) og 3 ind. ved Loken 18.05.1998 (Günther upubl.).
Seneste høst: 7 ind. ved Fjærvannet 04.09.1987 (Lindgaard 1995).
Største antall: 400 ind. ble observert 850 m nord for Skogfoss 12.07.2001 (Casslén pers. med.).

Lomvi (*Uria aalge*)

Status: Sjelden. Enkeltindivider er observert i Pasvikelva etter perioder med storm. Det er også gjort vinterobservasjoner av lomvi i snø, bl.a. på 1950-tallet og i 1979.
Spes.obs.: 5 ind. oppholdt seg på Fjærvann og i Ruskebukt i mai 1949 (Wikan 1987).

5. RESULTATER FRA 2000 OG 2001

5.1. Vårtrekk- og hekkeregistreringer

Vårtellingene i 2000 ble gjennomført av Paul E. Aspholm, Morten Günther, Per G. Thingstad, Geir E. Vie og Steinar Wikan. Hekkerregistreringene ble gjennomført av Geir E. Vie og Per G. Thingstad. Vårtellingene i 2001 ble gjennomført av Morten Günther og Steinar Wikan, med assistanse fra båtførerne Kjetil Rasmussen, Terje Ryeng og Tore Tollaksen.

5.1.1. Fjærvannområdet

5.1.1.1. Tidlige vårregistreringer før isen går på Pasvikelva

De siste årene er det foretatt tellinger av vannfugl i råkene i Pasvikelva i begynnelsen av mai måned. En oppstilling av observasjonene fra 2000 og 2001 er gitt i Tabell 2. Disse registreringene er gjort av Steinar Wikan.

Tabell 2. Antall registrerte vannfugler i råkene i Pasvikelva 4.5.2000 og 5.5.2001.

Number of waterbirds registered in the open parts of the Paz river 4.5.2000 and 5.5.2001.

Art	Nedenfor Jordanfoss		Jordanfoss- Oterholmen		Noatun		Nyrud- Bjørnholmen		SUM	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Sædgås, <i>Anser fabalis</i>	2	2	56	-	219	199	88	17	365	218
Sangsvane, <i>Cygnus cygnus</i>	-	-	6	-	127	42	12	2	145	44
Stokkand, <i>Anas platyrhynchos</i>	-	-	-	-	5	8	-	-	5	8
Stjertand, <i>A. acuta</i>	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
Havelle, <i>Clangula hyemalis</i>	-	-	5	-	-	-	-	-	5	-
Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	4	2	9	2	8	6	8	11	29	21
Siland, <i>Mergus serrator</i>	2	-	-	3	-	-	-	-	2	3
Laksand, <i>M. merganser</i>	4	-	5	-	-	-	-	-	9	-
Trane, <i>Grus grus</i>	-	-	-	-	3	-	-	-	3	-
Hettemåke, <i>Larus ridibundus</i>	-	-	-	-	4	4	1	-	5	4
Svartbak, <i>L. marinus</i>	-	-	13	3	-	2	-	-	13	5
Fiskemåke, <i>L. canus</i>	-	-	2	1	-	6	1	5	3	12

Både i 2000 og 2001 lå fuglene meget konsentrert ved Noatun på telletidspunktet. Til tross for meget tidlig vår i 2001 hadde elva likevel ikke gått særlig mye opp den 5. mai. Fra Noatun og nedover var det bare en smal råk midt i elva til Jordanfoss. Nedenfor var det åpent til Nesheim. På samme tidspunkt i 2000 var det gått mer opp, og det var åpent vann helt ned til Skolteholmen.

Den største fenologiske forskjellen de to årene var snømengden. I år 2000 var det fortsatt mye snø i terrenget den 4. mai, selv om det var en smelteperiode akkurat da. Innover i terrenget var det verken åpent vann eller særlig mye bart, i alle fall ikke på myene. På tilsvarende tid i 2001 var det nærmest snøfritt innover i terrenget.

Dette kan muligens forklare den store forskjellen i antall gjess og svaner de to årene. For de andre artene var det mindre forskjeller. Laksand (*Mergus merganser*), havelle (*Clangula hyemalis*) og trane (*Grus grus*) manglet i 2001, men i tillegg ble et par stjertand (*Anas acuta*) observert. Dette er den tidligste observasjonen vi har gjort av arten, men fra tidligere tider er stjertanda sett i Pasvik så tidlig som den 27.4.1904 (Schaanning 1907).

5.1.1.2. Regulære tellinger i overgangen mai-juni

De første kvantitative tellinger av vannfugler under vårtrekket (inklusive de lokalt hekkende vannfuglene) ble startet i 1991, og fulgt opp de to etterfølgende årene. Disse konsentrerte seg om Fjærvannområdet, og det ble kun foretatt én årlig opptelling (under vårtrekk-perioden). Fra og med 1996 har vi tatt disse registreringene opp igjen, samtidig som vi har forsøkt å standardisere tellingene noe bedre med henblikk på å unngå dobbeltregistreringer. Dessuten er registreringene blitt utvidet til å omfatte to telledatoer, for slik å kunne få et noe bedre bilde av forekomsten av de ulike artene. Det er tilsynelatende stor gjennomstrømming av fugl i området under vårtrekket, og selv to telledatoer vil derfor kun gi oss minimumsanslag over de reelle mengdene av vannfugl som oppsøker området i løpet av våren.

Tabellene 3-6 presenterer resultatene fra tellingene i Fjærvannområdet i 2000 og 2001. Tellingene fra perioden 1996–1999 er tidligere publisert i Thingstad et al. (1997, 2000). En samlet oversikt over totalt antall vannfugl som er blitt registrert under disse registreringene i den aktuelle seksårsperioden er gitt i Tabell 15.

I 2000 ble det observert mange dykkender under vårtrekketellingene; særlig er det verdt å merke seg det høye antallet (300 ind.) svartender. Siden tellingene startet i 1996 er 45 individer det største kjente antallet. I 2001 var det gressendene som dominerte med totalt 255 registrerte individer fordelt på flere arter, men med brunnakke som den vanligste. For øvrig er det verdt å trekke fram det store antallet dvergmåker som ble registrert dette året (27 ind. den 5.6.2001). Samlet sett var antall vannfugler disse to årene omtrent som ”forventet”, men dårlige værforhold (sterk vind) under den andre tellingen i 2000 gjorde sitt til å redusere antall registrerte individer.

Kari Bay Haugen fra NRK P1 lager radioreportasje fra vannfuglregistreringene i Pasvik våren 1997.
Foto: M. Günther.

Tabell 3. Antall registrerte vannfugler under registreringene i Fjærvannområdet den 30.5.2000. Sone-inndelingen er vist på Figur 1.

Number of waterbirds registered in the Fjærvann area during the registrations the 30th of May 2000. The zones are shown on Figure 1.

Art	Sone 1	Sone 2	Sone 2b	Sone 3	Sone 4	Totalt
Smålom, <i>Gavia stellata</i>	1	0	1	2	0	4
Storlom, <i>G. arctica</i>	0	0	0	5	8	13
Sangsvane, <i>Cygnus cygnus</i>	0	0	0	1	0	1
Sædgås, <i>Anser fabalis</i>	0	0	0	3	0	3
Brunnakke, <i>Anas penelope</i>	8	37	17	21	20	103
Krikkand, <i>A. crecca</i>	0	1	11	1	0	13
Stokkand, <i>A. platyrhynchos</i>	2	1	2	1	0	6
Stjertand, <i>A. acuta</i>	0	2	0	0	0	2
Grasand ubest. <i>A. sp.</i>	0	0	3	0	0	3
Toppand, <i>Aythya fuligula</i>	2	2	1	1	0	6
Svartand, <i>Melanitta nigra</i>	16	~ 200	4	~ 75	4	~ 300
Sjøorre, <i>M. fusca</i>	0	0	4	19	0	23
Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	28	109	13	35	7	192
Lappfiskand, <i>Mergus albellus</i>	0	0	1	2	6	9
Siland, <i>M. serrator</i>	3	4	0	9	3	19
Laksand, <i>M. merganser</i>	5	3	0	3	2	13
Heilo, <i>Pluvialis apricaria</i>	0	1	0	0	0	1
Brushane, <i>Philomachus pugnax</i>	0	0	4	0	1	5
Enkeltebekkasin, <i>Gallinago gallinago</i>	0	3	2	0	0	5
Gluttsnipe, <i>Tringa nebularia</i>	0	1	1	0	1	3
Grønnstilk, <i>T. glareola</i>	0	2	4	2	0	8
Strandsnipe, <i>Actitis hypoleucos</i>	3	4	1	3	7	18
Steinvender, <i>Arenaria interpres</i>	0	0	0	1	0	1
Svømmesnipe, <i>Phalaropus lobatus</i>	0	0	2	21	5	28
Dvergmåke, <i>Larus minutus</i>	0	2	0	2	4	8
Hettemåke, <i>L. ridibundus</i>	0	3	0	1	2	6
Fiskemåke, <i>L. canus</i>	9	2	0	3	3	17
Gråmåke, <i>L. argentatus</i>	0	1	4	3	0	8
Rødnebbterne, <i>Sterna paradisaea</i>	8	12	8	4	11	43
Havørn, <i>Haliaeetus albicilla</i>	0	0	1	0	0	1
SUM	85	~ 390	84	218	84	~ 860

Tabell 4. Antall registrerte vannfugler under registreringene i Fjærvannområdet den 5.6.2000. Soneinndelingen er vist på Figur 1. En del fugler trolig oversett p g a sterk vind under tellingen.

Number of waterbirds registered in the Fjærvann area during the registrations the 5th of June 2000. The zones are shown on Figure 1. Some birds were probably overlooked during this registration due to strong windy condition.

Art	Sone 1	Sone 2	Sone 2b	Sone 3	Sone 4	Totalt
Smålom, <i>Gavia stellata</i>	2	0	0	1	0	3
Storlom, <i>G. arctica</i>	0	0	1	5	0	6
Lom ubest., <i>Gavia</i> sp.	0	0	2	0	0	2
Brunnakke, <i>Anas penelope</i>	6	10	7	29	19	71
Krikkand, <i>A. crecca</i>	2	0	0	0	1	3
Stokkand, <i>A. platyrhynchos</i>	0	0	0	0	1	1
Toppand, <i>Aythya fuligula</i>	2	1	2	0	0	5
Svartand, <i>Melanitta nigra</i>	0	0	0	100+	0	100+
Sjøorre, <i>M. fusca</i>	0	0	0	3	0	3
Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	29	~ 145	30	~ 35	8	~ 250
Lappfiskand, <i>Mergus albellus</i>	1	0	0	4	4	9
Siland, <i>M. serrator</i>	0	2	0	7	6	15
Laksand, <i>M. merganser</i>	6	0	0	0	0	6
Brushane, <i>Philomachus pugnax</i>	3	0	00	0	0	3
Enkeltbekkasin, <i>Gallinago gallinago</i>	1	0	0	1	0	2
Lappspove, <i>Limosa lapponica</i>	0	1	0	0	0	1
Gluttsnipe, <i>T. nebularia</i>	0	0	1	0	0	1
Grønnstilk, <i>T. glareola</i>	3	1	4	4	0	12
Strandsnipe, <i>Actitis hypoleucos</i>	0	0	1	0	0	1
Svømmesnipe, <i>Phalaropus fulicarius</i>	0	0	4	0	0	4
Tyvjo, <i>Stercorarius parasiticus</i>	0	0	0	2	0	2
Hettemåke, <i>Larus ridibundus</i>	0	0	0	3	0	3
Fiskemåke, <i>L. canus</i>	4	0	0	~ 25	8	~ 35
Gråmåke, <i>L. argentatus</i>	1	0	0	2	0	3
Svartbak, <i>L. marinus</i>	0	0	0	1	0	1
Rødnebbterne, <i>Sterna paradisaea</i>	0	0	1	~ 20	0	~ 20
Fiskeørn, <i>Pandion haliaetus</i>	0	1	0	0	0	1
Havørn, <i>Haliaeetus albicilla</i>	0	1	0	0	0	1
SUM	60	~ 160	53	~ 240	48	~ 565

Tabell 5. Antall registrerte vannfugler under registreringene i Fjærvannområdet den 31.5.2001.*Number of waterbirds registered in the Fjærvann area during the registrations 31.5.2001.*

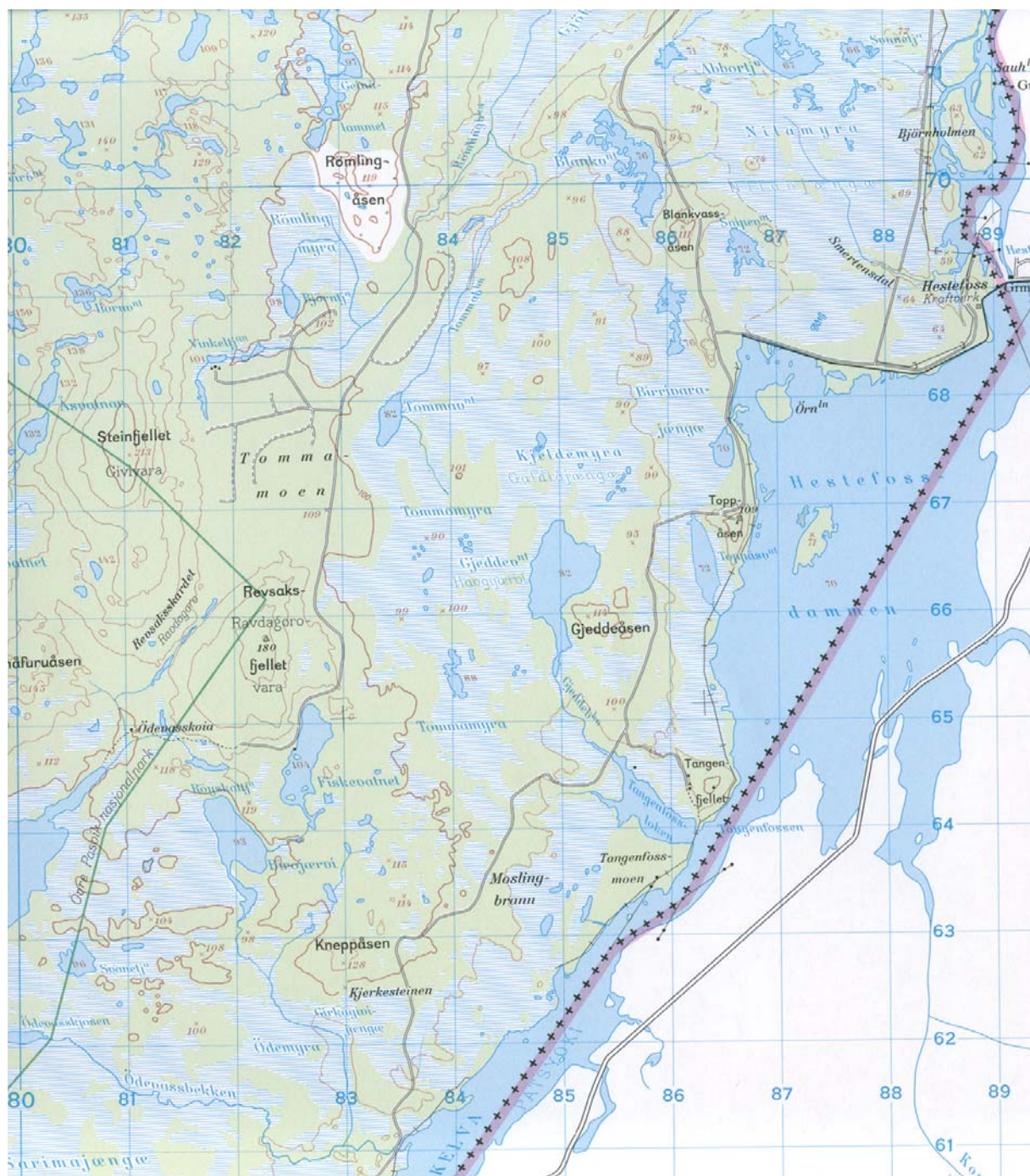
Art	Sone 1	Sone 2	Sone 2b	Sone 3	Sone 4	Totalt
Storlom, <i>Gavia arctica</i>	1	0	0	3	4	8
Sangsvane, <i>Cygnus cygnus</i>	0	4	1	45	0	50
Sædgås, <i>Anser fabalis</i>	0	5	13	60	0	78
Brunnakke, <i>Anas penelope</i>	36	27	23	92	10	188
Krikkand, <i>A. crecca</i>	5	10	9	3	1	28
Stokkand, <i>A. platyrhynchos</i>	9	6	0	10	1	26
Stjertand, <i>A. acuta</i>	0	0	9	3	0	12
Toppand, <i>Aythya fuligula</i>	12	8	0	0	0	20
Bergand, <i>A. marila</i>	2	0	0	0	0	2
Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	42	58	8	13	10	131
Lappfiskand, <i>Mergus albellus</i>	0	5	2	2	7	16
Siland, <i>M. serrator</i>	2	4	0	10	7	23
Laksand, <i>M. merganser</i>	3	0	0	25	0	28
Tjeld, <i>Haematopus ostralegus</i>	0	1	0	0	0	1
Sandlo, <i>Charadrius hiaticula</i>	2	1	1	0	0	4
Myrsnipe, <i>Calidris alpina</i>	0	3	0	0	0	3
Temmincksnipe, <i>C. temminckii</i>	1	1	0	0	3	5
Brushane, <i>Philomachus pugnax</i>	2	0	7	1	0	10
Enkeltbekkasin, <i>Gallinago gallinago</i>	1	1	1	0	0	3
Gluttsnipe, <i>Tringa nebularia</i>	7	5	4	2	4	22
Grønnstilk, <i>T. glareola</i>	3	5	3	2	3	16
Rødstilk, <i>T. totanus</i>	0	1	0	0	0	1
Sotsnipe, <i>T. erythropus</i>	1	3	8	0	0	12
Strandsnipe, <i>Actitis hypoleucos</i>	1	0	0	0	1	2
Lappspove, <i>Limosa lapponica</i>	0	8	0	0	1	9
Dvergmåke, <i>Larus minutus</i>	0	2	7	0	0	9
Hettemåke, <i>L. ridibundus</i>	0	0	2	0	0	2
Fiskemåke, <i>L. canus</i>	10	4	10	0	6	30
Svartbak, <i>L. marinus</i>	1	0	0	0	1	2
Rødnebbterne, <i>Sterna paradisaea</i>	4	15	16	41	15	91
Havørn, <i>Haliaeetus albicilla</i>	0	2	0	0	0	2
SUM	145	179	124	312	74	834

Tabell 6. Antall registrerte vannfugler under registreringene i Fjærvannområdet den 5.6.2001.*Number of waterbirds registered in the Fjærvann area during the registrations 5.6.2001.*

Art	Sone 1	Sone 2	Sone 2b	Sone 3	Sone 4	Totalt
Storlom, <i>Gavia arctica</i>	2	0	0	6	4	12
Storskarv, <i>Phalacrocorax carbo</i>	2	0	0	1	0	3
Sangsvane, <i>Cygnus cygnus</i>	0	0	0	29	0	29
Sædgås, <i>Anser fabalis</i>	0	0	0	8	4	12
Brunnakke, <i>Anas penelope</i>	21	32	20	40	28	141
Krikkand, <i>A. crecca</i>	5	7	3	8	6	29
Stokkand, <i>A. platyrhynchos</i>	3	7	0	2	10	22
Stjertand, <i>A. acuta</i>	2	2	3	0	0	7
Toppand, <i>Aythya fuligula</i>	9	11	2	2	4	28
Bergand, <i>A. marila</i>	3	0	0	0	0	3
Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	33	74	19	36	10	172
Sjøorre, <i>Melanitta fusca</i>	0	0	0	2	0	2
Svartand, <i>M. nigra</i>	0	12	0	0	0	12
Lappfiskand, <i>Mergus albellus</i>	0	1	3	7	1	12
Siland, <i>M. serrator</i>	13	2	0	21	3	39
Laksand, <i>M. merganser</i>	0	4	2	26	0	32
Temmincksnipe, <i>Calidris temminckii</i>	0	0	0	0	2	2
Brushane, <i>Philomachus pugnax</i>	0	0	0	5	0	5
Enkeltebekkasin, <i>Gallinago gallinago</i>	2	0	0	0	0	2
Gluttsnipe, <i>Tringa nebularia</i>	3	9	1	5	8	26
Grønnstilk, <i>T. glareola</i>	2	5	2	2	5	16
Rødstilk, <i>T. totanus</i>	0	1	0	0	0	1
Sottnipe, <i>T. erythropus</i>	0	1	5	4	3	13
Strandsnipe, <i>Actitis hypoleucos</i>	3	0	0	0	0	3
Småspove, <i>Numenius phaeops</i>	0	0	0	1	0	1
Lappspove, <i>Limosa lapponica</i>	0	7	0	0	0	7
Dvergmåke, <i>Larus minutus</i>	2	10	0	15	0	27
Hettemåke, <i>L. ridibundus</i>	0	1	0	0	0	1
Fiskemåke, <i>L. canus</i>	2	11	2	15	5	35
Svartbak, <i>L. marinus</i>	0	2	1	1	1	5
Rødnebbterne, <i>Sterna paradisaea</i>	4	14	10	62	16	106
Makrellterne, <i>S. hirundo</i>	0	0	0	1	0	1
Fiskeørn, <i>Pandion haliaetus</i>	0	2	0	0	1	3
SUM	111	215	73	299	111	809

5.1.2. Andre våtmarkslokaliteter i Øvre Pasvik

Som tidligere angitt (jf Thingstad et al. 1997, 2000) har man i flere år også gjennomført tellinger av vannfuglbestandene på norsk side av Hestefossdammen. Resultatet fra disse tellingene i 2000 er gitt i Tabell 7. Resultatene fra registreringer av vannfugl på myrområdene nord og vest for Hestefossdammen er gitt i Tabell 8 og 9. Disse registreringene omfatter primært hekkende fugler, men enkelte år kan det også være et betydelig innslag av fugl som fortsatt er på trekk. På grunn av manglende bevilgninger lot det seg dessverre ikke gjøre å videreføre noen av disse registreringene i 2001.

Figur 2. Kart over de myrområdene i Øvre Pasvik der det har vært gjennomført registreringer 1996-2000.
Map of the bog areas in Øvre Pasvik where registrations of waterbirds have been going on 1996-2000.

Tabell 7. Maks. antall registrerte vannfugler på norsk side av Hestefossdammen 31.5. og 2.6.2000.*Max. Number of waterbirds registered on the Norwegian side of Hestefossdammen 31.5. and 2.6.2000.*

Art	Hestefossdammen
Storlom, <i>Gavia arctica</i>	3
Sangsvane, <i>Cygnus cygnus</i>	4
Sædgås, <i>Anser fabalis</i>	2
Brunnakke, <i>Anas penelope</i>	1
Krikkand, <i>A. crecca</i>	4
Stokkand, <i>A. platyrhynchos</i>	4
Toppand, <i>Aythya fuligula</i>	0
Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	2
Lappfiskand, <i>Mergus albellus</i>	2
Laksand, <i>M. merganser</i>	2
Sandlo, <i>Charadrius hiaticula</i>	5
Heilo, <i>Pluvialis apricaria</i>	2
Brushane, <i>Philomachus pugnax</i>	9
Kvartbekkasin, <i>Lymnocyrtus minimus</i>	1
Enkeltbekkasin, <i>Gallinago gallinago</i>	3
Lappspove, <i>Limosa lapponica</i>	6
Småspove, <i>Numenius phaeopus</i>	0
Sotsnipe, <i>Tringa erythropus</i>	1
Gluttsnipe, <i>T. nebularia</i>	2
Grønnstilk, <i>T. glareola</i>	7
Svømmesnipe, <i>Phalaropus fulicarius</i>	0
Fiskemåke, <i>Larus canus</i>	8
Hettemåke, <i>L. ridibundus</i>	0
Svartbak, <i>L. marinus</i>	1
Rødnebbterne, <i>Sterna paradisaea</i>	~20
Fiskeørn, <i>Pandion haliaetus</i>	0
Havørn, <i>Haliaeetus albicilla</i>	1
SUM	~90

Tabell 8. Antall registrerte vannfugler innen ulike lokaliteter på Nilamyra den 2.6.2000.*Number of waterbirds registered at different localities on Nilamyra the 2nd of June 2000.*

Art	Abbortjern	Svanetjern	Snipevann	Nilamyra	Totalt
Storlom, <i>Gavia arctica</i>		1			1
Smålom, <i>G. stellata</i>	2		2		4
Sangsvane, <i>Cygnus cygnus</i>		2		1	3
Sædgås, <i>Anser fabalis</i>				2	2
Krikkand, <i>Anas crecca</i>	1	1	2	7	11
Stokkand, <i>A. platyrhynchos</i>	2			2	4
Toppand, <i>Aythya fuligula</i>			2		2
Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>			1	1	2
Lappfiskand, <i>Mergus albellus</i>	1				1
Heilo, <i>Phuvialis apricaria</i>	2	2		1	5
Brushane, <i>Philomachus pugnax</i>	9			14	23
Kvartbekkasin, <i>Limnocyptes minimus</i>				3	3
Enkeltebekkasin, <i>Gallinago gallinago</i>				6	6
Lappspove, <i>Limosa lapponica</i>	1				1
Småspove, <i>Numenius phaeopus</i>	2	1		7	10
Sotsnipe, <i>Tringa erythropus</i>	1		1	1	3
Gluttsnipe, <i>T. nebularia</i>	3				3
Grønnstilk, <i>T. glareola</i>	4	2	2	24	32
Svømmesnipe, <i>Phalaropus fulicarius</i>			1		1
Fiskemåke, <i>Larus canus</i>			1		1
Rødnebbterne, <i>Sterna paradisaea</i>	7	5	2		14
SUM	34	12	14	70	130

Nilamyra sett fra Blankvassåsen. Foto: M. Günther.

Tabell 9. Antall registrerte vannfugler på ulike lokaliteter innen våtmarkskomplekset vest for Hestefossdammen i perioden 30.5.-3.6.2000.

Number of waterbirds registered at different localities in the wetland complex west of Hestefossdammen during the period 30.5.-3.6.2000.

Art	Blankvatn	Birrivara/ Toppåsvatn	Kjeldemyra/ Gjeddevatn	Tomma- myra	Totalt
Smålom, <i>Gavia stellata</i>		1			1
Storlom, <i>G. arctica</i>		1			1
Sangsvane, <i>Cygnus cygnus</i>		2	1	2	5
Brunnakke, <i>Anas penelope</i>			3		3
Krikkand, <i>A. crecca</i>	1			4	5
Stokkand, <i>A. platyrhynchos</i>				2	2
Toppand, <i>Aythya fuligula</i>	4			9	13
Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	3				3
Lappfiskand, <i>Mergus albellus</i>	2				2
Trane, <i>Grus grus</i>	2	2			4
Heilo, <i>Pluvialis apricaria</i>				1	1
Sandlo, <i>Charadrius hiaticula</i>	1				1
Vipe, <i>Vanellus vanellus</i>				2	2
Fjellmyrløper, <i>Limicola falcinellus</i>				9+	9+
Brushane, <i>Philomachus pugnax</i>				1	1
Kvartbekkasin, <i>Lymnocyrtus minimus</i>				3	3
Enkeltebekkasin, <i>Gallinago gallinago</i>			1	3	4
Småspove, <i>Numenius phaeopus</i>	1		1	2	4
Sotsnipe, <i>Tringa erythropus</i>	1			2	3
Gluttsnipe, <i>T. nebularia</i>	1		1		2
Grønnstilk, <i>T. glareola</i>	1	1	4	13	19
Svømmesnipe, <i>Phalaropus fulicarius</i>	1		7		8
Rødnebbterne, <i>Sterna paradisaea</i>	2	2	26+		30+
SUM	20	9	44+	53	126+

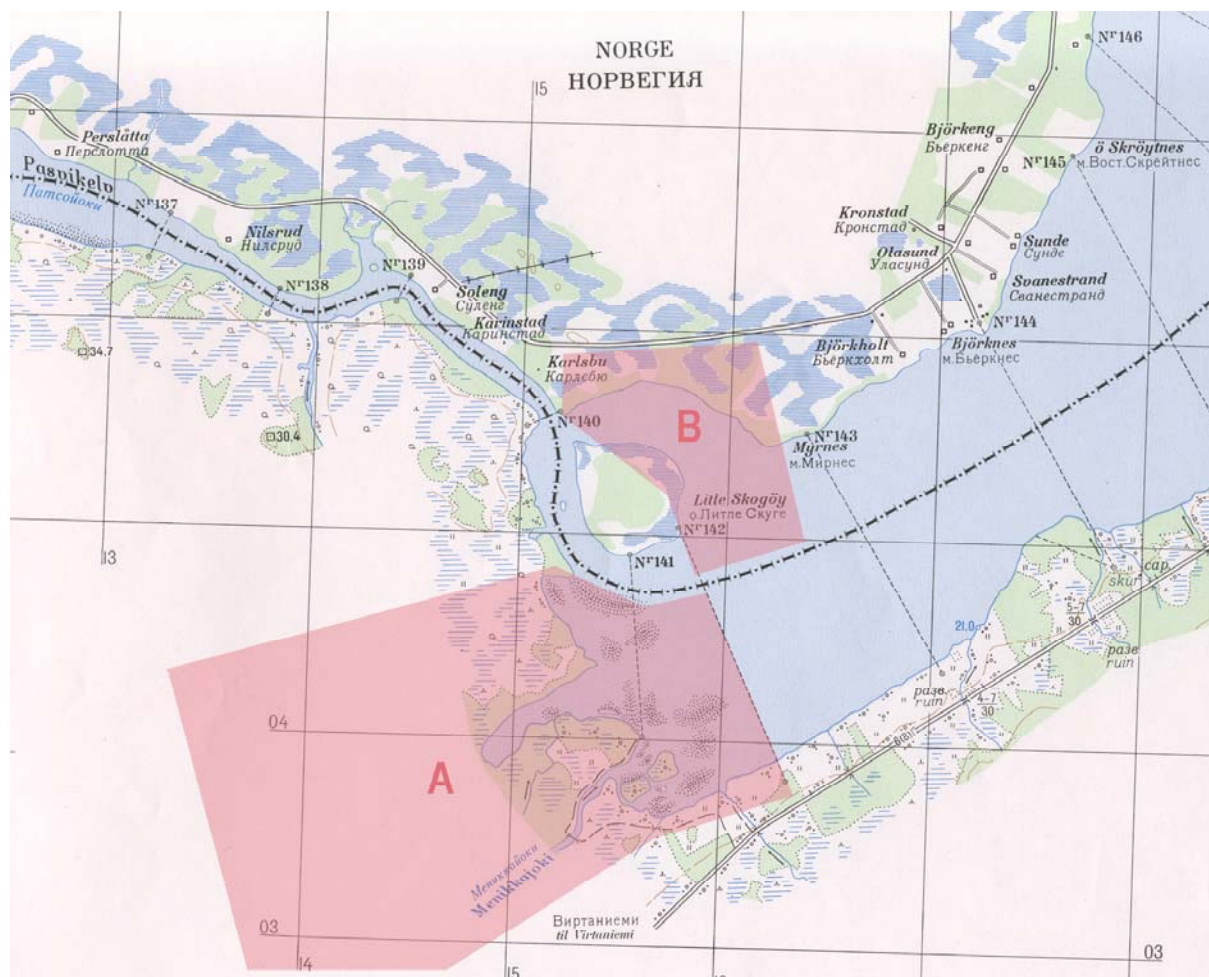

Brushanen (*Philomachus pugnax*) forekommer vanlig i Pasvikdalen under vårtrekket. Foto: M. Günther.

5.1.4. Registreringer ved Lille Mennika på russisk side

Våren 2000 fikk vi for første gang tillatelse til å foreta en registrering av vannfugl i våtmarkskomplekset ved Lille Mennika på russisk side, lengst nord i Pasvik zapovednik. Tellingene ble gjennomført av Paul E. Aspholm, Morten Günther, Per G. Thingstad, Geir E. Vie, Steinar Wikan og en representant for Pasvik zapovednik.

Resultatet av arbeidet er gitt i Tabell 10. Opptellingene ble foretatt ved at seks mann gikk manngard over de store myrområdene. Deretter registrerte tre mann fra båt oppover langs elva. Til slutt gjorde vi registreringer ved Lille Mennikas utløp i Pasvikelva. Det ble registrert overraskende få vannfugler på de store myrområdene. Selv om det fantes flere våte partier ute på de store myrene, delvis også med åpne vannspeil, var forekomsten av vadere liten, og ingen andefugler ble registrert. Da var artsmangfoldet større oppover langs Lille Mennika og i elveutløpet. Årets eneste registrering av havelle (*Clangula hyemalis*) ble for eksempel gjort i dette området. Av andre observasjoner nevner vi at det ble sett en bisamrotte (*Ondatra zibethicus*), en sidensvans (*Bombycilla garrulus*) og to syngende hanner av sivsanger (*Acrocephalus schoenobaenus*) oppe langs Lille Mennika. En dvergmåke (*Larus minutus*) ble observert ved elveutløpet. I den frodige kantskogen ned mot elva ble det registrert ferske spor tegn etter elg (*Alces alces*) og bjørn (*Ursus arctos*).

Figur 3. Kart over Mennikaområdet lengst vest i Salmijärvi. Observasjonsområdet på russisk side (A) og norsk side (B) er tegnet inn. Map showing the Mennika-area in the SW end of Lake Salmijärvi. The observation areas on Russian- (A) and Norwegian side (B) are marked.

Tabell 10. Antall registrerte vannfugler ved Lille Mennika lengst nord i Pasvik zapovednik 6.6.2000. *: skremt opp av militær båtøvelse på norsk side.

*Number of waterbirds registered near the river Little Mennika in the northern part of Pasvik zapovednik (Russian side) 6.6.2000. *: frightened by military boats from the Norwegian side of the border.*

Art	Pasvikelva utenfor (Pasvik river outside) Lille Mennika	Myra vestafor (the bog W of) Lille Mennika	Lille Mennika (the river Little Mennika)	Totalt
Smålom, <i>Gavia stellata</i>			1	1
Storlom, <i>G. arctica</i>	4+			4+
Brunnakke, <i>Anas penelope</i>	5-10*		18	~25
Krikkand, <i>A. crecca</i>			2	2
Stokkand, <i>A. platyrhynchos</i>			12	12
Toppand, <i>Aythya fuligula</i>			6	6
Havelle, <i>Clangula hyemalis</i>	8*			8
Svartand, <i>Melanitta nigra</i>	~25*			~25
Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	~10*		15	~25
Lappfiskand, <i>Mergus albellus</i>	1			1
Heilo, <i>Pluvialis apricaria</i>	2			2
Enkeltbekkasin, <i>Gallinago gallinago</i>	3	6	2	11
Småspove, <i>Numenius phaeopus</i>		5		5
Gluttsnipe, <i>T. nebularia</i>		1		1
Grønnstilk, <i>T. glareola</i>	2	6	3	11
Strandsnipe, <i>Actitis hypoleucos</i>			1	1
Dvergmåke, <i>L. minutus</i>			1	1
Hettemåke, <i>L. ridibundus</i>	2		2	4
Svartbak, <i>Larus marinus</i>		8		8
Rødnebbterne, <i>Sterna paradisaea</i>	5		2	7
SUM	~70	26	65	~160

5.1.4. Registreringer ved Lille Skogøy (Mennikaholmen)

Også områdene på norsk side tvers overfor utløpet av Lille Mennika (Figur 3. B), har vist seg å være særlig rike på vannfugler når vannstanden ikke er for høy. Særlig er sandbankene på nordsiden av Lille Skogøy (Mennikaholmen) gunstige for rastende vadere og måkefugler.

Det har ikke vært gjennomført systematiske registreringer i området som en del av dette prosjektet, men Morten Günther har likevel på egenhånd gjennomført flere tellinger ved besøk i 2000 og 2001. Resultatene som presenteres i Tabell 11 antyder at denne delen av Pasvikvassdraget kan ha særlig stor betydning for en rekke arter av vannfugler, og det vil være av stor interesse å gjennomføre mer omfattende registreringer her i årene som kommer.

I tillegg til generelt stort artsmangfold er det verdt å legge merke til det store antall rastende brushaner (*Philomachus pugnax*) i begynnelsen av august. Tilfeldige observasjoner fra tidligere år viser at flokker av så vel trane (*Grus grus*) som sædgås (*Anser fabalis*) raster i området før høsttrekket tar til. Lokalt er imidlertid Mennikaholmen et populært jaktområde og etter 21.8. er det ofte lite fugl å se på norsk side av elva. Dvergmåke (*Larus minutus*) ble første gang funnet hekkende i nordenden av Svanvannet i 1999. Siden den gang har det vært gjort en rekke observasjoner i Svanvik-Skrøytnes-området og ikke minst ser det ut til å være gode næringsforhold i området ved utløpet av Lille Mennika. Flokker på inntil 40 ind. er sett ved flere anledninger og sommeren 2001 ble det gjort nye hekkefunn inne på Skrøytnesmyra.

Av andre interessante arter som er registrert i området Skrøytnes-Stenbakk kan nevnes gråstrupedykker (*Podiceps griseigena*), kongeørn (*Aquila chrysaetos*), myrhauk (*Circus cyaneus*), fiskeørn (*Pandion haliaetus*), jaktfalk (*Falco rusticolus*), vipe (*Vanellus vanellus*), storspove (*Numenius arquata*), lappugle (*Strix nebulosa*), ringdue (*Columba palumbus*), tårnseiler (*Apus apus*), buskskvett (*Saxicola rubetra*), tornskate (*Lanius collurio*), varsler (*Lanius excubitor*) og dvergspurv (*Emberiza pusilla*).

Sommeren 1999 ble en syngende sitronerle (*Motacilla citreola*) observert på Skrøytnesmyra, men dette funnet er så langt ikke behandlet av NSKF - Norsk SjeldenhetsKomite for Fugl (T. Andersen pers. med).

Tabell 11. Antall vannfugler registrert i området ved Lille Skogøy (Mennikaholmen) i 2000 og 2001. <i>Number of waterbirds registered near Lille Skogøy (Mennikaholmen) in 2000 and 2001.</i>									
	2000	2001							
Art	28.8.	19.5.	31.5.	19.6.	27.6.	30.6.	5.8.	6.8.	14.8.
Storlom, <i>Gavia arctica</i>			1					1	
Sangsvane, <i>Cygnus cygnus</i>					5				
Sædgås, <i>Anser fabalis</i>		3	1						
Stripegås, <i>A. indicus</i>						1			
Brunnakke, <i>Anas penelope</i>	95+	40+	12	32	56	17	6	20+	45+
Krikkand, <i>A. crecca</i>	2		20		4	5	6	5	10
Stokkand, <i>A. platyrhynchos</i>	5	3	11		12	7	2		18
Skjeand, <i>A. clypeata</i>		2	4	5	6				
Stjertand, <i>A. acuta</i>	4		1	2	1	3		5	2
Toppand, <i>Aythya fuligula</i>			2	4	4	5			
Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	1	4		5		8	10+		3
Lappfiskand, <i>Mergus albellus</i>	1			22					
Siland, <i>M. serrator</i>			6	3	1				
Trane, <i>Grus grus</i>					1			2	
Tjeld, <i>Haematopus ostralegus</i>			1						
Sandlo, <i>Charadrius hiaticula</i>			3	7	3	2	1	3	4
Heilo, <i>Pluvialis apricaria</i>			7						
Temmincksnipe, <i>Calidris temminckii</i>			2	2					
Dvergsnipe, <i>C. minuta</i>								3	
Myrsnipe, <i>C. alpina</i>			14				1	1	1
Brushane, <i>Philomachus pugnax</i>	18		30	14		9	130+	90+	22
Enkeltbekkasin, <i>Gallinago gallinago</i>			1			1			
Lappspove, <i>Limosa lapponica</i>		4	12	1	2	1			
Småspove, <i>Numenius phaeopus</i>				4	1		3	4	
Sotsnipe, <i>Tringa erythropus</i>				2		1			
Rødstilk, <i>T. totanus</i>			1						
Gluttsnipe, <i>T. nebularia</i>		1	1		5	2	3	5	2
Grønnstilk, <i>T. glareola</i>		2	2		2	4	9	20+	
Strandsnipe, <i>Actitis hypoleuca</i>							2		
Hettemåke, <i>Larus ridibundus</i>		1		2	1	2	5	4	1
Dvergmåke, <i>L. minutus</i>		40+		30+	1	25+	10+	10+	1
Fiskemåke, <i>L. canus</i>			4		10	20+	15+	10	10
Gråmåke, <i>L. argentatus</i>					1				
Svartbak, <i>L. marinus</i>			2				1	2	
Rødnebbterne, <i>Sterna paradisaea</i>		30+	5	20+	9	20+	34	30+	10+
SUM	127+	130+	143	155+	125	133+	238+	215+	129+

5.2. Høsttrekkregistreringer

Høsttellingene i 2000 og 2001 ble gjennomført av Morten Günther og Steinar Wikan.

Registreringene under høsttrekket har konsentrert seg om Fjærvannområdet. Opptellingene er blitt foretatt ca. medio september hvert år siden 1996 (to opptellinger i 2000). Resultatene fra opptellingen i de to siste årene er angitt i Tabellene 12-13, mens Tabell 14 presenterer resultatene fra en ekstra telling i oktober 2000. Liksom om våren er det også under høsttrekket en rask gjennomstrømming av enkelte arter, slik at våre registreringer kun representerer et minimumsanslag over de reelle mengdene som benytter seg av området under høsttrekket. Av observasjonene fra de to siste årene er det grunn til å trekke fram det store antallet lappfiskender. Under tellingene i 2000 ble 68 individer opptalt den 7.9. og året etter 56 individer den 14.9.

Tabell 12. Antall registrerte vannfugler under høsttrekkregistreringene i Fjærvannområdet 7.9./21.9.2000. Sonene er angitt på Figur 1.

Number of waterbirds registered in Fjærvann during the autumn migration survey the 7.9./21.9.2000.

Art	Sone 1	Sone 2/ 2b	Sone 3	Sone 4	Totalt
Storlom, <i>Gavia arctica</i>	2/0	0/0	2/9	1/3	5/12
Sangsvane, <i>Cygnus cygnus</i>	0/0	0/0	5/1	0/9	5/10
Brunnakke, <i>Anas penelope</i>	64/48	245/61	26/42	5/37	340/188
Krikkand, <i>A. crecca</i>	0/0	8/1	0/0	0/0	8/1
Stokkand, <i>A. platyrhynchos</i>	8/2	15/8	0/0	0/0	23/10
Stjertand, <i>A. acuta</i>	0/0	3/0	0/0	0/2	3/2
Toppand, <i>Aythya fuligula</i>	0/0	50/5	0/0	0/22	50/27
Svartand, <i>Melanitta niger</i>	0/0	0/0	0/5	0/22	0/27
Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	5/6	56/97	3/30	30/52	94/185
Lappfiskand, <i>Mergus albellus</i>	0/5	12/0	56/22	0/9	68/36
Siland, <i>M. serrator</i>	7/1	0/2	5/0	1/0	12/3
Laksand, <i>M. merganser</i>	3/10	4/1	0/6	5/4	12/21
Fiskemåke, <i>Larus canus</i>	0/0	0/0	0/0	1/0	1/0
Havørn, <i>Haliaeetus albicilla</i>	0/0	0/0	1/1	0/0	1/1
SUM	89/72	393/175	98/116	43/163	623/526

Tabell 13. Antall registrerte vannfugler under høsttrekkregistreringene i Fjærvannområdet 14.9.2001. Sonene er angitt på Figur 1.

Number of waterbirds registered in Fjærvann during the autumn migration survey 14.9.2001.

Art	Sone 1	Sone 2/2b	Sone 3	Sone 4	Totalt
Storlom, <i>Gavia arctica</i>	3	0	3	2	8
Sangsvane, <i>Cygnus cygnus</i>	0	8	0	3	11
Brunnakke, <i>Anas penelope</i>	2	69	0	1	72
Krikkand, <i>A. crecca</i>	0	1	0	0	1
Stokkand, <i>A. platyrhynchos</i>	0	3	0	0	3
Toppand, <i>Aythya fuligula</i>	0	136	0	0	136
Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	0	132	8	3	143
Lappfiskand, <i>Mergus albellus</i>	1	25	27	3	56
Laksand, <i>M. merganser</i>	16	47	7	46	116
Svartbak, <i>Larus marinus</i>	1	0	0	0	1
Havørn, <i>Haliaeetus albicilla</i>	0	1	0	0	1
Fiskeørn, <i>Pandion haliaetus</i>	0	1	0	0	1
SUM	23	423	45	58	549

På grunn av de uvanlig høye temperaturene i oktober 2000 gjennomførte Morten Günther en ekstra telling av sene vannfugler 20.10.2000. Tellingen ble gjennomført fra land på norsk side og på grunn av begrenset tid til rådighet ble kun utvalgte lokaliteter besøkt.

Tabell 14. Antall registrerte vannfugler under registreringene i Pasvik 20.10.2000.

Number of waterbirds registered in Pasvik during the survey 20.10.2000.

Myrset, Holmfoss:	Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	3
Loken, Svanvik:	Stokkand, <i>Anser platyrhynchos</i>	8
Kløvereng, Stenbakk:	Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	2
Elvestad, Stenbakk:	Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	9
Melkefoss:	Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	14
Skogfoss:	Stokkand, <i>Anser platyrhynchos</i>	32
	Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	8
	Laksand, <i>Mergus merganser</i>	1
Håksetbukta, Kobbfoss:	Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	2
Tjærebukta, Vaggatem:	Toppand, <i>Aythya fuligula</i>	2
	Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	3
Ellentjern, Vaggatem:	Sangsvane, <i>Cygnus cygnus</i>	6
Noatun:	Sangsvane, <i>Cygnus cygnus</i>	2 ad. 2 juv.
	Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	1
	Havørn, <i>Haliaeetus albicilla</i>	1 ad.
Gjøkbukta, Nyrud, Bjørnholmen:	Ingen vannfugler	-
Hestefosssdammen NV:	Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	3
	Laksand, <i>Mergus merganser</i>	1

En sangsvanefamilie (*Cygnus cygnus*) på Pasvikelva i oktober. Foto: M. Günther.

6. OPPSUMMERING OG DISKUSJON

6.1. Vårtrekkregistreringer

Resultatene fra vårtrekkregistreringene er oppsummert i Tabell 15. Når det gjelder nærmere opplysninger om de enkelte artenes trekkforhold henviser vi til statusoversikten i Kap. 4. Figur 4 viser hvordan den prosentvise fordelingen på ulike artsgrupper varierer fra år til år.

Vi har i tabellene valgt å ta med observasjoner av enkelte rovfugler som observeres i tilknytning til våtmarkene i Øvre Pasvik. Et par havørn (*Haliaetus albicilla*) har siden en del år tilbake hekket på russisk side i Fjærvannområdet. Fuglene observeres regelmessig i naturreservatet så lenge det er åpent vann på elva. I sommermånedene observeres også fiskeørn (*Pandion haliaetus*) regelmessig. Flere par hekker i skogområdene i Pasvik og de voksne fuglene bruker daglig Fjærvann som fiskeplass. På det meste er 4 ind. observert samtidig. Myrhauk (*Circus cyaneus*) sees fortrinnsvis på trekk, men enkeltpar kan muligens hekke i området år om annet.

Tabell 15. Antall registrerte vannfugler under opptellingene av Fjærvannområdet ultimo mai/primus juni i seksårs-perioden 1996-2001. Resultatene fra begge telleperiodene er angitt, med den siste etter skråstreket. For nærmere forklaring se tekst. * Den siste registreringen i 1998 ble kun foretatt fra norsk side. For hver art er maks. antall registrerte individer uthevet.

*Number of waterbirds registered in the Fjærvann area late May/early June in the six year period 1996-2001. The result from both of the two counting periods are given. * The last registration in 1998 was only conducted from the Norwegian side of the border. For each species their max. registered numbers are given in bold letters.*

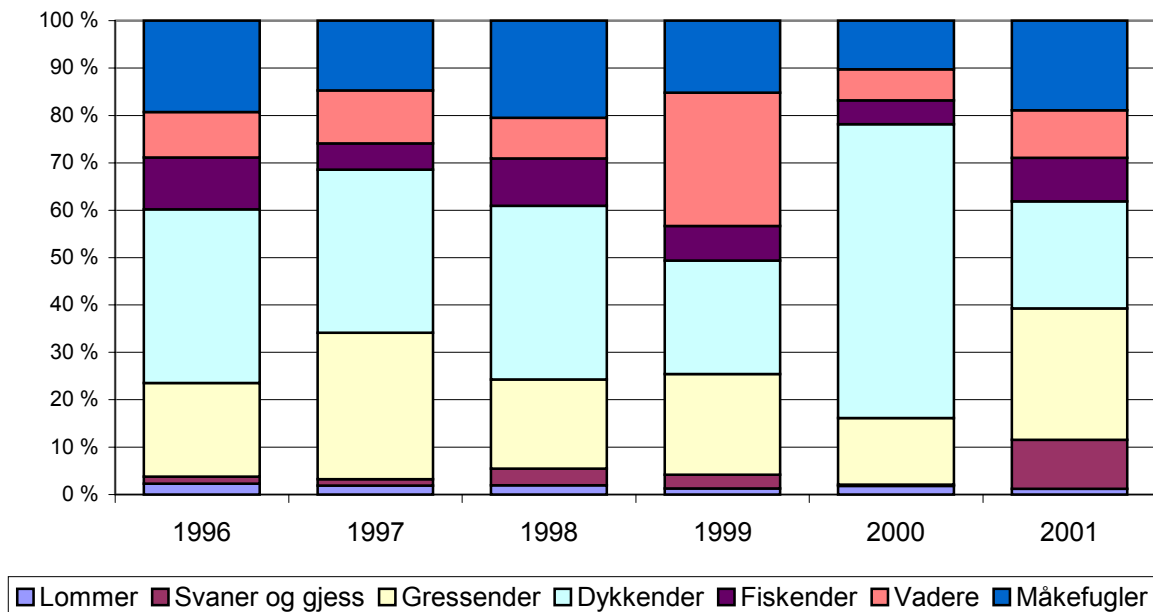
Art	1996	1997	1998*	1999	2000	2001
Storlom, <i>Gavia arctica</i>	15/21	7/6	11/11	12/10	16/6	8/12
Smålom, <i>G. stellata</i>	2/0	0/2	0/0	0/0	4/3	0/0
Lom ubest, <i>Gavia</i> spp.	0/0	0/0	0/0	0/0	0/2	0/0
Storskarv, <i>Phalacrocorax carbo</i>	1/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/3
Sangsvane, <i>Cygnus cygnus</i>	24/0	8/3	17/19	23/≥18	1/0	50/29
Sædgås, <i>Anser fabalis</i>	0/0	0/0	0/0	7/2	3/0	78/12
Brunnakke, <i>Anas penelope</i>	132/99	122/88	104/57	113/106	103/71	188/141
Snadderand, <i>A. strepera</i>	0/0	0/0	0/0	2/0	0/0	0/0
Krikkand, <i>A. crecca</i>	52/8	10/10	18/8	58/31	13/3	28/29
Stokkand, <i>A. platyrhynchos</i>	18/11	11/1	13/9	25/32	6/1	26/22
Stjertand, <i>A. acuta</i>	4/0	0/3	2/0	7/12	2/0	12/7
Knekkand, <i>A. querquedula</i>	0/0	0/0	0/0	0/2	0/0	0/0
Skjeand, <i>A. clypeata</i>	0/0	2/0	1/2	0/0	0/0	0/0
Grasand ubest., <i>Anas</i> sp.	0/0	0/0	0/0	0/0	3/0	0/0
Toppand, <i>Aythya fuligula</i>	~130/46	7/6	1/9	~40/48	6/5	20/28
Bergand, <i>A. marila</i>	0/0	0/0	0/2	0/0	0/0	2/3
Havelle, <i>Clangula hyemalis</i>	6/5	0/0	11/0	0/0	0/0	0/0
Svartand, <i>Melanitta nigra</i>	45/24	7/0	0/12	35/16	~300/100	0/12
Sjøorre, <i>M. fusca</i>	11/29	0/0	1/5	0/0	23/3	0/2
Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	143/163	128/127	233/153	146/155	192/~250	131/172
Lappfiskand, <i>Mergus albellus</i>	23/17	4/7	15/7	14/15	9/9	16/12
Siland, <i>M. serrator</i>	39/25	12/9	12/5	18/19	19/15	23/39
Laksand, <i>M. merganser</i>	45/31	2/10	27/48	36/≥23	13/6	28/32
Tjeld, <i>Haematopus ostralegus</i>	0/0	0/0	0/0	0/2	0/0	1/0
Sandlo, <i>Charadrius hiaticula</i>	0/0	0/0	0/0	22/10	0/0	4/0

Heilo, <i>Pluvialis apricaria</i>	2/0	4/0	2/0	0/0	1/0	0/0
Temmincksnipe, <i>Calidris temminckii</i>	1/0	1/0	0/0	10/10	0/0	5/2
Myrsnipe, <i>C. alpina</i>	0/0	0/0	0/0	1/2	0/0	3/0
Småvader ubest., <i>Calidris</i> sp.	3/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0
Brushane, <i>Philomachus pugnax</i>	11/0	1/0	2/1	10/72	5/3	10/5
Kvartbekkasin, <i>L. minimus</i>	1/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0
Enkeltebekkasin, <i>Gallinago gallinago</i>	7/2	3/1	4/1	3/9	5/2	3/2
Lappspove, <i>Limosa lapponica</i>	0/0	0/0	1/1	20/18	0/1	9/1
Småspove, <i>Numenius phaeopus</i>	0/0	2/0	1/0	0/2	0/0	0/1
Sotsnipe, <i>Tringa erythropus</i>	31/0	2/0	5/2	37/57	0/0	12/13
Rødstilk, <i>T. totanus</i>	0/0	0/0	0/0	1/0	0/0	1/1
Gluttsnipe, <i>T. nebularia</i>	13/3	3/1	6/5	22/22	3/1	22/26
Grønnstilk, <i>T. glareola</i>	31/16	24/12	44/14	60/77	8/12	16/16
Strandsnipe, <i>Actitis hypoleucos</i>	17/6	3/1	4/1	6/8	18/1	2/3
Steinvender, <i>Arenaria interpres</i>	0/0	0/0	0/0	0/0	1/0	0/0
Svømmesnipe, <i>Phalaropus fulicarius</i>	15/2	28/3	4/0	0/3	28/4	0/0
Tyvjo, <i>Stercorarius parasiticus</i>	0/0	0/0	0/0	0/0	0/2	0/0
Dvergmåke, <i>Larus minutus</i>	15/13	0/0	0/0	3/0	8/0	9/27
Hettemåke, <i>L. ridibundus</i>	2/0	0/0	0/0	21/11	6/3	2/1
Fiskemåke, <i>L. canus</i>	13/8	18/8	27/7	37/23	17/~35	30/35
Gråmåke, <i>L. argentatus</i>	3/0	2/3	3/1	1/0	8/3	0/0
Svartbak, <i>L. marinus</i>	2/2	10/1	11/0	3/2	0/1	2/5
Makrellterne, <i>Sterna hirundo</i>	2/0	0/0	0/2	0/0	0/0	0/1
Rødnebbterne, <i>S. paradisaea</i>	~200/56	52/29	~145/~70	82/≥76	43/~20	91/106
Havørn, <i>Haliaeetus albicilla</i>	1/0	3/1	1/1	1/1	1/1	1/0
Myrhauk, <i>Circus cyaneus</i>	0/0	0/1	0/0	1/0	0/0	0/0
Fiskeørn, <i>Pandion haliaetus</i>	2/1	4/1	1/0	2/1	0/1	0/3
SUM	~1060/ 588	480/ 334	~725/ 373	~880/ ~870	~860/ ~565	834/ 809

Paul E. Aspholm og Geir E. Vie under vannfuglregistreringene i Pasvik våren 1997. Foto: M. Günther.

Prosentvis fordeling på artsgrupper (gj.snitt / år)

Figur 4. Prosentvis fordeling på artsgrupper under vårregistreringene 1996-2001. For hvert år er gj. snittet av de to tellingene benyttet. *Percentage distribution of groups of waterbirds during the spring registrations 1996-2001. (Divers, swans and geese, dabbling ducks, diving ducks, mergansers and smew, waders, gulls and terns).*

6.2. Hekkerregistreringer

Hekkerregistreringene på myrene vest for Pasvik naturreservat ble gjennomført i perioden 1996-2000. De ulike delområdenes beliggenhet framgår av Figur 2. Nilamyra sør for Fjærvann er et stort myrkompleks med flere småvann og bekker. Utenfor Pasvik naturreservat, vest for Hestefossdammen, ligger et annet ornitologisk sett meget interessant våtmarkskompleks med minst like mange hekkende våtmarksfugler som Nilamyra. Spesielt Tommamyra med alle sine våte partier og småtjønner har en artsrik og spesiell hekkefauna, med bl.a. sangsvane (*Cygnus cygnus*), fjellmyrløper (*Limicola falcinellus*), sotsnipe (*Tringa erythropus*) og kvartbekkasin (*Limnocyptes minimus*). Både jordugle (*Asio flammeus*) og lappiplerke (*Anthus cervinus*) ble dessuten registrert her i 1997 under forhold som indikerte hekking.

Resultatene fra hvert enkelt delområde presenteres i Tabell 16-24. På grunn av manglende bevilgninger ble det ikke gjennomført takseringer av myrområdene i 2001, men ved et tilfeldig besøk i området 5.6.2001 registrerte Morten Günther følgende:

Hestefossdammen (NV-del): 4 storlom (*Gavia arctica*), 3 enkeltbekkasin (*Gallinago gallinago*), 1 spillende kvartbekkasin (*Limnocyptes minimus*), 2 grønnstilk (*Tringa glareola*), 1 brushane (*Philomachus pugnax*), 3 fiskemåke (*Larus canus*) og 10+ rødnebbterne (*Sterna paradisaea*).
 Snipevannet: 2 sangsvane (*Cygnus cygnus*) (rugende hunn på reir), 1 fiskeørn (*Pandion haliaetus*) og 1 grønnstilk (*Tringa glareola*).
 Blankvannet: 16 rastende sangsvaner (*Cygnus cygnus*).

Tabell 16. Antall registrerte vannfugler på: <i>Number of waterbirds registered at:</i>					Abbortjern
Art	1996	1997	1998	1999	2000
Smålom, <i>Gavia stellata</i>		2			2
Storlom, <i>G. arctica</i>			3	2	
Sangsvane, <i>Cygnus cygnus</i>	8	7			
Brunnakke, <i>Anas penelope</i>				3	
Krikkand, <i>A. crecca</i>	2	5	2		1
Stokkand, <i>A. platyrhynchos</i>				2	2
Stjertand, <i>A. acuta</i>	1				
Lappfiskand, <i>Mergus albellus</i>			1		1
Heilo, <i>Phuvialis apricaria</i>	3			2	2
Småvader ubest., <i>Calidris sp.</i>				1	
Brushane, <i>Philomachus pugnax</i>	4	13	1	17+	9
Lappspove, <i>Limosa lapponica</i>		4		2	1
Småspove, <i>Numenius phaeopus</i>	1		2	2	2
Sotsnipe, <i>Tringa erythropus</i>	4	1	2		1
Gluttsnipe, <i>T. nebularia</i>	1		2		3
Grønnstilk, <i>T. glareola</i>	4	2	6	6	4
Svømmesnipe, <i>Phalaropus fulicarius</i>		1			
Hettemåke, <i>Larus ridibundus</i>	flere				
Fiskemåke, <i>L. canus</i>	2	1	4		
Rødnebbterne, <i>Sterna paradisaea</i>	10	~30	1	18	7

Tabell 17. Antall registrerte vannfugler på: <i>Number of waterbirds registered at:</i>					Svanetjern
Art	1996	1997	1998	1999	2000
Storlom, <i>G. arctica</i>					1
Sangsvane, <i>Cygnus cygnus</i>	2			2	2
Brunnakke, <i>Anas penelope</i>		1			
Krikkand, <i>A. crecca</i>					1
Toppand, <i>Aythya fuligula</i>		2	13	2	
Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	2				
Heilo, <i>Phuvialis apricaria</i>				2	2
Brushane, <i>Philomachus pugnax</i>				2	
Lappspove, <i>Limosa lapponica</i>	3				
Småspove, <i>Numenius phaeopus</i>	1		2	2	1
Sotsnipe, <i>Tringa erythropus</i>	2				
Grønnstilk, <i>T. glareola</i>				1	2
Svømmesnipe, <i>Phalaropus fulicarius</i>		2			
Fiskemåke, <i>L. canus</i>	1			1	
Rødnebbterne, <i>Sterna paradisaea</i>	2	1		3	5

Tabell 18. Antall registrerte vannfugler på: <i>Number of waterbirds registered at:</i>					Snipevatnet
Art	1996	1997	1998	1999	2000
Smålom, <i>Gavia stellata</i>		2		2	2
Brunnakke, <i>Anas penelope</i>	2				
Krikkand, <i>A. crecca</i>	2	1			2
Stokkand, <i>A. platyrhynchos</i>				2	
Toppand, <i>Aythya fuligula</i>			2		2
Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>					1
Heilo, <i>Phuvarialis apricaria</i>	2				
Enkeltbekkasin, <i>Gallinago gallinago</i>	1				
Lappspove, <i>Limosa lapponica</i>	1				
Sotsnipe, <i>Tringa erythropus</i>				1	1
Gluttsnipe, <i>T. nebularia</i>	1				
Grønnstilk, <i>T. glareola</i>			2		2
Svømmesnipe, <i>Phalaropus fulicarius</i>					1
Fiskemåke, <i>L. canus</i>		1	1		1
Rødnebbterne, <i>Sterna paradisaea</i>			3	2	2

Tabell 19. Antall registrerte vannfugler på: <i>Number of waterbirds registered at:</i>					Nilamyra
Art	1996	1997	1998	1999	2000
Storlom, <i>G. arctica</i>	1				
Sangsvane, <i>Cygnus cygnus</i>				1	1
Sædgås, <i>Anser fabalis</i>	11	6	3	2	2
Brunnakke, <i>Anas penelope</i>	7			2	
Krikkand, <i>A. crecca</i>	3	8	4		7
Stokkand, <i>A. platyrhynchos</i>	5	2		1	2
Stjertand, <i>A. acuta</i>	9	1	1		
Grasand ubest., <i>Anas sp.</i>	3				
Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	1	2			1
Heilo, <i>Phuvarialis apricaria</i>	7		7	1	1
Sandlo, <i>Charadrius hiaticula</i>	2				
Brushane, <i>Philomachus pugnax</i>	16	2	20	4	14
Kvartbekkasin, <i>Limnocyptes minimus</i>	3		1	1	3
Enkeltbekkasin, <i>Gallinago gallinago</i>	2	3	1	1	6
Lappspove, <i>Limosa lapponica</i>	2	5	2		
Småspove, <i>Numenius phaeopus</i>	3	2	2		7
Sotsnipe, <i>Tringa erythropus</i>	21		3	1	1
Gluttsnipe, <i>T. nebularia</i>	9		2		
Grønnstilk, <i>T. glareola</i>	~35	6+	17	10	24
Hettemåke, <i>Larus ridibundus</i>	flere				
Fiskemåke, <i>L. canus</i>	7				
Gråmåke, <i>L. argentatus</i>	12				
Rødnebbterne, <i>Sterna paradisaea</i>	flere	3			

Tabell 20. Antall registrerte vannfugler på: <i>Number of waterbirds registered at:</i>				Blankvatnet	
Art	1996	1997	1998	1999	2000
Sædgås, <i>Anser fabalis</i>	3	1			
Krikkand, <i>A. crecca</i>					1
Stokkand, <i>A. platyrhynchos</i>	1				
Toppand, <i>Aythya fuligula</i>				3	4
Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	2			2	3
Lappfiskand, <i>Mergus albellus</i>			2		2
Trane, <i>Grus grus</i>	1	1			2
Sandlo, <i>Charadrius hiaticula</i>					1
Brushane, <i>Philomachus pugnax</i>				1	
Småspove, <i>Numenius phaeopus</i>	2		2	1	1
Sotsnipe, <i>Tringa erythropus</i>	4		1		1
Gluttsnipe, <i>T. nebularia</i>	2				1
Grønnstilk, <i>T. glareola</i>			1		1
Svømmesnipe, <i>Phalaropus fulicarius</i>					1
Fiskemåke, <i>L. canus</i>	1	1	2		
Rødnebbterne, <i>Sterna paradisaea</i>		2	2		2

Tabell 21. Antall registrerte vannfugler på: <i>Number of waterbirds registered at:</i>				Birrivarajængæ og Toppåsvatnet	
Art	1996	1997	1998	1999	2000
Smålom, <i>Gavia stellata</i>					1
Storlom, <i>G. arctica</i>	2	2	1	2	1
Sangsvane, <i>Cygnus cygnus</i>			2		2
Sædgås, <i>Anser fabalis</i>	2				
Brunnakke, <i>Anas penelope</i>	3		2		
Krikkand, <i>A. crecca</i>	3	2			
Stokkand, <i>A. platyrhynchos</i>	1				
Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	3				
Laksand, <i>Mergus merganser</i>	1				
Trane, <i>Grus grus</i>				1	2
Heilo, <i>Pluvialis apricaria</i>			5		
Vipe, <i>Vanellus vanellus</i>			1		
Brushane, <i>Philomachus pugnax</i>			2		
Kvartbekkasin, <i>Lymnocyptes minimus</i>			1		
Enkeltbekkasin, <i>Gallinago gallinago</i>			1		
Sotsnipe, <i>Tringa erythropus</i>	3				
Gluttsnipe, <i>T. nebularia</i>	1	1	1		
Grønnstilk, <i>T. glareola</i>	7	3	3	1	1
Rødnebbterne, <i>Sterna paradisaea</i>					2

Tabell 22. Antall registrerte vannfugler på: Number of waterbirds registered at:					Kjeldemyra
Art	1996	1997	1998	1999	2000
Storlom, <i>G. arctica</i>			2	2	
Sangsvane, <i>Cygnus cygnus</i>				1	1
Sædgås, <i>Anser fabalis</i>			2	4	
Brunnakke, <i>Anas penelope</i>	5	1	2	2	3
Krikkand, <i>A. crecca</i>			3		
Toppand, <i>Aythya fuligula</i>	2				
Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	1				
Laksand, <i>M. merganser</i>		1			
Trane, <i>Grus grus</i>	1			1	
Heilo, <i>Pluvialis apricaria</i>		1			
Brushane, <i>Philomachus pugnax</i>		3	1		
Kvartbekkasin, <i>Lymnocyptes minimus</i>		2			
Enkeltebekkasin, <i>Gallinago gallinago</i>	1				1
Småspove, <i>Numenius phaeopus</i>					1
Sotsnipe, <i>Tringa erythropus</i>	1		1	1	
Gluttsnipe, <i>T. nebularia</i>				1	1
Grønnstilk, <i>T. glareola</i>	2	5	7	6	4
Svømmesnipe, <i>Phalaropus fulicarius</i>					7
Rødnebbterne, <i>Sterna paradisaea</i>		1	15		26+

Tabell 23. Antall registrerte vannfugler på: Number of waterbirds registered at:					Tommamyra
Art	1996	1997	1998	1999	2000
Sangsvane, <i>Cygnus cygnus</i>	2	4	4	2	2
Sædgås, <i>Anser fabalis</i>	3	4	7	9	
Brunnakke, <i>Anas penelope</i>		1			
Krikkand, <i>A. crecca</i>	4	5		16	4
Stokkand, <i>A. platyrhynchos</i>	4	5		1	2
Stjertand, <i>A. acuta</i>		1			
Toppand, <i>Aythya fuligula</i>		2	2	7	9
Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>			3	3	
Lappfiskand, <i>Mergus albellus</i>	2	2		2	
Trane, <i>Grus grus</i>	2	1	2	2	
Heilo, <i>Pluvialis apricaria</i>	4	4	4	2	1
Vipe, <i>Vanellus vanellus</i>	2	2	1	2	2
Fjellmyrløper, <i>Limicola falcinellus</i>	4	9+	3+	4	9+
Brushane, <i>Philomachus pugnax</i>	9	9	10	2	1
Kvartbekkasin, <i>Lymnocyptes minimus</i>	1	5	2	4	3
Enkeltebekkasin, <i>Gallinago gallinago</i>	1	5	1	5	3
Lappspove, <i>Limosa lapponica</i>			1		
Småspove, <i>Numenius phaeopus</i>	2	5	1		2
Sotsnipe, <i>Tringa erythropus</i>	2	4	1		2
Gluttsnipe, <i>T. nebularia</i>	1	3			
Grønnstilk, <i>T. glareola</i>	15+	12	9	19	13
Fiskemåke, <i>L. canus</i>	2				
Rødnebbterne, <i>Sterna paradisaea</i>	1				

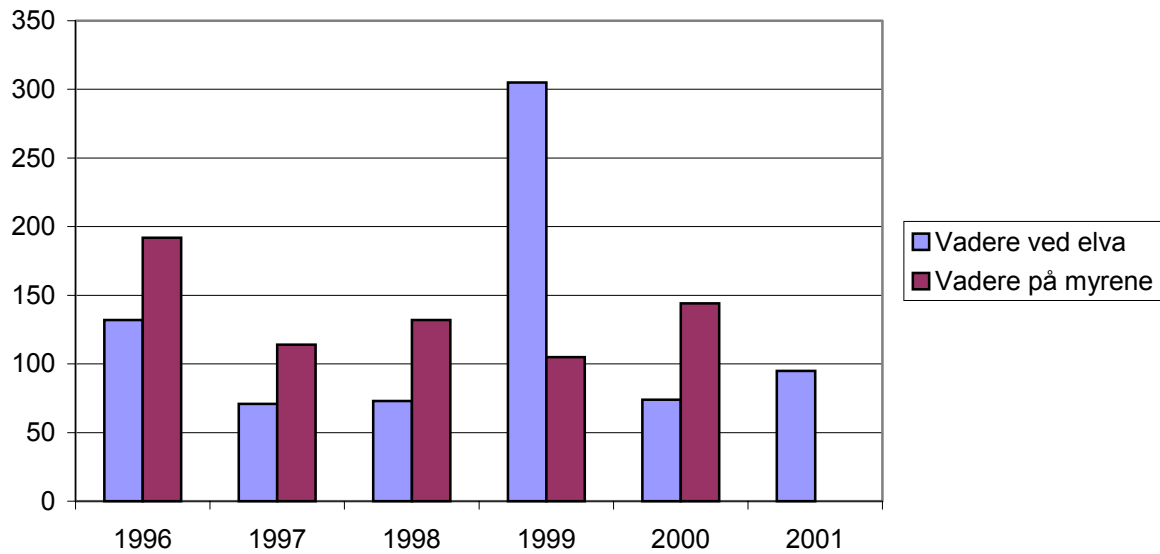
Tabell 24. Antall registrerte vannfugler på:					
<i>Number of waterbirds registered at:</i>					
Art	1996	1997	1998	1999	2000
Storlom, <i>G. arctica</i>		4	6	5	
Sangsvane, <i>Cygnus cygnus</i>			3		
Brunnakke, <i>Anas penelope</i>		1	2	1	
Krikkand, <i>A. crecca</i>	4		15	2	
Stokkand, <i>A. platyrhynchos</i>	2			4	
Toppand, <i>Aythya fuligula</i>				2	
Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	4		5		
Lappfiskand, <i>Mergus albellus</i>			8		
Heilo, <i>Phuvialis apricaria</i>		1	2	1	
Sandlo, <i>Charadrius hiaticula</i>		2	4	4	
Myrsnipe, <i>Calidris alpina</i>		2			
Brushane, <i>Philomachus pugnax</i>	3	12	21	17	
Enkeltebekkasin, <i>Gallinago gallinago</i>			2	2	
Lappspove, <i>Limosa lapponica</i>				2	
Småspove, <i>Numenius phaeopus</i>			1		
Sotsnipe, <i>Tringa erythropus</i>	1	3	5	2	
Gluttsnipe, <i>T. nebularia</i>	3		1	1	
Grønnstilk, <i>T. glareola</i>	~10	7+	12	~10	
Svømmesnipe, <i>Phalaropus fulicarius</i>		3	2		
Hettemåke, <i>Larus ridibundus</i>				2	
Fiskemåke, <i>L. canus</i>	1	1	4	10	
Gråmåke, <i>L. argentatus</i>		1			
Rødnebbterne, <i>Sterna paradisaea</i>	3	5	8	~30	

De fleste fuglene som registreres i forbindelse med myrregistreringene i overgangen mai-juni antas å være lokale hekkefugler. Likevel kan vi med våre metoder ikke sikkert skille mellom hekkefugler og fugler som fortsatt er på trekk gjennom området. Dersom våren er sen kan det også tenkes at enkelte sene trekkfugler ennå ikke har ankommet Pasvik når vi gjennomfører våre registreringer. Dette kan f.eks. gjelde en art som sivsanger (*Acrocephalus schoenobaenus*).

I 1996 var våren spesielt sein og uvanlig mange vadere ble observert ute på myrene vest for Fjærvann/Hestefossdammen. Samme år ble det sett relativt mange vadere ved Pasvikelva. Myrområdene langre borte fra Pasvikelva var fortsatt dekket av snø og is. Dette innebar at en del av fuglene rastet i undersøkelsesområdet mens de ventet på at hekkeområder lenger inne skulle bli tilgjengelige.

I Figur 5 har vi forsøkt å synliggjøre en eventuell sammenheng mellom antall vadere langs elva og antall vadere på myrene. Noen slik sammenheng har vi ikke klart å finne. Det er imidlertid verdt å legge merke til at da vannstanden var på sitt laveste våren 1999 registrerte vi periodens høyeste antall vaderfugler langs elva og laveste antall vaderfugler på myrene. Det er trolig en kombinasjon av flere faktorer, som vannstand i Pasvikelva og snøsmelting på hekkeplassene, som avgjør hvorvidt vaderne raster langs elvestrendene eller trekker direkte inn på myrene for å hekke. Når det er sagt vet vi heller ikke sikkert i hvilken grad fuglene vi registrerer på trekk i det hele tatt skal hekke i Pasvik. Kanskje er dette også fugler på trekk videre mot kysten eller fjernere hekkeområder på russisk side.

Antall vadere ved elva og på myrene

Figur 5. Maksimalt antall vadere registrert i Fjærvannområdet og i myrområdene under vårregistreringene og hekkefuglregistreringene 1996-2000. *Maximum number of waders registered during the spring registrations in the Lake Fjærvann area and in the bog areas 1996-2000.*

Hettemåka (*Larus ridibundus*) ble i 1967 for første gang funnet hekkende flere steder i Øvre Pasvik (Wikan 1987). I en periode var den trolig årlig hekkefugl ved Abortjern. Så seint som den 1.-2.6.1994 ble det sett 11 individer her (Thingstad 1995), og under de første registreringene i dette prosjektet ble det sett ca. 10 individer på Nilamyra inklusive Abortjern den 2.-4.6.1996 (Thingstad et al. 1997). Som resultatene i Tabell 16 viser har hettemåka vært fraværende på disse myrene siden 1996. Bestanden av fjellmyrløper (*Limicola falcinellus*) ute på Tømmamyra holder imidlertid stand. Her ble det i 2000 registrert minimum 9 individer den 3.6., det samme antallet som ble talt opp den 6.6.1997 (Thingstad et al. 1997).

6.3. Høsttrekkregistreringer

Resultatene fra høsttrekkregistreringene i Pasvik naturreservat presenteres i Tabell 25. Figur 6 viser hvordan den prosentvise fordelingen på ulike artsgrupper varierer fra år til år.

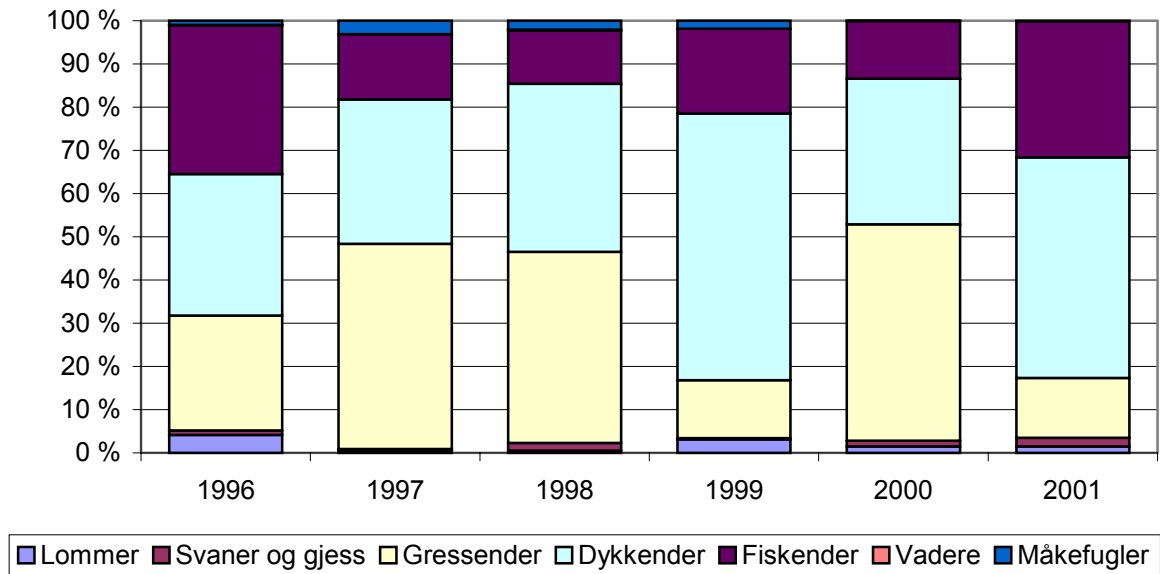
Registreringene viser at Fjærvannsområdet også har stor betydning for mange arter under høsttrekket. Særlig tallrike er arter som brunnakke (*Anas penelope*), kvinand (*Bucephala clangula*), toppand (*Aythya fuligula*), laksand (*Mergus merganser*) og lappfiskand (*M. albellus*). Tellingene er bevisst lagt til midten av september når de mest tallrike artene har sin trekktopp. Dette har imidlertid vært en vanskelig avveining fordi andre arter har sin trekktopp både tidligere og senere på høsten. F.eks. forlater de fleste stjertendene og vaderfuglene Pasvik allerede i løpet av august, mens sangsvanene først innfinner seg på elva når tjern og småpytter på hekkeplassene begynner å fryse til. Det er altså viktig å være klar over at våre høstregistreringer kun fanger opp en liten del av det totale antall vannfugler som passerer gjennom området i løpet av høsten. Mer omfattende undersøkelser vil være av stor interesse.

Tabell 25. Antall registrerte vannfugler under tellingene i Fjærvannområdet medio september i femårsperioden 1996-2001. De maksimale antallene fra de to takseringene i 2000 er benyttet. Registreringen er kun foretatt fra norsk side. For hver art er maks. antall registrerte individer uthevet

Number of waterbirds registered in the Lake Fjærvann area medio September in the four year period 1996-2001. The max. numbers from the two surveyes in 2000 are used. The registrations are only conducted from the Norwegian side of the border. For each species their max. registered numbers are given in bold letters

Art	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Storlom, <i>Gavia arctica</i>	33	5	3	10	12	8
Smålom, <i>G. stellata</i>	2	0	0	0	0	0
Storskarv, <i>Phalacrocorax carbo</i>	0	12	0	1	0	0
Sangsvane, <i>Cygnus cygnus</i>	9	2	9	1	10	11
Sædgås, <i>Anser fabalis</i>	0	0	2	0	0	0
Brunnakke, <i>Anas penelope</i>	198	339	249	39	340	72
Krikkand, <i>A. crecca</i>	6	32	14	4	8	1
Stokkand, <i>A. platyrhynchos</i>	13	4	8	0	23	3
Stjertand, <i>A. acuta</i>	4	3	1	0	3	0
Knekkand, <i>A. querquedula</i>	1	0	0	0	0	0
Skjeand, <i>A. clypeata</i>	2	0	1	0	0	0
Toppand, <i>Aythya fuligula</i>	113	65	73	46	50	136
Havelle, <i>Clangula hyemalis</i>	0	3	0	0	0	0
Svartand, <i>Melanitta nigra</i>	0	9	0	0	27	0
Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	163	189	167	152	185	143
Lappfiskand, <i>Mergus albellus</i>	53	41	42	42	68	56
Siland, <i>M. serrator</i>	22	21	15	10	12	0
Laksand, <i>M. merganser</i>	215	58	19	11	21	116
Tundralo, <i>Pluvialis squatarola</i>	1	0	0	0	0	0
Småspove, <i>Numenius phaeopus</i>	0	0	1	0	0	0
Fiskemåke, <i>Larus canus</i>	8	20	0	3	1	0
Gråmåke, <i>L. argentatus</i>	0	0	0	3	0	0
Svartbak, <i>L. marinus</i>	0	2	1	2	0	1
Makrellterne, <i>Sterna hirundo</i>	0	3	6	0	0	0
Rødnebbterne, <i>S. paradisaea</i>	0	0	6	0	0	0
Fiskeørn, <i>Pandion haliaetus</i>	0	0	1	0	0	1
Havørn, <i>Haliaeetus albicilla</i>	0	0	0	0	1	1
SUM	843	808	618	324	758	549

Prosentvis fordeling på artsgrupper

Figur 6. Prosentvis fordeling på artsgrupper under høstregistreringene 1996-2001. *Percentage distribution of waterbirds during the autumn registrations 1996-2001. (Gulls and terns, waders, mergansers and smew, diving ducks, dabbling ducks, swans and geese, divers).*

Gluttsnipereir (*Tringa nebularia*) med seks egg funnet i Øvre Pasvik våren 2001. Eggene er trolig lagt av to forskjellige hunner. Legg merke til at de to øverste eggene er lysere av farge. Foto: Rolf Randa.

6.4. Årlige variasjoner i bestandsstørrelsene

Tar en utgangspunkt i de maksimale antallene som er registrert av hver av de registrerte vannfuglartene i Tabell 15 blir summen omtrent 1965 individer. Dersom en betrakter dette som det beste estimatet for områdets potensiale for vannfugl under vårtrekket, tilsier dette at vi de enkelte årene har registrert et sted mellom 24 og 54 % av bestandene som benytter Fjærvannområdet. Maksimale forekomster ble registrert for 8 arter i materialet fra 1996, i 1997 for 3 arter, i 1998 5 arter, i 1999 17 arter, i 2000 9 arter og siste år 8 arter (jordugle og dagrovfugler ikke inkludert). Situasjonen under høsttrekket er nokså likt. Totalt er her 1163 individer blitt registrert dersom en tar utgangspunkt i maksimalantallene for de enkelte artene i perioden 1996-2001 (jf. Tabell 25). Setter vi dette antallet som vannfuglpotensialet under høsttrekket, finner vi at mengden som er fanget opp de enkelte årene har variert enda mer; fra bare 28 % i 1999 til 72 % det første året. Også her har det stadig kommet til nye maksimalantall de siste årene. Dette viser med all tydelighet at vi enda ikke har avdekket den totale verdien av denne lokaliteten, til det er de årlige variasjonene for store og mengden av de forbitrekkende arter vi makter å registrere for tilfeldig med den grovmaskete feltinnsatsen vi har hatt mulighet til å gjennomføre. Spesielt har vi sett at trekket av sangsvane og sædgås skjer tidligere enn for de øvrige artene (se f. eks. Thingstad et al. 2000), slik at for disse artene trengs det supplerende registreringer i begynnelsen av mai. Trolig har disse artene også et forskjøvet høsttrekk i forhold til vårt registreringstidspunkt, som er lagt til den tiden vi forventer flest vannfugler i området.

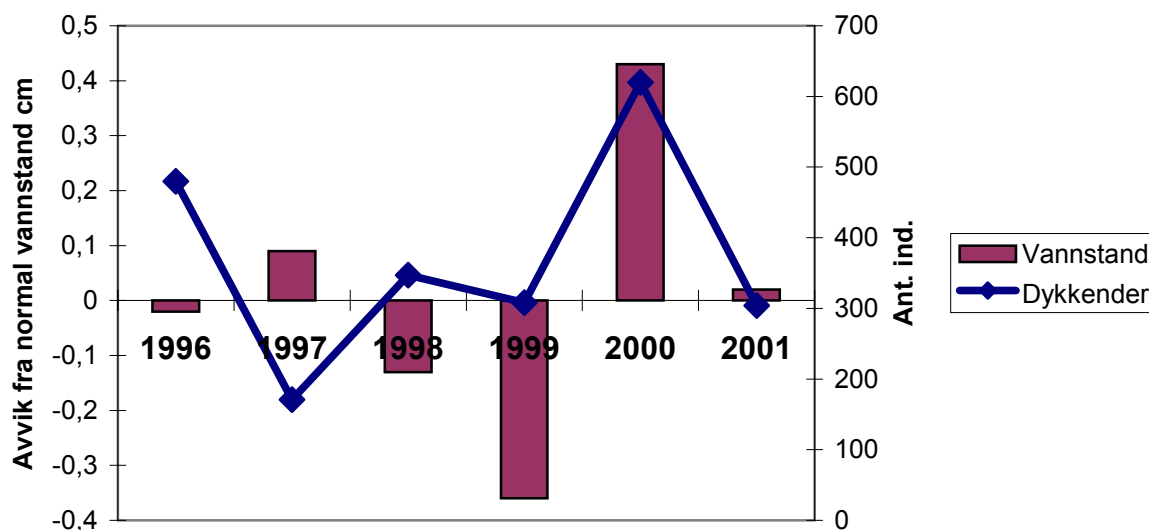
6.4.1. Vannstanden i Pasvikelva og andre fenologiske påvirkninger

Vannmengden i Pasvikelva er både styrt av de naturlige flomsituasjonene og av kraftverkenes kjøring. Vi har dessverre ikke data som viser vannstanden i Fjærvannet spesielt, men i Tabell 26 presenteres data fra Pasvik Krafts målinger i Vaggatemvannet noen kilometer lenger nord. På grunn av strykene ved Jordanfoss vil det trolig være noe forskjell på vannstanden i Fjærvannet og ved Vaggatem, men vi mener likevel at dataene i Tabell 26 gir et rimelig godt bilde på forskjellene i vannstand mellom de ulike telledatoene.

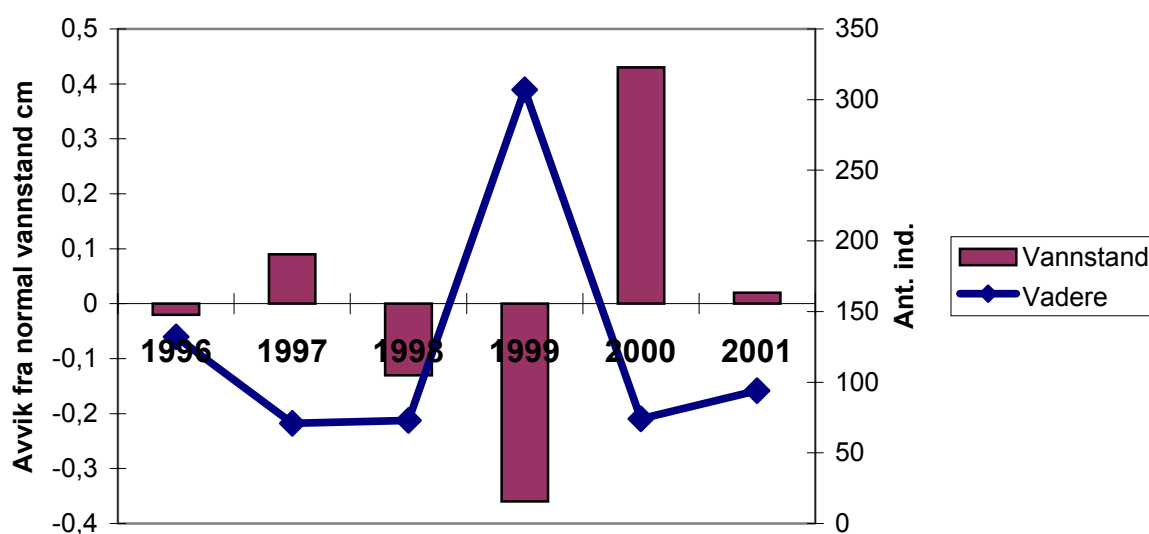
Tabell 26. Vannstanden i Pasvikelva ved Vaggatem (overvann m.o.h.). Kilde: Pasvik Kraft.
Water level in the Pasvik river at Vaggatem (metres above sea level). Source: Pasvik Kraft.

Telling	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Første vårtelling	51,627	51,737	51,521	51,285	52,077	51,668
Andre vårtelling	51,831	51,900	51,437	51,768	52,127	51,800
Første høsttelling	51,751	51,770	51,830	51,944	51,801	51,759
Andre høsttelling					51,791	
Gjennomsnitt vår:		51,732		Gjennomsnitt høst:		51,807

Vannstanden i Fjærvannområdet har variert betydelig under de ulike vårtrekketellingene. I 1999 var vannstanden spesielt lav. Dette medførte at mange mudderbanker som normalt ligger under vann lå eksponerte og tiltrakk seg uvanlig mange vadere. I 2000 var vannstanden 80 cm høyere enn i 1999 noe særlig dykkendene syntes å være begünstiget med (se Figur 7).

Figur 7. Sammenhengen mellom avvik fra "normal" vannstand ved første telledato (søyler med skala (cm) på venstre y-akse) og maksimalt antall registrerte dykkender (helopptrukket linje og skala til høyre) i Fjærvannområdet under vårtrekket i perioden 1996-2001. Denne korrelasjonen er positiv ($r=0,54$), men langt fra signifikant.

Figur 8. Sammenhengen mellom avvik fra "normal" vannstand ved første telledato (søyler med skala (cm) på venstre y-akse) og maksimalt antall registrerte vadere (helopptrukket linje og skala til høyre) i Fjærvannområdet under vårtrekket i perioden 1996-2001. Korrelasjonskoeffisienten $r = -0,72$ (altså lav vannstand, flere vadere), $n = 6$; ikke signifikant, men 52% av variasjonen i antall vadere som blir registrert kan forklares med variasjonen i vannstand de ulike årene.

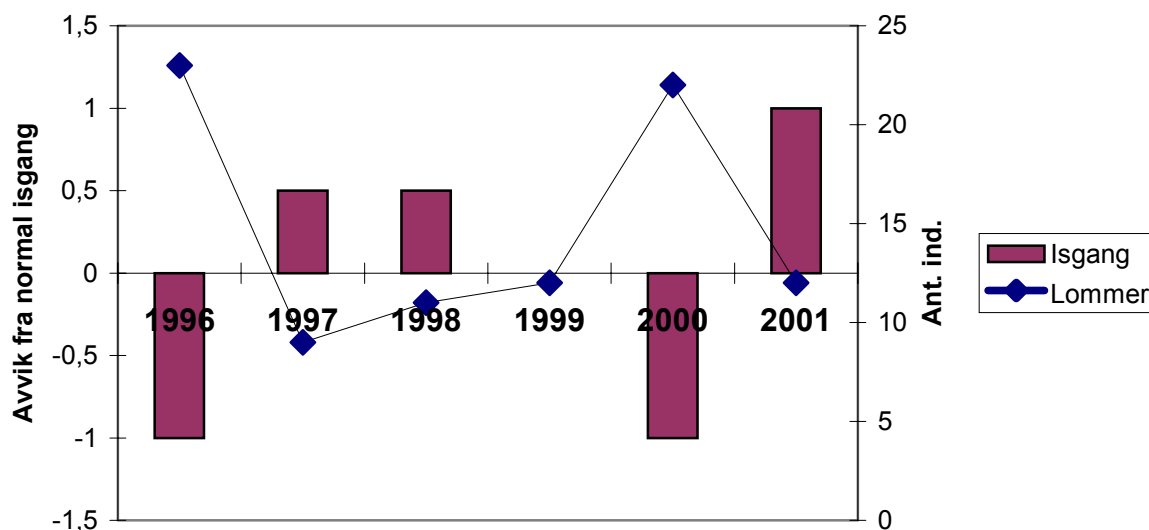
Under høstregistreringene i september har vannstanden vært mye mer stabil enn om våren. Forskjellen mellom laveste og høyeste vannstand på våre registreringsdatoer er kun 19 cm. Dermed er det mindre grunn til å tro at vannstanden påvirker de ulike artenes forekomst under høsttrekket.

Først etter flere års undersøkelser kan vi med noen grad av sikkerhet si om det er signifikante statistiske sammenhenger mellom forekomstene av de ulike gruppene av vannfugl og vannivået i Fjærvannområdet. Manøvreringen til kraftverkene kan derfor være en faktor som er med på bestemme hvilke arter som får utnyttet denne lokalitetens kvaliteter (spesielt under vårtrekket).

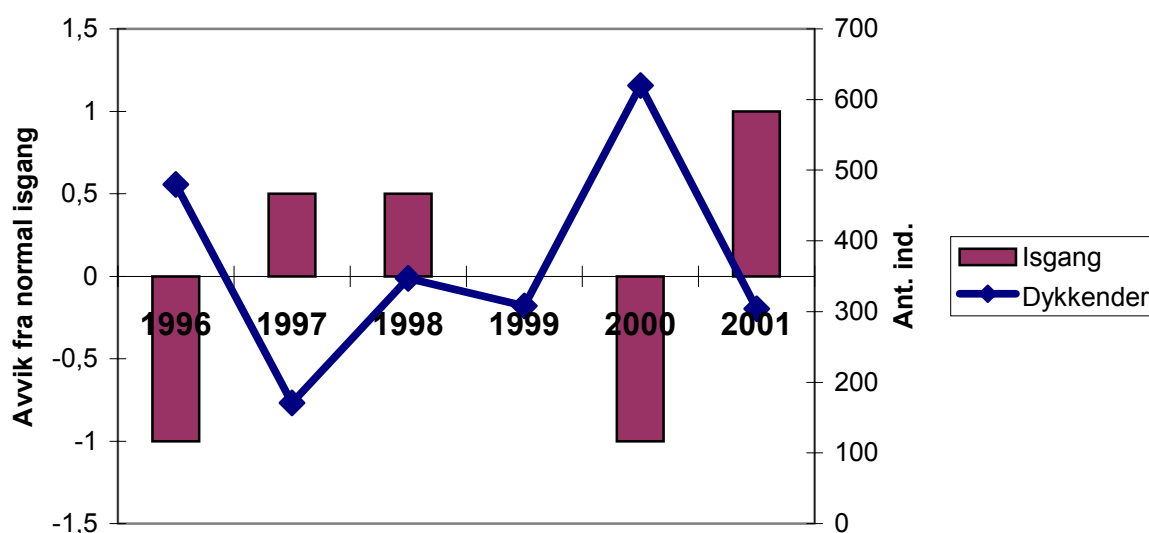
Andre fenologiske parametre, som er innsamlet av våre russiske kollegaer fra deres side av reservatet, kan også være med på å påvirke de årlige variasjonene i de ulike vannfuglgruppenes bruk av Fjærvannet som raste- og furasjeringsområde under vårtrekket (se Tabell 27). Ettersom det foreløpig bare foreligger et opptellingsmateriale fra 6 år (5 fra myrene), framkommer det ved en korrelasjonsanalyse så langt få signifikante sammenhenger mellom disse fenologiske parametrene og forekomsten av de ulike artene og vannfuglgruppene, selv om en del av korrelasjonene kan være relativt tydelige. Så langt synes imidlertid tidspunktet for "begynnende isgang" å være signifikant korrelert med forekomsten av lommer (Figur 9) og dykkender (Figur 10) under vårtrekket. Fra 1996 og 1997 foreligger det dessverre ikke data for "begynnende isgang" fra russisk side. Vi har derfor måttet stipulere tidspunktene for disse årene ut fra observasjoner på norsk side ved Fjærvann. Spesielt for de kategoriserte verdiene (se Tabell 27), som vi har benyttet i korrelasjonsanalysene, skulle dette likevel gi et korrekt bilde av hvor tidlige/seine de ulike årene har vært.

Tabell 27. Tidspunkter for "begynnende isgang", "fullstendig snøbar mark" og "bjørk er blitt grønn" ved Rajakoski. Hver av disse parametrene er også blitt kategorisert i forhold til "tidlig" (positive verdier), "normalt" (gjennomsnittlig dato for de 6 årene) eller "seint" (negative verdier) tidspunkt. 0 angir mindre enn 5 dagers avvik fra "normalt", $\pm 0,5$ angir 5-10 dagers avvik fra "normalen", og ± 1 angir mer enn 10 dagers avvik.

<i>År</i>	<i>Begynnende isgang</i>	<i>Snøbart</i>	<i>Bjørk blir grønn</i>	<i>Kategorisert beg. isgang</i>	<i>Kategorisert snøbart</i>	<i>Kategorisert bjørk grønn</i>
1996	ca. 1.6.	9.6.	8.6.	- 1	- 1	0
1997	ca. 15.5.	3.6.	9.6.	0,5	- 0,5	- 0,5
1998	11.5.	20.5.	3.6.	0,5	0,5	0
1999	20.5.	20.5.	10.6.	0	0,5	- 0,5
2000	31.5.	30.5.	31.5.	- 1	- 0,5	0
2001	7.5.	10.5.	30.5.	1	1	0,5

Figur 9. Sammenhengen mellom avvik fra "normalt" tidspunkt for begynnende isgang (basert på observasjoner fra Rajakoski 1998-2001 og egne vurderinger fra de to første årene. 0 = normalt tidspunkt, $\pm 0,5$ = mer enn 5 dagers avvik, men mindre enn 10 dager, ± 1 = mer enn 10 dagers avvik fra normalt tidspunkt, + innebærer tidligere og - innebærer seinere) ved første telledato (søyler og skala på venstre y-akse) og maksimalt antall registrerte lommer (helopptrukket linje og skala på høyre y-akse) i Fjærvannsområdet under vårtrekket i perioden 1996-2001. Korrelasjonskoeffisienten $r = -0,91$ (altså sein isgang, flere lommer), $n=6$; $p<0,05$, og 83% av variasjonen i antall lommer som blir registrert kan forklares med variasjonen i tidspunkt for isgang.

Figur 10. Sammenhengen mellom avvik fra "normalt" tidspunkt for begynnende isgang (se tekst til Figur 9) ved første telledato (søyler og skala på venstre y-akse) og maksimalt antall registrerte dykkender (helopptrukket linje og skala på høyre y-akse) i Fjærvannsområdet under vårtrekket i perioden 1996-2001. Korrelasjonskoeffisienten $r = -0,82$ (altså sein isgang, flere dykkender), $n=6$; $p<0,05$, og 67% av variasjonen i antall dykkender som blir registrert kan forklares med variasjonen i tidspunkt for isgang.

6.4.2. Kommentarer til resultatene for de enkelte artene

Storlommen forekommer regelmessig i varierende antall under vårtrekket. Arten ligger lavt i vannet og kan være vanskelig å registrere på dager med vind. Dette er trolig årsaken til det lave antallet 5.6.2000. Storlommen foretrekker de dypere delene av elva og sees således oftest nedenfor Hestefoss og midt ute på Fjærvannet. Arten synes å forekomme regelmessig på Fjærvannet også om høsten.

Tellinger i råkene tidlig i mai har vist at både sangsvane og sædgås ankommer flere uker før vi starter våre registreringer i Fjærvannet. Det betyr at vi trolig kun fanger opp sent ankommende fugler og ikke-hekkende individer. Følgelig vil supplerende registreringer i begynnelsen av mai være av stor interesse. Det er uvisst hva som kan være årsaken til det store antallet av begge arter 31.5.2001. Sangsvanene forlater hekkeplassene sent, oftest først når småvannene begynner å fryse til fra slutten av september. Svanene trekker da ut til Pasvikelva der de blir liggende fram til isen legger seg i slutten av oktober. Trolig er det bare de først ankomne individene som omfattes av våre registreringer på elva medio september. Dette kan være ikke-hekkende fugler, eller fugler som har mislyktes med årets hekking. Trolig er antall sangsvaner på sitt høyeste i begynnelsen av oktober. De få høstregistreringene av sædgås tyder på at disse i stor grad trekker direkte sørover uten å mellomlande på Pasvikelva.

Brunnakken er den klart vanligste av gressendene under trekket vår og høst. Antall individer på trekk påvirkes i liten grad av vannstanden, men det er ikke usannsynlig at denne kan ha betydning for den lokale hekkebestanden ved elva. Om høsten synes antall fugler å variere en del fra år til år til tross for at vannstanden under høstregistreringene har vært rimelig stabil. Det lave antall individer 9.9.1999 kan imidlertid henge sammen med at vannstanden var noe høyere enn vanlig. De fleste fuglene oppholder seg i Gjøkbuksa.

Krikkand og stokkand forekommer regelmessig under både vår- og høstregistreringene, dog i noe varierende antall. Særlig krikkanda synes å være mest tallrik ved lav vannstand når det er gode beitemuligheter i Gjøkbuksa og andre gruntvannsområder. Begge arter kan være mer eller mindre fraværende dersom vannstanden er særlig høy. Dette var trolig tilfelle under høsttellingene i 1999.

Stjertanda ankommer tidligere enn krikkand og brunnakke. Det er derfor grunn til å tro at våre registreringer skjer i seneste laget for å fange opp hovedtrekket av denne arten. Også om høsten faller stjertanda i stor grad utenfor våre registreringer. Hovedtrekket foregår trolig allerede i august.

Både toppand og kvinand er blant de mest tallrike artene både vår og høst. Antall fugler varierer noe fra år til år. Størst konsentrasjon av toppand finnes vanligvis innerst i Gjøkbuksa.

Svartand, sjøorre og havelle forekommer uregelmessig og i varierende antall under vårtrekket. Vanligvis sees de fleste fuglene midt ute på Fjærvannet, men våren 2000 lå det store flokker på elva like utenfor Nyrud. Om høsten påtreffes artene kun sporadisk. Dette skyldes trolig at høsttrekket for disse artene hovedsakelig foregår senere i september og i oktober.

Laksanda ser ut til å forekomme mest tallrik i perioder med lav vannstand. Dette er motsatt av hva man kanskje skulle forvente, men årsaken kan være at fisken da konsentreres og således blir lettere tilgjengelig for fiskende laksandflokker. En tilsvarende sammenheng er ikke like tydelig hos de andre fiskendene. Om våren sees de største konsentrasjonene av laksand og siland vanligvis i områder med raskt rennende vann; for eksempel ovenfor Jordanfoss og nedenfor Hestefoss. Utenfor registreringsområdet er det flere ganger om høsten observert store flokker av laksender i Ruskebuksa. Det virker som laksendene samler seg der det er størst konsentrasjoner av fisk. Silanda er mer fåtallig, men regelmessig forekommende i området om høsten. Lappfiskendene finnes spredt i hele området. Denne østlige arten har opptrådt i overraskende store antall i de senere år. En flokk på 40-50 ind. sees hvert år på Fjærvannet utenfor Noatun i midten av september, men det er uvisst i hvilken grad dette er fugler som har hekket i Pasvik.

Forekomsten av vadere under vårregistreringene varierer sterkt fra år til år. En rekke arter er registrert, men bare et fåtall kan sies å forekomme regelmessig. Generelt øker forekomsten av vadere når vannstanden er lav og det er tilgjengelige sand- og mudderbanker langs elvebreddene og mellom holmene på russisk side i Fjærvannet. I perioder med høy vannstand er det hovedsakelig lokale hekkefugler som registreres. Vadertrekket er som regel slutt når vi gjennomfører våre høstregistreringer. De fleste artene forlater Pasvik allerede i løpet av juli og august, og de eneste vaderne vi har registrert om høsten er en tundralo (*Pluvialis squatarola*) i 1996 og en småspove (*Numenius phaeops*) i 1998.

Måker og terner forekommer i varierende antall fra år til år; størst antall om våren, lavest om høsten. I likhet med svømmesnipe (*Phalaropus lobatus*) synes dvergmåke (*Larus minutus*) og rødnebbterne (*Sterna paradisaea*) å forekomme i større antall når det lokalt er store konsentrasjoner av fjærmygg og andre vanninsekter. Disse artene kan da opptre i flokker midt ute på Fjærvannet.

6.4.3. Variasjon i bestanden av bisamrotte

Bisamrotta (*Ondatra zibethicus*) forekommer enkelte år svært tallrik i deler av Pasvikvassdraget og siden den primært lever av vannplanter har det vært antatt at en høy bisambestand muligens kan påvirke bestanden av enkelte gressender under trekket og/eller i hekketiden.

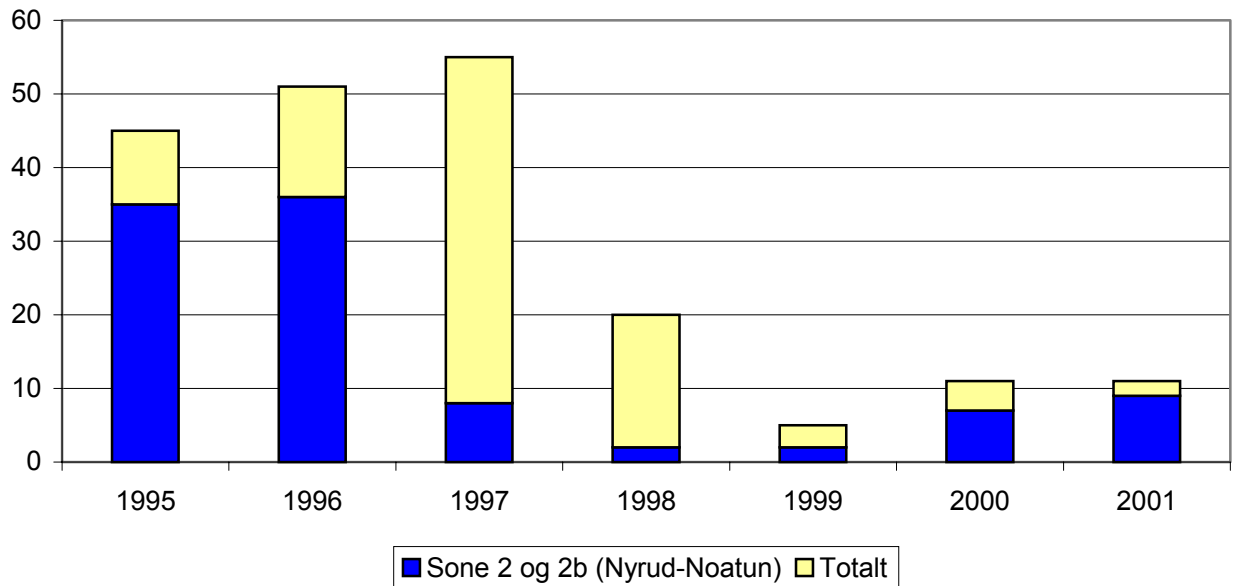
Systematiske registreringer av overvintringshus for bisamrotte har pågått siden 1994. Figur 11 gir en oversikt over antall hus og huler i hele undersøkelsesområdet og i området Gjøkbukta/Noatun spesielt (Wikan 2000a,b). Området Gjøkbukta/Noatun er viet ekstra oppmerksomhet fordi dette er det viktigste området både for bisamrotte og for gressender som brunnakke (*Anas penelope*) og krikband (*A. crecca*). Registreringene er gjort i oktober/november og det er grunn til å tro at antall hus/hytter gir et godt bilde av bisamrottebestandens størrelse fram til våren etter.

Bestanden av bisamrotte økte jevnt fram til og med 1997, men gikk sterkt tilbake i 1998 og 1999, som ble et markert bunnår. Bestanden har deretter økt noe (Figur 11). I Pasvik naturreservat var bisamrottebestanden så stor i 1997 at det begynte å merkes på vegetasjonen. I følge grunneieren på Noatun gikk bestanden av vannfugler i de frodige områdene tilbake og det ble derfor i verksatt ekstraordinære jakttiltak denne høsten. I løpet av 1998 brøt imidlertid bestanden av bisamrotte sammen og vegetasjonen ble som før (Wikan 2000a,b).

Gjennom våre vannfuglregistreringer har vi imidlertid ikke klart å påvise noen sammenheng mellom bestanden av bisamrotte og antall vannfugler i området ved Noatun, verken om våren eller om høsten (Figur 12-15). Tvert i mot hadde vi maksimale antall av både brunnakke og krikband, de to vanligste gressendene, nettopp høsten 1997 da bestanden av bisamrotte var på sitt høyeste (Figur 13 og 15).

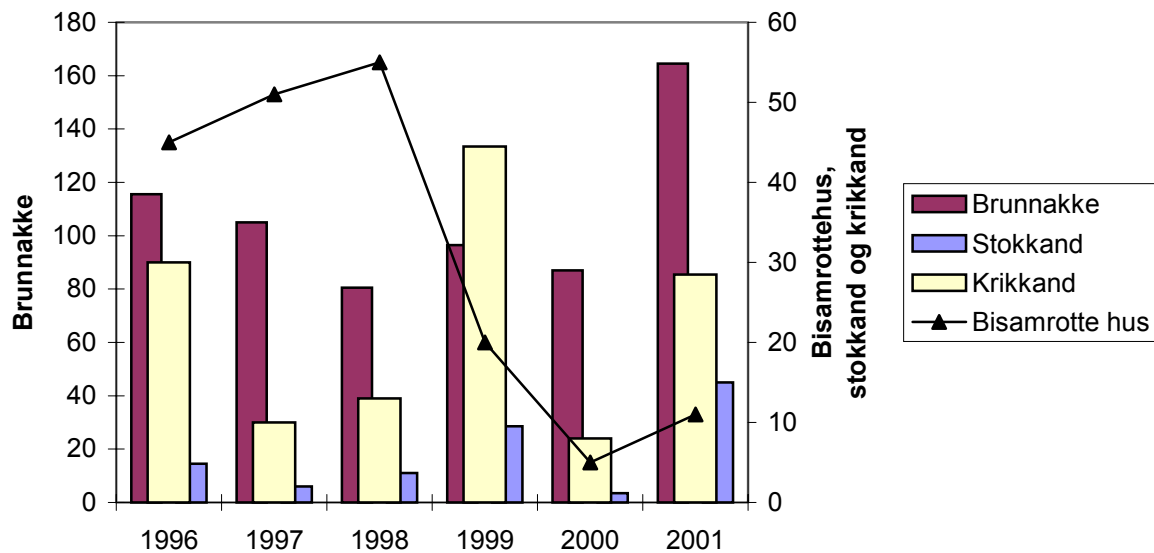
Wikan (2000b) påpeker at bisamrotter i følge Danell (1979) kan ha en positiv effekt på omgivelsene fordi beiting fører til åpninger i vegetasjonsdekket, og dermed større variasjon både av vannplanter og virvelløse dyr. En moderat bestand av bisamrotter i tette vegetasjonsbelter gir gode betingelser for vannfugler generelt og dykkender spesielt. Blir bestanden imidlertid alt for stor, må en forvente at dette vil få negative konsekvenser for en del vannfugler som er avhengig av frodig og tett vannvegetasjon.

Antall registrerte overvintringshus for bisamrotte i Fjærvann

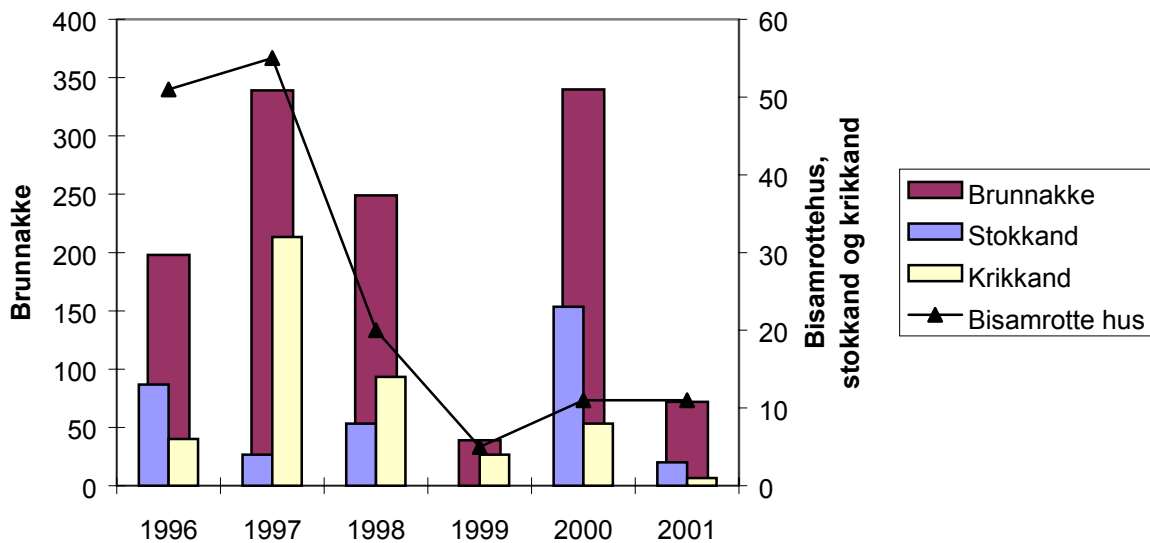
Figur 11. Antall overvintringshus og -huler på norsk side i Pasvik naturreservat 1995-2000. *The number of winter houses and burrows of muskrat in the Norwegian part of Pasvik nature reserve 1995-2000.*

Gressender og bisamrotte - Vår - Totalt

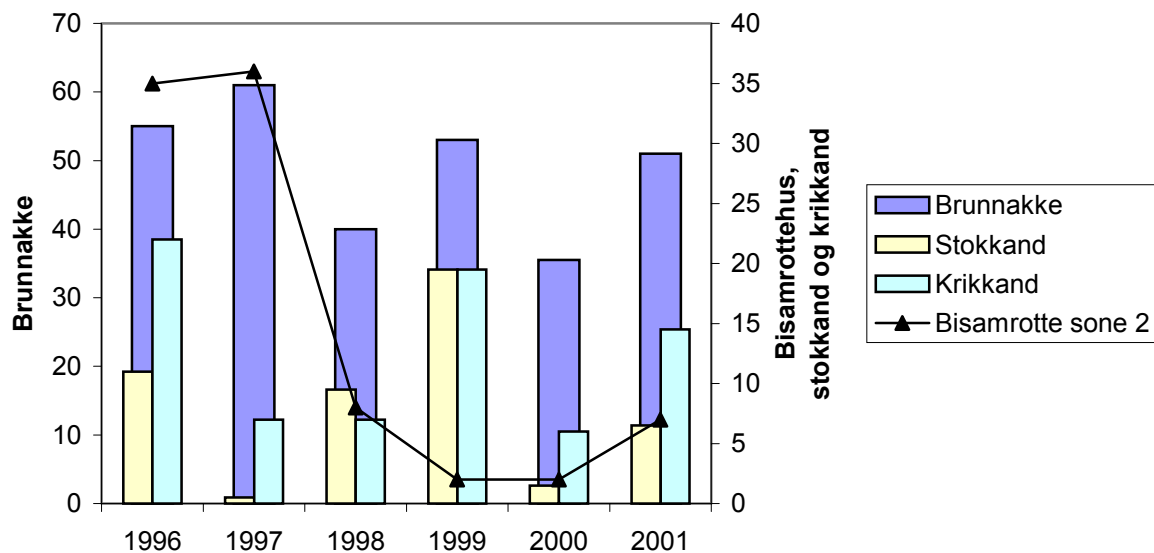
Figur 12. Forekomsten av gressender under vårregistreringene sammenlignet med forekomsten av bisamrottehus foregående høst (Hele området). Korrelasjonskoeffisienten $r = 0,12$ for brunnakke, $r = -0,26$ for stokkand og $r = 0,12$ for krikkand, $n=6$. *Number of dabbling ducks during the spring registrations and number of muskrat houses the previous autumn (Total area).*

Gressender og bisamrotte - Høst - Totalt

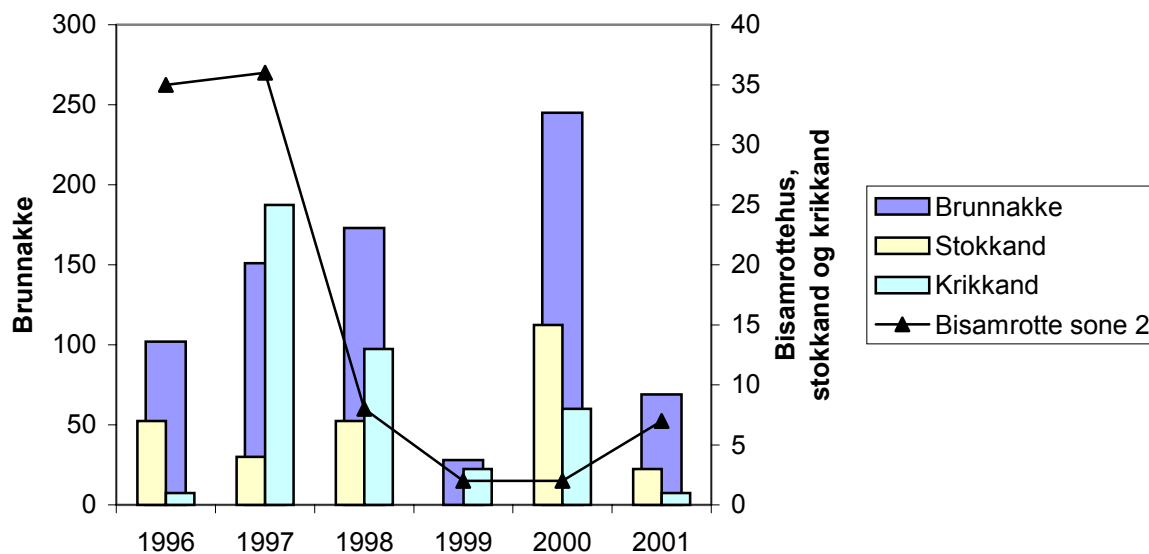
Figur 13. Forekomsten av gressender under høstregistreringene sammenlignet med forekomsten av bisamrottehus (Hele området). Korrelasjonskoeffisienten $r = 0,21$ for brunnakke, $r = -0,19$ for stokkand og $r = 0,14$ for krikkand, $n=6$. *Number of dabbling ducks during the spring registrations and number of muskrat houses (Total area).*

Gressender og bisamrotte - Sone 2/2b - Vår

Figur 14. Forekomsten av gressender under vårregistreringene sammenlignet med forekomsten av bisamrottehus foregående høst (Sone 2/2b – Nyrud, Gjøkbukta og Noatun). Korrelasjonskoeffisienten $r = 0,70$ for brunnakke, $r = -0,29$ for stokkand og $r = 0,16$ for krikkand, $n=6$. *Number of dabbling ducks during the spring registrations and number of muskrat houses the previous autumn (Zone 2/2b).*

Gressender og bisamrotte - Sone 2/2b - Høst

Figur 15. Forekomsten av gressender under høstregistreringene sammenlignet med forekomsten av bisamrottehus (Sone 2/2b – Nyrud, Gjøkbukta og Noatun). Korrelasjonskoeffisienten $r = -0,02$ for brunnakke, $r = -0,11$ for stokkand og $r = 0,40$ for krikkand, $n = 6$. *Number of dabbling ducks and number of muskrat houses during the autumn registrations (Zone 2/2b).*

Bisamrottehus i Pasvikelva. Foto: Svanhovd miljøseniter.

6.5. Oppfølgende undersøkelser

Våre tall representerer minimumsestimater for de forekommende vannfuglene. Det hadde derfor vært verdifullt å foreta en grundigere undersøkelse ett år for å få kvantifisert de trekkende bestandene bedre, dvs. at det i tillegg til opptellinger på de to ulike tidspunkter under vårtrekket forsøker å verifisere de ulike arters "gjennomstrømmingshastighet" gjennom området. Dette vil kunne gjennomføres ved at det én vår/forsommer blir foretatt en grundigere undersøkelse over en lengre tidsperiode (ca. 20. mai til 10. juni), slik som skissert av Thingstad et al. (1997). Først da kan en få innsikt i denne lokalitetens reelle betydning for vannfugl.

Betydningen av Fjærvann om høsten bør også undersøkes grundigere, spesielt med tanke på å finne ut hvor store bestander som benytter denne lokaliteten, og i hvilke tidsperioder. For eksempel har vi svært liten kunnskap om lokalitetens betydning for tidligtrekkende arter som stjertand og diverse vadere. Dessuten vil det være av interesse og få kartlagt områdets betydning for sangsvanene under høsttrekket, en art som i følge Schaanning (1916) tidligere var svært tallrik her på denne årstiden (særlig i begynnelsen av oktober. Disse trekkregistreringene kan også innbefatte en kartlegging av årets hekkesuksess for denne arten (andel årsunger i høstflokkene).

En kan også håpe på å få framskaffet et bedre grunnlag til å foreta korrigeringer av våre årlige minimumsestimater. Disse korrigeringene må i så fall framskaffes på grunnlag av statistiske signifikante sammenhenger mellom ulike fenologiske parametre og antall individer innen ulike grupper vannfugl som blir registrert de enkelte årene, men for å kunne finne slike trengs det et observasjonsmateriale fra flere år. (Så langt synes vannstanden i Fjærvann under vårtrekket å være en kritisk faktor for visse vannfuglgrupper, men det er enda for tidlig å slå fast om det er noen statistiske holdbare sammenhenger her; også andre parametre som tidspunkt for isgang, snøsmelting og værforhold kan vise seg å være brukbare). Slike korrigerte årlige estimater vil også gi oss et bedre grunnlag til å bedømme de reelle bestandsendringene over tid.

Koblingen mellom hva som blir registrert i Fjærvannområdet og på myrområdene innenfor på norsk side bør også følges opp. Antall individer som blir registrert av visse trekkende arter under våre vårtellinger er trolig influert av forholdene ute i Fjærvann (isforhold, vanddybde m.m.) og de på myrene (spesielt is- og snøforhold). En sein isgang koblet mot en tidlig snøavsmelting kan f.eks. gi spesielle preferanser for de omliggende myrene slike år. Dessuten er vannfuglsamfunnene ute på myrene så spesielle i seg selv at de absolutt bør overvåkes. Dette gjelder ikke minst Tommamyra.

Videre vil det være av stor interesse å følge opp de sporadiske registreringene som er gjort på norsk side ved Lille Skogøy (Mennikaholmen). Resultatene fra 2001 viser at dette området har stort potensiale, både når det gjelder antall individer og antall arter. Hvorvidt dette skyldtes spesielt gunstige forhold på lokaliteten dette året gjenstår å se, men supplerende undersøkelser bør absolutt prioriteres. Trolig er det få om noen steder i Pasvik som kan framvise større artsdiversitet når det gjelder fugl enn området Skrøytnes-Mennika-Stenbakk. Spesielt vil det være aktuelt å følge med på dvergmåkas etablering som hekkefugl i området. Samtidig bør også bestanden av hettemåke kartlegges. Resultatene fra myrregistreringene kan tyde på at denne arten er i tilbakegang i området.

Både Tommamyra og Skrøytnes-Mennika ligger utenfor Pasvik naturreservat, og har pr. i dag ikke noe særskilt vern mot framtidige inngrep. Dette til tross for at disse områdene trolig er noen av de mest interessante i hele Pasvik. Begge områdene huser flere arter av sjeldne hekkefugler, bl.a. fjellmyrløper, kvartbekkasin, dvergmåke og trane. Fortsatt overvåking og kartlegging av fuglefaunaen i disse områdene vil ytterligere kunne dokumentere disse områdenes verneverdi og forhåpentligvis danne grunnlag for en fremtidig utvidelse av Pasvik naturreservat.

7. LITTERATUR

- Bangjord, G. 1982. Øvre Pasvik. Ornitologiske registreringer i Øvre Pasvik 1982. – Lappmeisen 8: 60-68.
- Bianki, V.V. 1991. "Registreringer av vannfugl i Pasvikelva våren 1991". – Stensilert rapport: 9 s. (på russisk).
- Bianki, V.V. 1992. "Registreringer av vannfugl i Pasvikelva våren 1992". – Stensilert rapport: 8 s. (på russisk).
- Bianki, V.V. 1993. "Fenologiske data og registreringer av vannfugl i Pasvikelva våren 1993". – Stensilert rapport: 13 s. (på russisk).
- Bianki, V.V., Kokhanov, V.D., Koriakin, A.S., Krasnov, J.V., Paneva, T.D., Tatarinkova, I.P., Chemiakin, R.G., Shklarevich, F.N. & Shutova, E.V. 1993. The birds of the Kola Peninsula and White Sea. – Russ. J. Ornithol 2: 491-586 (på russisk med engelsk summary).
- Birkeland, I., Gausdal, H., Hanssen, V.K.G., Haugslett, A., Helberg, M., Iversen, K.W., Kristiansen, K.O., Solevåg, G.H., Westgaard, J-I. og Wold, A. Fuglerapport feltkurs BIO-115 juni 2000. 2 s.
- Bollingmo, T. & Breiehagen, T. 1977. Fugleobservasjoner i Øvre Pasvik fra oktober 1972 til juli 1974 - og litt om forandringer i enkelte arters status. – Sterna 16: 99-107.
- Direktoratet for Naturforvaltning 1999. Nasjonal rødliste for truede arter i Norge 1998. Norwegian red list. – DN-rapport 1999,3: 161 s.
- Ebbinge, B.S. 1989. A multifactorial explanation for variation in breeding performance of Brent geese *Branta bernicla*. – Ibis 131: 196-204.
- Fjeldså, J. 1969. Fugleobservasjoner fra Sør-Varanger. – Sterna 8: 321-325.
- Frantzen, B. 1989. LRSK-rapport nr.10 oktober 1988. – Lappmeisen 13: 40-51.
- Frantzen, B., Dransfeld, H. & Hunsdal, O. 1990. – Fugleatlas for Finnmark. NOF avd. Finnmark.
- Frantzen, B. & Bakken, V. 1996. Fugler i Finnmark - Litteratur fra perioden 1694 til 1993. – NOF avd. Finnmark.
- Gjershaug, J.O., Thingstad, P.G., Eldøy, S. & Byrkjeland, S. (red.) 1994. Norsk fugleatlas. – Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu.
- Grastveit, J. 1970. Vårobs 1970. – Stensil upubl. 2 s.
- Grastveit, J. 1971. Vårobs 1971. – Stensil upubl. 2 s.
- Günther, M. 1999a. Vannfugltellinger i Pasvik - 1998. 8 s. i Wikan, S. (red.). Pasvik naturreservat. Samarbeidet mellom Norge og Russland om det felles verneområdet Pasvik naturreservat/Pasvik zapovednik. Årsmelding 1998. – Svanhovd miljøsenter/Fylkesmannen i Finnmark, Miljøvernavdelingen.
- Günther, M. 1999b. Vannfugltellinger i Pasvik - 1999. Notat fra Svanhovd miljøsenter til Fylkesmannen i Finnmark, Miljøvernavdelingen. 7 s.
- Günther, M. 1999c. Vannfuglregistreringer i Pasvik naturreservat. – Lappmeisen 23: 66-68.
- Günther, M. 1999d. Pasvik naturreservat – et grensesprengende verneområde – Lappmeisen 23: 69-70.
- Günther, M. 2000. Første hekkefunn av dvergmåke (*Larus minutus*) i Finnmark. – Vår Fuglefauna 23: 82-84.
- Günther, M. & Heggland, H. 2000. Faunistisk rapport for Finnmark 1996-1999. – Lappmeisen 24: 42-74.
- Haftorn, S. 1971. Norges Fugler. – Universitetsforlaget.
- Haugskott, T. 1993. Ornitologiske registreringer i Øvre Pasvik 1983. Rapport til LRSK Finnmark. 22 s.
- Hildonen, R. 1971. Rustand i Øvre Pasvik. – Sterna 10:146.
- Karhu, H. & Osmonen, O. 2000. Inarin Lapin linnut. Faunistisia lintutietoja Inarin Lapista, erityisesti vuosilta 1985-1999. - Lapin Lintutieteellinen Yhdistys ry. Rovaniemi.
- Krechmar, A.V. 1994. Eurasian wigeon (*Anas penelope*) in North-Eastern Asia. – Zoologicheskii Zhurnal 73: 68-79.
- Krog, K. 1964. Hettemåke og skogsnipe i Finnmark. – Sterna: 45-46.
- Lindgaard, A. 1995. Et år i Pasvik – ornitologiske registreringer fra Øvre Pasvik 1987. – Lappmeisen 19: 34-51.
- Lorentzen, S.-H. 1980a. Fugleobservasjoner fra Sør-Varanger - August 1980. – Lappmeisen 6: 23.
- Lorentzen, S.-H. 1980b. Artsliste for ekskursjon til Øvre Pasvik 23-25.5.1980. – Lappmeisen 6: 12-13.
- Noddeland, J. 1993. Ornitologisk rapport fra Øvre Pasvik. – Lappmeisen 18: 17-27.
- Olsen, J.A. 1997. Fuglearkivet i Finnmark Del 1. – Lappmeisen 21: 6-57.

- Olsen, J.A. 1998. Fuglearkivet i Finnmark Del 2. – Lappmeisen 22: 2-49.
- Pethon, P. 1966. Avifaunistiske iakttagelser i Syd-Varanger sommeren 1966. – Fauna 19: 196-211.
- Ree, V. 1976. Rapport fra NNSK's virksomhet april 1975-april 1976. – Sterna 15: 179-197.
- Rolstad, J., Ims, R.A. & Risberg, Ø.J. 1983. Fuglerapport fra Øvre Pasvik. – Lappmeisen 9: 44-57.
- Røv, N. 1971. Fugleobservasjoner fra Øvre Pasvik. – Sterna 10: 159-170.
- Schaanning, H.Tho.L. 1907. Østfinnmarkens fuglefauna – Bergens Museums Aarbog 1907. No.8.
- Schaanning, H.Tho.L. 1916. Jægerliv Nordpaa. – Cammermeyers, Kristiania.
- Schaanning, H.Tho.L. 1916. Norges fuglefauna. - J.W.Cappelens Forlag. Kristiania.
- Schaanning, T. 1924. Vårtrekk-notiser fra Øvre Pasvik 1923. – Norsk Ornithologisk Tidsskrift. 5:34.
- Schaanning, H.T.L. 1926. Vårtrekket i Øvre Pasvik, Sør-Varanger 1908, 1910, 1911. – Norsk Ornithologisk Tidsskrift II. 7:160.
- Skarsto, A. 1982. Fugleobservasjoner fra Pasvik 1982. – Rapport til LRSK Finnmark. Stensil. 8 s.
- Størkersen, Ø.R. 1983. Avifaunistiske notater fra Øvre Pasvik sommeren -79. – Lappmeisen 9: 98-102.
- Størkersen, Ø.R. 1996. Ni nye norske Ramsar-områder opprettet i 1996. – Vår Fuglefauna 19: 53-60.
- Summers, R.W. & Underhill, L.G. 1987. Factors related to breeding production of Brent Geese *Branta bernicla bernicla* and waders (Charadrii) on the Taimyr Peninsula (USSR). – Bird Study 94: 161-172.
- Thingstad, P.G. 1995. Ornitologiske befaringer i norsk-russisk Pasvik naturreservat. Med forslag til oppfølgende overvåkninger av vannfuglbestandene i Fjærvannområdet. – Vitenskapsmuseet, Notat Zool. avd. 1995,4: 23 s.
- Thingstad, P.G., Wikan, S., Aspholm, P.E., Günther, M. & Vie, G.E. 1997. Vannfuglregistreringer i Pasvik naturreservat og omliggende våtmarksområder 1996 og 1997. – Vitenskapsmuseet, Notat Zool. avd. 1997,5: 30 s.
- Thingstad, P.G., Wikan, S., Aspholm, P.E., Günther, M. & Vie, G.E. 2000. Vannfuglregistreringer i Pasvik naturreservat og omliggende våtmarksområder. Resultater fra 1998 og 1999 og oppsummeringer fra perioden 1996-1999. – Vitenskapsmuseet, Notat Zool. avd. 2000,1: 31 s.
- Wikan, S. 1972. Fuglefaunaen i Øvre Pasvik. – Fauna 25: 164-180.
- Wikan, S. 1987. Naturverninteressene i Øvre Pasvik, zoologisk undersøkelse. – Rapport, Sør-Varanger Museum: 75 s.
- Wikan, S. 1991. Rapport vannfuglregistreringer 21.-22.05.1991. – Stens. rapport: 5 s.
- Wikan, S. 1992. Vannfuglregistreringer Fjærvann 20.-22.05.1992. – Stens. rapport: 6 s.
- Wikan, S., Makarova, O. & Aarseth, T. 1994. Pasvik. Norsk-russisk naturreservat. – Grøndahl Dreyer, Oslo.
- Wikan, S. 1999. Vannfugltellinger – Vår 1998. 8 s. i Wikan, S. (red.). Pasvik naturreservat. Samarbeidet mellom Norge og Russland om det felles verneområdet Pasvik naturreservat/Pasvik zapovednik. Årsmelding 1998. – Svanhovd miljøseniter/Fylkesmannen i Finnmark, Miljøvernavdelingen.
- Wikan, S. 2000. Bisamrotte – Registrering i Pasvik naturreservat 1994-2000. Rapport, Svanhovd miljøseniter :17 s.
- Wrånes, E. 1968. Noen observasjoner fra Øvre Pasvik 1967. – Sterna 8: 100.

Vitalij Bianki og Anatolij Khoklov sammen med representanter for norske og russiske grensemyndigheter på Vaarlamasaari i forbindelse med vannfuglregistreringene våren 1997. Foto: M. Günther.

Geir E. Vie og Per G. Thingstad registrerer vannfugl på Lille Mennika våren 2000. Foto: M. Günther.

Vitalij Bianki undersøker rugende kvinender (*Bucephala clangula*) på Bjørnholmen våren 1997.
Foto: M. Günther.

Kvinanda (*Bucephala clangula*) er den vanligste av andefuglene i Pasvik naturreservat. Foto: M. Günther.